

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v conii B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 1. septembra 1950

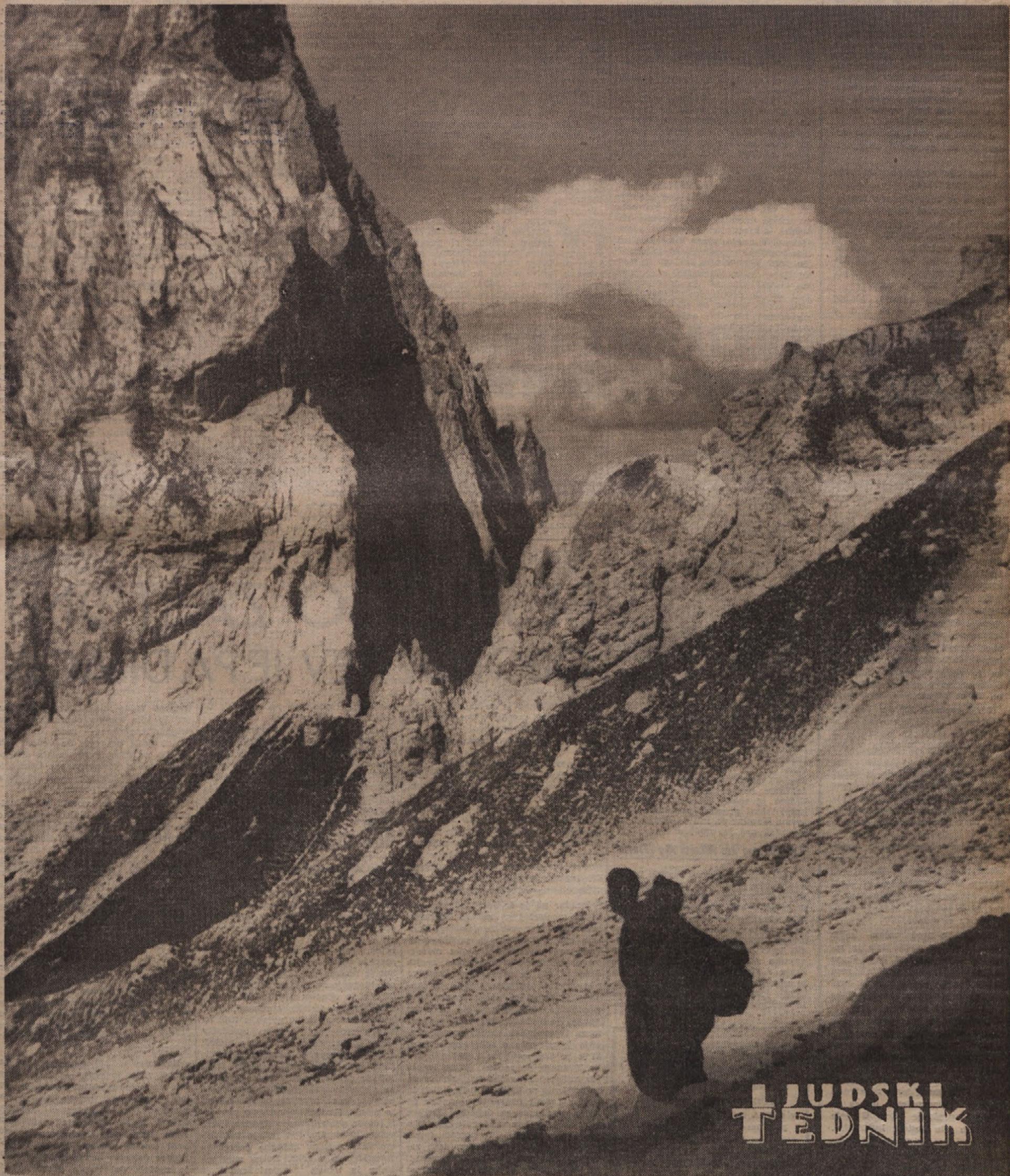
LETO PETO številka 229

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

LJUDSKI
TEDNIK

FOTO MAGAJNA

Skrbina v Zadnjem Prizanku

Kronika

Na korejski fronti v enem tednu ni bilo doseženih kaj posebnih sprememb. Z napadi in protinapadi sta si obe vojni stranki izmenjavali položaje.

Vendar pa je pritisk severnokorejske vojske vedno zelo močan. Najnevarnejši za Američane je pritisk na mesto Masan, od koder bi se pričela ofenziva na Pusan. Tam so zbrane štiri severnokorejske divizije. Na reki Nankong so se med tednom vršili poizkusi Severnokorejscev, da bi ustvarili nova mostišča. Na odseku Vaegvan-Kunvi so v zadnjih dneh Američani pritiskali, vendar brez uspeha. Hoteli so razbremeniti odsek pri Taeguju, kjer Severnokorejci prav polagoma napredujejo. Na vzhodnem odseku se pa vrše ogorčeni boji, vendar pa je položaj precej nejasen.

Acheson bo vodil ameriško delegacijo na generalni skupščini OZN.

Delegacija angleških laburistov bo obiskala FLRJ.

Kmalu se bodo ponovno zaključili preliminarni razgovori med Egiptom in Anglijo glede revizije pogodbe iz leta 1936. Kot vse kaže, nima angleška vlada nobene volje evakuirati čete s področja Sueškega prekopa. Tako bodo pogovori padli zopet v vodo.

Izraelu grozi inflacija. 400.000 ljudi je prišlo v dveh letih v Izrael.

Mac Arthur je izpustil novo skupino japonskih vojnih zločincev.

Ameriške okupacijske oblasti so v Zahodni Nemčiji izpustile na svobodo 9 nemških vojnih zločincev, med njimi tudi Dietricha.

V pol leta je imel avstrijski državni proračun 466 milijonov šilingov presežka.

Na Madžarskem so aretirali bivšega pravosodnega ministra Istvana Risza ter bivšega ministra za lahko industrijo Gyorgyja Marosana. Pričakujejo, da bodo v kratkem imenovani ministri, člani kmečke stranke. Govore tudi, da bo odstavljen dosedanji ministrski predsednik Istvan Dobi. Težko življenje imajo torej ministri po kominformovskih državah!

Na sestanku Venizelosa z voditeljem demokratsko-socialistične stranke Papandreou je bilo doseženo soglasje glede sodelovanja obeh strank v vladi. Plastiras je izjavil, da bo to vlado podprl. Tako je vladi Venizelosa zagotovljena večina v grškem parlamentu. Ta se bo sestala 4. septembra.

Bivši poslanik ZDA v Venezueli Donelly je bil imenovan za ameriškega civilnega komisarja in opolnomočenega ministra v Avstriji.

Wallace je izjavil, da je vedno upal, da ne bo ZSSR nikdar tajno niti javno prekorajčila meja.

Med Vzhodno in Zahodno Nemčijo so v teku trgovinska pogajanja.

Med turško opozicijo in vlado divja precej ostra diskusija o tem, ali je treba poslati turške čete na Korejo ali ne. Opozicija, ki je bila prej na vladi, izjavlja, da je ta pot, ki jo je izbrala sedanja vlada škodljiva za državo.

Finska je pred valom novih stavk. Splošna zveza dela je zavrnila vladni predlog, da bi se en teden nadaljevala pogajanja med delavci in delodajalci, da se prepreči napovedane stavke. Prve stavke bodo v kratkem.

Avstralija in Nizozemska se dogovarjata, da bi skupno upravljali Novo Gvinejo in bi tako prelizala čez Indonezijo. Kot znano je bilo pri znanih pogovorih v Haagu za okroglo mizo, kjer so bile dane osnove Indonezijskim združenim državam, dogovorjeno, da se bo uredilo vprašanje Nove Gvineje po enem letu obstoja Indonezije.

Namestnik angleškega zunanjega ministra Davies je obiskal na Bledu maršala Tita, nakar je preko Trsta odpotoval v Avstrijo.

Trije zahodni poveljniki Berlina so odobrili novo ustavo Berlina, ki jo je pripravil leta 1947 in 1948 mestni občinski svet. Izrekli so samo nekaj svojih pridržkov.

SEJE VARNOSTNEGA SVETA SE ŠE VEDNO VLEČEJO

Od Koreje so preskočili na Formozo

Nenadoma se je pokazalo v samem Varnostnem svetu, da obstoji danes važnejše vprašanje od Koreje in sicer vprašanje Formoze. Formalno ga je ta teden sprožil Meocetungov zunanji minister Cuenlaj, ki je poslal brzojavko glavnemu tajniku OZN Trygve Liu in sedanjemu predsedniku Maliku.

Kitajski protest

V tej brzojavki je Cuenlaj obsodil Trumanov sklep, po katerem je poslal 7. pomorsko eskadrilo v formosko ožino in svoja letala na ta otok in s tem kršil ozemeljsko suverenost LR Kitajske. To dejanje pomeni napad na kitajsko ozemlje in kršitev statuta OZN. Del njegove brzojavke se glasi dobesedno:

«Kitajsko ljudstvo ne more dovoli tega oboroženega napada ameriške vlade proti kitajskemu ozemlju in je odločno osvoboditi Formozo in druga ozemlja, ki pripadajo Kitajski, iz krempljev ameriških napadalec. V imenu vlade kitajske ljudske republike postavim to obtožbo pred Varnostnim svetom in ugotavljam, da je Varnostni svet, zato da ohrani varnost in mednarodni mir ter da očuva dostojanstvo statuta OZN, dolžan na podlagi svojih obveznosti obsoditi ameriško vlado zaradi zločina dejanja, ki ga je izvršila z invazijo kitajskega ozemlja. Zahtevam, naj se podvzamejo takojšnji ukrepi za umik vseh ameriških invazijskih sil s Formoze in z drugih ozemelj, ki pripadajo Kitajski.»

Razer tega zahteva kitajski zunanji minister, naj se mu sporoči, kdaj bo rešeno vprašanje kitajskega predstavnštva v OZN.

Še tri stališča

Predno preidemo na same dogodke, ki so se razvili v tem tednu v Varnostnem svetu, je dobro da si ogledamo še ostala stališča.

Prav paradokso je dejstvo, da je Anglija najbližja stališču Maocetungu. Priznala je LR Kitajsko in sedaj zavira ZDA in njeno preveliko agresivnost. Naklonjena je pogajanjem.

Truman je mnenja, da je sedaj najbolj važno, da se korejski konflikt ne raztegne. Truman se izgovarja, da je hotel pridobiti si čas s tem, ko je dal 7. mornarski skupini ralog, naj pluje v formoski zaliv in odvrne zaenkrat invazijo Maocetunga na ta otok. Po Trumanu naj bi avarovanje Formoze trajalo, dokler se ne konča korejski konflikt.

Cetrto mnenje pa je Mac Arthurja. Je zelo bojevito. General izjavlja, da bi padec Formoze pomenil luknjo v ameriskem obrambnem sistemom. LR Kitajsko je treba za vsako ceno držati daleč stran od te važne letalske in pomorske baze. Vendar pa kot vse kaže; Mac Arthur s tem svojim stališčem ni uspel. S tem v zvezi je hotel izdati posebno poslanico Kongresu. Vendar pa mu je Truman zapovedal, naj jo umakne.

Truman in Mac Arthur

Važno pa je omeniti besede demokratičnega senatorja Sparkmana, ki je član ameriške delegacije v OZN in ki je izjavil, da «se Mac Arthurjevo stališče po njegovem mnenju ne oddaljuje od linije, ki jo je določil Truman». V diplomatičnih krogih pravijo, da je Mac Arthurjeva napaka v tem, da je prikazal vprašanje s strateškega stališča, ne da bi upošteval zaskrbljenost diplomatskih krogov ravno v času, ko so se voditelji ameriške uprave trudili,

li, da bi pomirili zaskrbljenost nekaterih držav, ki niso bile pripravljene slediti ZDA pri njihovi akciji na Formozo (Anglije). Zato je za ZDA sedaj najboljši način, da popovelje, da ameriške čete odrinejo na Korejo, se je seja Varnostnega sveta, ki je sprejel zrano resolucijo, začela šele ob 15. uri. Na podlagi tega dejstva je obsodil ZDA, da so nezakonito in samovoljno izvršile napad na Korejo nekaj ur pred sejo Varnostnega sveta.

Takoj nato pa je prišel na formosko zadevo. Povedal je, da je sprejel roro LR Kitajske, ki obtožuje ZDA napada na kitajsko ozemlje. V obrambo je ameriška delegacija podala svojih 6 točk glede otoka. Njih vsebina je v kratkem naslednja: ZDA niso podvezje napadalnih akcij proti ozemlju Kitajske, akcija glede s Formozo je bila sklenjena v trenutku, ko je bila revarnost, da konflikt razširi na področje Pacifika. To je bila «neutralizacijska akcija» in ne pomeni, da bi ZDA želele pridobiti si posebno prednostne pravice. Sedanj položaj otoka je začasen. Njegov položaj se lahko določi po mednarodnem sporazumu. ZDA bi sprejele proučitev vprašanja v OZN. Odborile bi anketo v Lake Successu ali na Formozo. Posredovanje OZN bi doprineslo k mirni rešitvi tega vprašanja namesto rešitve, ki bi se izvedla s silo.

Glasovanje glede vabila LR Kitajske

To ameriško gesto je bilo pričakovati. Danes so ZDA v težkem položaju, zanje je najbolj važen čas. Obenem pa si nočejo nakopavati novih težav z Maocetungom.

Na seji v torek so vpisali vprašanje Formoze na začasni dnevni red. Nekaj časa so se pričakali ali naj imenujejo otok Formozo ali Taiwan. Indijski delegat je na koncu svetoval naj se naslov debate spremeni v «Protest zaradi oborožene

invazije na otok Formozo ali Taiwan» in pri tem je tudi ostalo.

Kot predsednik je nato Malik sporočil, da je Varnostni svet prejel od LR Kitajske protestno noto za kršitev kitajskega zračnega promirja svoje zavezničke ta, da iščejo njihovo solidarnost v okviru Združenih narodov, da se začasno določi stanje Formoze v smislu Trumanovih izjav.

Incident Mac Arthur, ki je bil sicer uradno zaključen, zapušča temno točko: Vprašanje je namreč, ali bi Mac Arthur med svojim obiskom v Taipeiu preveč obljubil Cang-kajsku, kakor tudi je vprašanje, čemu je Harriman kot posebni odposlanec predsednika Trumana priporočal previdnost Mac Arthurju, ta pa je v svoji znani poslanici poudaril potrebo, da zaveznički vodijo «napadalno politiko» v Aziji.

V petek je bila prva seja Varnostnega sveta. Potem, ko je Malik, kot predsednik ugotovil, da je dal Truman 28. junija že ob 12. uri stora s strani ameriškega letalstva in zaradi bombardiranja železnice in drugih objektov na Kitajskem s strani ameriškega letalstva. Zahteval je vpis na dnevni red tega vprašanja in pripomnil, da se na to vprašanje ranašata dva dokumenta: protest Cuenlaja in ameriški odgovor.

Britanski delegat Jebb je zahteval odložitve seje, da se ti dokumenti lahko proučijo, in je predlagal naj se to vprašanje postavi na dnevni red ene prihodnjih sej. Malik je predlog sprejel.

Nato je Malik zahteval, naj se LR Kitajska povabi na udeležbo pri debati, ko bo Varnostni svet razpravljal o vprašanju invazije Formoze. Pripomnil je, da je potrebno sprejeti to resolucijo izjemoma takoj, ker bo kitajskemu predstavniku potrebno nekaj dni, da prid v Lake Success.

Pri glasovanju so za sovje lci predlog glasovali štiri delegata (ZSSR, Jugoslavija, Indija in Nor-

veška), štiri proti (Kuba, Ekvador, ZDA in nacionalistična Kitajska), tri pa so se vzdržale (Francija, Egipt in Velika Britanija).

Nenadoma še Grčija

Na večerjšnji seji, o kateri pa še nimamo nobenih poročil v tisku, ko gre naš list v tisk, se je moral Varnostni svet odločiti ali se vprašanje bombardiranja kitajskega ozemlja po ameriskem letalstvu postavi na dnevni red ali ne.

Na seji v sredo je Malik vključil na dnevni red Varnostnega sveta tudi grško vprašanje.

Ta njegov korak tolmačijo kot nov dokaz, da misli ostati v Varnostnem svetu tudi po poteku roka njegovega predsedništva, ki poteče jutri.

Malik je predložil začasni dnevni red za večerjšnjo sejo, v katerem je vključil tudi argument «menenli terorizem in množične usmrčitve v Grčiji». Ostale točke dnevnega reda so vprašanje Koreje, Formoze in ameriško bombardiranje ob kitajsko-korejski meji.

Iz Moskve poročajo, da se bo Sovjetska zveza udeležila tudi zasedanja glavne skupščine OZN. Ameriško poslanstvo v Moskvi je namreč prejelo prošnje za vizume šestim članom delegacije. V diplomatskih krogih izjavljajo, da «verjetno odgovarja resnica, da bo sovjetsko delegacijo v OZN vodil namestnik zunanjega ministra Gromiko ali pa zunanji minister Višinski.

Zaključek: en mesec že razpravljajo samo o dnevnem redu

Pri vsem dogajanju tega tedna je najbolj zanimiv spor med Trumanom in Mac Arthurjem. O njem bomo obširneje poročali v naši prihodnji številki. V petek bo imel Truman tudi svoj govor. Govoril bo o vojni na Koreji in o njenem odmevu v notranjosti ZDA.

Ce pogledamo na ta teden razpravljanja v Varnostnem svetu, presenečeni ugotovimo, da še vedno razpravljajo o dnevnem redu. Ko se niso mogli zediniti, kako bi postavili na dnevni red korejsko vprašanje, so prešli na Formozo. Nastaja prav zanimivo vprašanje, če bo Varnostni svet mogel rešiti vsa vprašanja do določenega roka.

PRED KONFERENCO ATLANTSKIH MINISTROV V NEW YORKU

BESUDE SO ZASTONJ OBOROŽITEV JE PA DRAGA

Prav potihoma in za zaprtimi vrati je v teh dneh zasedal v Londonu stalni svet Atlantskega pakta, ki ga sestavljajo namestniki zunanjih ministrov.

Ta posvetovanja so imela prav tak namen kot v juliju in sicer «ojačanje skupne obrambe severnoatlantskega področja». Korejska zadevščina je dala tem oborožitvenim pripravam pospešek. Kupljene vlade .so začele govoriti o «nujnosti» skupnega načrta. Določeni vtis na namestnike zunanjih ministrov pa je dal Churchillov govor v Strassburgu, ki je kot znano 11. avgusta zahteval «takojšnjo postavitev enotne evropske armade».

Vendar pa je še daleč od tega, da bi se zamislil tega starega hujskača uresničila. Kot smo že pisali, je Truman zahteval od svojih podložniških vlad, naj povedo, kaj danes morejo same doprinesiti k oborožitvi svojih držav. Dobil je precej nezadovoljive odgovore. Francija in prav tako Anglija se bojita za svoje gospodarsko ravnotežje. Obe državi sta se sicer izjavili, da bi žrtvovali pomembno vsoto za izpolnitev svojih armad, Anglija je govorila o triletnem načrtu, ki jo bo stal približno 1. 650 milijard lir. Francija pa računa, da bo izdala 600 milijard lir vsako leto, dokler ne bo postavila po petih letih 15 divizij in izpolnila svoje oborožitvene načrte na račun nacionalnega dohodka. Države so v svoje načrte vračunale ameriško pomoč. Za plačanje te pomoči (ameriška vojna industrija mora tudi zaslužiti) so predlagali različne načrte. Anglija govori o neke vrste novem «Pacht-Leih» sistemu, Francija pa o nekakšnem centralnem oborožitvenem fondu, v katerega bi vsaka država vplačala določeni delež. Ameriško mnenje je pogojno britanskemu. Po njem bi morale države vrniti v treh letih (ko bo orožje že zastarelo in

bodo Američani vrgli na trg nove tipe) 12.000 milijard lir.

Amerika je velikokrat opozorila, da bo «obrambna» sila evropskih armad manjša, če bo vsaka posamezna evropska država delala pri tem po svoji glavi. To je poudaril svet atlantskih držav v maju in juniju. Ta princip označujejo kot «Combined Balanced Forces», kar naj pomeni, da ni potrebno, da bi imela vsaka država popolna vsa tri orožja (letalstvo, mornarico, pehota) in še posebna orožja. Skupna sila vseh atlantskih držav naj bi bila pravo ravnotežje.

To je težko vprašanje, ki ga ne morejo rešiti kljub številnim organom Atlantskega pakta, Zahodne zveze in Evropskega sveta. Govore, da bi bil potreben enotni glavni stan, kot je bil v drugi svetovni vojni pod generalom Eisenhowerjem (SHAEF). Tu nastaja zopet vprašanje suverenitete, kot je nastalo pri Schumanovem planu, ki ga je na primer Evropski svet odobril in obenem prosil Anglijo, naj svoje znano stališče spremeni. Prav ista zanimivost se je pojavila tudi na koncu sedanjega drugega zasedanja istega sveta. Ko so govorili o bodoči ureditvi Evrope, so kontinentalne države nastopile z zagovarjanjem federativne oblike, Anglija pa se je skupno s skandinavskimi državami izrekla proti. Priznati moramo, da Angleži niso neumni. Ze nešteto krat smo povedali, da se pri vprašanju suverenitete vedno zataknejo. Pač nočejo tako hitro dati svojega imperija požrešnim Američanom v roke. Borba med velikim in malim imperikalizmom je trda!

Zato ni čudno, da so danes sprejeli Churchillov predlog o evropski armadi, namesto «Combined Balanced Forces», Američanom prijazni krogi s precejšnjim zadovoljstvom. Nad to armado naj bi zapovedovalo vsako

poedino vojno ministrstvo, vojska pa naj bi bila enotno oborožena. Toda drugim Angležem — fazen Churchill, ni dosti do tega. Se vedno radi mislijo na čase Marlborougha in govore samo o postavitvi ene take brigade, največ divizije — ki bi imela samo simboličen pomen.

Taka armada bi morala po približnih načrtih šteti 30 divizij, če bi se to sploh izplačalo. Prevzela bi ameriške tradicije (Angleži spet premišlujejo, koliko imajo Američani sploh vojskih tradicij). V njej bi seveda našli svoje mesto Adenauerjevi vojaki. Pri tem bi morali tudi Adenauerja poklicati, da vsaj simbolično izreče svoj «jas». Vse države bi morale dati taki armadi na razpolago vse svoje človeške in materialne rezerve.

To so nekakšni problemi, o katerih naj bi v teh dneh razpravljali stalni svet Atlantskega pakta. Težke stvari so to. Prvotna nujnost se je počasi razdelila na različna mnenja. Američani bi radi komandirali, Angleži pa so preveč zasidrani na svojem imperiju. Kaj se bo iz tega izcimilo, homo silšali po sestanku zunanjih ministrov v New Yorku.

Zanimivo je tudi, da so se Francozi precej resno pritožili pri ZDA, da so bile vse njihove obljube o vojski pomoči enake niči. Pravijo, da ameriški senat sploh še ni odobril več kot 15% tistega, za kar so izdelali načrt pred enim letom. Za Indokino so jim odobrili smešno majhen znesek 20 milijonov dolarjev in vsa njihova pomoč je znašala pol tucata prevoznih letal. To so povedali Francozi v posebnem memorandumu, o katerem je izvedel nekaj več list «Le Monde» in dal to vest v svet.

Kot vidimo, so se Francozi že pripravili z izgovorom, če bodo ZDA nanje preveč pristiskale.

LJUDSKI TEDNIK

LJUDSKI TEDNIK STANE:

- v coni A in v Italiji: posamezna številka lir 20 mesečno lir 80
- v coni B: posamezna številka Din 8 mesečno Din 30
- v Jugoslaviji: posamezna številka Din 15 mesečno Din 50

Vsaka posamezna stara številka stane dvojno.

KRATEK POGLED ZA KULISE VOJAŠKEGA GLEDALIŠČA NA KOREJI

Na Koreji ne manjka presenečenj. Če pogledamo samo na razmerje prebivalcev, ki bivajo severno ali južno od 38. vzporednika, pridemo do zanimivega spoznanja, da ima Sever samo 3 milijonov prebivalcev, Jug pa kar 17 milijonov (pred spopadom). Druga zanimivost je, da je imel Jug manjše število čet, kot Sever. Tretja stvar pa je, da sovjetska pomoč Severu ne znaša niti 3% tistega, kar dobijo Južnokorejci ameriške pomoči v vojnem materialu. Če bi bila ta pomoč namreč večja, je prav gotovo, da bi si hoteli iz nje kovati na ameriški strani politični kapital.

Brez dvoma pa je, da vodijo severno korejske čete sovjetski usvetovalci. Ti so v vrhovnem stanju in tudi po poveljstvih divizij in celo regimentov. Kar je pa vsekakor manj, kar počnejo Američani sami na jugu.

Poleg tega da Severnokorejci prav dobro vedo, zakaj se borijo in da to moremo videti tudi v samih vojaških uspehih, obstoji še drugo važno dejstvo, nimo katerega ne moremo iti v korejskem spopadu.

To je severnokorejska industrija.

Ko se je leta 1922 pričela japonska veleindustrija sistematično, dejali bi pod povečevalno lečo, o gledoviti možnosti izkoriščanja naravnih bogastev Severne Koreje in Mandžurije, so prihajala iz Tokia prva poročila o tej »deželi neomejenih možnosti«. Od tedaj naprej so pričeli z največjo naglico odkrivati zemeljska bogastva na tem bogatem ozemlju med reko Amur in Japonskim morjem.

Takoj po proglasitvi ljudske republike v Pyongjangu so bili ustvarjeni vsi pogoji, da si severnokorejska in mandžurska industrija medsebojno pomagata. V Severni Koreji so bili Sovjeti, ki so gospodarili v Mandžuriji še leta 1945 prav do Dairena.

Poglejmo: samo 140 km od severno korejske meje je oddaljena dolina Yingpan, katero po pravici imenujemo azijsko Porurje. Tam so premogovniki pri Fushunu, kjer so Japonci že pred 10 leti nakopali letno najmanj 10 milijonov ton visokokaloričnega premoga. Na robu tega rudnega bazena so zrasle številne rafinerije nafte, ki jo dobivajo v neizčrpnih vrelih v Rohoeli. Ze leta 1929 so tam Japonci črpali 30.000 ton nafte letno. Poznaje pa niso bile nikoli več objavljene natančnejše številke.

Na tako omejenem vojaškem pozorišču, kot je korejska vojna, je produkcijsko središče v Fushunu

velikanskega pomena. Iz tamkajšnjih rafinerij, ki leže na drugi strani korejske meje in jih Američani ne morejo bombardirati, če nočejo imeti še večjih neprilic z LR Kitajsko, prepehtavajo potem bencinske cisterne ponoči po dvojni železniški progi do Seula in od tam pa južneje na fronto. Ameriški tanki pa morajo na drugi strani fronte dobivati njih življenjski sok po 10.000 km dolgi poti preko Tihega oceana.

Podobno je tudi z dobavljanjem orožja. Južneje od Mukdena na železniški progi, ki vodi v Port Arthur, so Japonci zgradili veliko železarsko industrijo s plavži in valjarnami pri kraju Ansham. Ze pred 30. leti so pričeli pošiljati premogovniki v Fushunu in jelarne Showa v Anshamu vojni industriji v Dairenu potrebne surovine. Danes

V Mandžuriji pa so že leta 1934 zgradili 150 novih tovarnih strojev, katerih vsaka zaposluje povprečno po 10.000 delavcev. V kemični industriji je bilo takrat zaposlenih 200.000 delavcev. Imeli so kar 20 tovarn za municijo.

Sele potem, ko vse spoznamo, moremo razumeti, odkod je dobila Severna Koreja vso potrebno opremo in orožje, s katerimi je presenetila ves svet. Večino tega so izdelali na industrijskem področju pri Mukdenu, 200 km od korejske meje. Tako razumemo tudi, kako da vsakodnevno ameriško bombardiranje z veletirnadjavami ni na sami fronti skoro v ničemer spremenilo obstoječih in zanje vedno bolj nevarnih dejstev.

Kljub temu da niso niti severni niti južni Korejci znani kot dobri vojniki, so se Američani na Koreji pokazali še za slabše. Večina se Američani danes izgovarjajo za svoj polom zaradi velikih prevoznih težav. Objavljeni so bili zanimivi podatki, ki jih tudi delno objavljamo.

V drugi svetovni vojni so imeli za vojaške potrebe v žaloga okrog 27.000 različnih artiklov, vse od puške, do vžgalice. Takrat je vse to vedil general Brehon Somervell, ki so ga imenovali za največjega skladiščnika na svetu. Razpošiljal je orožje, prehrano, gradbeni material in stroje za potrebe 69 divizij v Evropi in 13 divizij na Pacifiku. Potrebni sta bili dve leti, dokler se ni v Angliji nabralo dovolj materiala za invazijo (ki so jo nazvali temu še zavlačevali). Od New Yorka do angleških atlantskih pristanišč vodi nekaj nad 3.000 milj dolga pot. Razdalje od San Franciska do Manile pa znašajo 7.000 milj in potem še 1.800

milij do Tokia. Američani potrebujejo za vsakega človeka na Daljnem vzhodu 7-12 ton ladijskega prostora. Vsak mesec pa potrebujejo zanj še dodatni dve toni.

Zaradi velikih prevoznih težav, izjavljajo danes krogi iz Pentagona, da bo ameriška armada šele spomladi sposobna, zadati na korejski fronti prvi večji protitudar.

Ameriška javnost se je tudi izpraševala, kaj je z vsemi tistimi prevoznimi letali, o katerih sposobnosti se je toliko govorilo. Odgovorili so jim, da so ti na Koreji brez pomena. Znova poudarjajo, da potrebujejo samo za eno popolnoma oboroženo divizijo skupno z orožjem, opremo in rezervnim materialom nič manj in še raje več kot 25 desetstičtonskih ladij, ki potrebujejo za to pot od 5 do 6 tednov.

V tih dneh so poslali od pristanišča San Diego na neki AK (Army-Kargo) ladji takoj za AP (Army-Personal) ladjo naslednje stvari: pirule za borbo proti bakterijam v pitni vodi in poleg še posebne kemične pirule, ki dajo po

Tak je bil Dunquerque leta 1940

uporabi prvih pirul vodi šele okras očala za sonce, posebne aparate z infrardečo svetlobo za nočne boje, posebne priprave za »zatemnitev« Schermanovih tankov, posušeno zelenjavo in drugo hrano, tropske uniforme, posebne žepne svetilke; nadalje kroglične težaje, odeje, toaletni papir in čokolado, da počem še ne pozabimo drug acilinski material, kot tanke, orožje, municijo in posebni bencin za letala. V katalogih imajo okrog 5 milijonov artiklov, ki jih potrebujejo na fronti. K temu še piše polkovnik SLA Marshall, ki je bil glavni vojaški zgodovinar med svetovno vojno št. 2, da število po-

trebščin še vedno raste iz dneva v dan.

Preveč prostora bi porabili, če bi hoteli pisati o vseh teh ameriških skrbeh. Na vsak način Severnokorejci porabijo dosti manj in se veliko bolje borijo. Res je, da vsi ti konvoji, ki jih nalagajo v ZDA za Korejo, še niso prišli. Vprašanje pa je, kako se bodo Američani borili potem, ko bodo imeli vsa neneogibno potrebna materiala, ki ga potrebujejo za zmago.

Če bodo doživeli drugi Dunquerque, bodo prav gotovo našli izgovor ravno v »prevoznih težavah« in ne v tem, da ameriškega vojaka vojna na Koreji prav malo briga.

ODMEVI ADENAUERJEVIH IZJAV O ZOPETNI OBOROŽITVI NEMCIJE

Glede Adenauerjevega predloga govore v Bonnu, da so bili zelo »presenečeni« (podobno presenečenost je kazal Bonn ob Schumanovem predlogu letošnjo zimo). Slišali so se celo glasovi, ki so obsojali njegov intervju z dopisnikom lista »New York Times«, češ da naj bi se prej kaacler pogovoril s politiki, ki so se čutili prizadete, da so o tako važnem predlogu pisali prej časopisi, kot pa so bili oni obveščeni. Zlasti obsojajo Adenauerja, da se ni postavil na isto stališče kot nemška delegacija v Evropskem svetu, ki je kot zdano zahtevala v Strassburgu enakopravnost kot pogoj sodelovanja Zahodne Nemčije v Zapadnem bloku.

Prejšnjo sredo je imel Adenauer še tiskovno konferenco. Postavil je iste točke, kot v intervjuju z dopisnikom »New York Times«, katere smo že omenili v naši zadnji številki. Odnahal je samo v eni točki. V intervjuju je govoril o »zahodnonemški obrambni vojaški sili«, ki bi bila enakovredna vzhodnonemški »ljudski policiji« tako v oborožitvi, izvežbanju in številu. Njegov poudarek na tiskovni konferenci pa je bil na ojačanju policije. Dejal je, da mu je daleč misel o zopetni postavitvi »Wehrmacht«.

»Novo postavljene formacije morajo imeti nalogo zaščite policije, katerih moč bo odvisna od reorganizacije policij posameznih nemških dežel«.

Adenauer je ločil problem notranje varnosti od zunanje. Zopet se je izjavil za idejo federativne Evrope. Opozoril je na dejstvo, da so v Vzhodni Nemčiji močne sovjetske sile, katerim stoji nasproti le malo zavestnih divizij v Zahodni Nemčiji. Tako stanje — je poudaril Adenauer — nosi v sebi veliko nevarnost. Adenauer je tudi prepričan, da ne bo prišlo do splošne svetovne vojne. Vsakdo namreč ve, da tak vojaški konflikt ne pomeni lahke zmage, temveč velik riziko, pri katerem bodo prizadete vse dežele. Adenauer je pustil odprto vprašanje glede tega, kakšno vlogo naj bi imela Nemčija v splošnem obrambnem sistemu.

Kot vse kaže, je prišel Adenauer pri svojem programu do nesoglasij s svojim tekmečem dr. Kurtom Schumacherjem (kakor je prišel pri Schumanovem planu). Ta voditelj socialdemokratov je imel takoj za Adenauerjem tiskovno konferenco, na kateri je odklonil Adenauerjevo stališče. Schumacher je mnenja, da imajo zahodne zasedbene sile najogo braniti Zahodno Nemčijo pred napadom. Vzhodne Nemčije po korejskem receptu. Schumacher je mnenja, da se ne sme primerjati Zahodna Nemčija s Korejo. Zahodna Nemčija je namreč še vedno zasedena od zapadnih sil.

Schumacher je tudi mnenja, da bi morale zahodne sile ukiniti svoj okupacijski sistem, če hočejo prosti Nemce za pomoč. Po njegovem mnenju biti Nemci poklicani pod orožje, če res obstoji zanje nevarnost in če ne bi mogle zahodne sile »voditi ofenzivno defenzivno«. Zahteval je »osvoboditev« Vzhodne cone in Berlina. Zato morajo zahodne sile koncentrirati v Evropi velik del svojih sil.

Iz teh vzrokov se je izrekel Schumacher proti »Verteidigungsstreitmacht« in podobnim načrtom »delne militarizacije«, ki so »brez pomena in uničujoče«. Zaradi nevarnosti z Vzhoda se ne sme delati tako, da ese samo nekaj naredi. Z nemškimi »oborožitvenimi« surogatom dobijo odgovorni v ZDA mnenje o nemških polovčnih ukrepih.

Dovolj je teh nemških prekdarj. Ze v naprej je gotovo, da bo obveljalo tisto, kar bodo sklenili atlantski zunanji ministri septembra v New Yorku. Zato je važneje, da pogledamo, kaj o tem mislijo v Washingtonu, Londonu in Parizu. Iz tamkajšnjih izjav si lahko napravimo svoje mnenje. Adenauer je lahko samo slab glasnik zahtev teh treh prestolnic. Slab v toliko, ker ne more naenkrat povedati vsega, kar so mu naročili.

V četrtek je imel ameriški državni tajnik za zunanje zadeve Dean Acheson svojo običajno tedensko tiskovno konferenco. Na njej se je Acheson pritožil glede tega, kar so o nemški zadevi poročali časopisi. Dejal je, da je prejel poročilo Mc Cloya, ki na vso stvar meče drugačno luč. Povedal je pri Zahodni vojaški zvezi. »To vprašanje morajo preje prediskutirati prizadete vlade«. S temi besedami je povedal veliko.

Po nadaljnjih Achesonovih besedah študirajo to vprašanje danes v Washingtonu. Dejal pa je še, da bodo prišle divizije za obrambo Evrope delno tudi iz Nemčije. Vendar pa mora dobiti Acheson preje zagotovila, da ne bo prišlo ponovno do nemškega militarizma. Acheson ni odgovoril na vprašanje, če bodo ameriške sile v Nemčiji povečali. Na to vprašanje je odgovoril na drugi strani senator Byrds iz Virginije, ki je dejal da bodo poslali v prihodnjih mesecih pomembne kontingente čet. Se jačneje pa se je izjavil o tem vprašanju John Sherman Cooper v svojem govoru, ki ga je imel v New Yorku. Brez kakšnih posebnih otepsavanj je izjavil, da morajo ZDA in Anglija poslati v Evropo moštvo in orožje.

Ne vemo, zakaj je bil Acheson tako previden. Njegov upravnik Mc Cloy je tudi jasno povedal, da bo »Zahodna Nemčija vključena v obrambni sistem Zahoda, kar bo pome-

nito za nemško ljudstvo in njegove zastopnike aktivno sodelovanje«. Izvedelo se je tudi, da je Adenauer pri svojem naknadnem pogovoru z Mc Cloyem »zahteval« postavitev 80.000 moč močne policijske sile. Ta policija naj bi bila podrejena zvezni vladi, naj bi bila popolnoma motorizirana in oborožena z lahkim ameriškim orožjem. Nemčija bi samo delno plačevala policijo. Glavne stroške pa bi nosili.

Zaradi akcije Zapadnjakov v Bonnu je odpotoval britanski visoki komisar Sir Ivone Kirkpatrick v London, od koder se je zopet vrnil na svoje stalno mesto. V glavnem je angleški tisk z zadovoljstvom pisal o Adenauerjevi zahtevi, razen »Manchester Guardian«, ki je svetoval, naj prej revidirajo okupacijski sistem in počakajo na razvoj političnega položaja v Nemčiji, potem pa naj šele dobi Zahodna Nemčija orožje v roke. »Times« je predlagal vključitev Nemčije v Bruseljski pakt in ustanovitev »evropske brigade«, v kateri bi bili tudi Nemci. V odločilnih londonskih vladnih krogih označujejo Adenauerjevo potezo kot diskretno in dobro vzgojeno. S tem, da ni takoj postavil na krojni vprašanje nemške oborožitve — poudarjajo — je Adenauer prihranil zaveznikom marsikatero težavo.

V Franciji pa izjavljajo, da se tamkajšnja vlada protivi zopetni postavitvi nemške vojske in novim nalogam nemške industrije v zvezi z vojno proizvodnjo.

Reakcija na Adenauerjevo potezo je bila v Vzhodni Nemčiji zelo velika. Listi poudarjajo, da je remilitarizacija Zapadne Nemčije stopila v novo fazo. Berliner Zeitung na primer obtožuje Adenauerja, da je popustil pod pritiskom bivših generalov, da ne bi izgubil svojega položaja.

Ce resumiramo vse te izjave, tedaj pridemo do prepričanja, da je dobil Adenauer zapoved, naj preizkusi odmev. Preizkusil ga je in kot je navdalo v teh stvareh se sutfirji prvi trenutek niso hoteli preveč jasno izjaviti o svojih nadaljnjih načrtih. Nemčijo hočejo oborožiti. O tehničnih stvareh bodo razpravljali prihodnji mesec. Sedaj se je še bolj jasno pokazalo, da so zapadnjaki izrabili korejske dogodke, da dajo Nemčiji — sicer še vedno pod kuratelom — toliko navidezne svobode odločanja, kolikor je to potrebno za javnost, ki bi sicer obzerala obbroževalno podjetje brez vsakih perspektiv. To bo stidilo verjetno šele po nekaj mesecih.

O »neodvisnosti« so pričeli tudi veliko govoriti v Vzhodni Nemčiji, kjer so Sovjeti dovolili, da se izvedejo volitve, čeprav ne tajne. Obe stranki si prizadevata pridobiti Nemce za svoje preklarije.

Mac ARTHUR kontrolira mišljenje Japoncev

O Mac Arthurjevi borbi proti »peti koloni« na Japonskem prihajajo zadnje dni še natančnejša poročila o načinu, kisega je poslužil ta ameriški general, da bi zatrl tamkajšnje napredno gibanje.

Kot znano je general Mac Arthur »opozoril« ministrskega predsednika Yoshida v posebnem pismu na nevarnost dejavnost komunističnega časopisa »Akahata« in še drugih listov. Posledica tega pisma je bila prepoved naprednih časopisov za »nedoločeno« dobo. Vendar pa je čistilna akcija na prispepetovanje Američanov zajela še druga podjetja. Politično prepričanje uslužbencev teh podjetij so podrobno pregledali pod političnim drobnoogledom.

Prebrskali so redakcije vseh časopisov in revij tako v Tokiu, kot po drugih mestih in na deželi. Posledica te »preizkušnje lojalnosti« je bila, da so odpustili v sredi avgusta 665 nastavlencev. Najbolj se je pri tem izkazal dnevnik »Asahi«, ki izhaja v dnevni nakladi treh milijonov. Tam so odpustili 49 oseb. Pri tem niso bili prizadeti samo novinarji, temveč tudi delavci po tiskarnah, kjer časopise tiskajo. Po izjavi glavnega urednika tega časopisa, so s tem »o pravem času ločili volkove od ovac«.

Poborna čistilna akcija se je na-

daljevala tudi pri radijskih postajah. Vsem odpuščenim je bilo prepovedano še kdaj koli obiskati svoja prejšnja delovna mesta.

Vsi znaki kažejo, da se bo v kratkem pričela čistka tudi pri osebnih gledališč in kinematografih. Trenutno razpravljajo o tem, kako bi odstranili »škodljivce« vsaj z vodilnih položajev v tekstilni in težki industriji.

Japonska vlada je na primer 15. avgusta sklenila, da poveča število centralne politične policije od 588 oseb na 1.200. V glavnem rekrutirajo za politično policijo ljudi, ki so delali prej v »kontroli mišljenja«, katero pa so okupacijske oblasti ob koncu vojne ukinile. Ta »Special Investigation Bureau« preje ni mogel delati z zadostnim uspehom. Po izjavah samega generala Mac Arthurja so se dogodili celo primeri, da so voditelji komunistične stranke izginili v trenutku, ko so bila izdana zanje zaporna povelja. Še drugi vzrok povečanja politične policije pa je v tem, da je danes na Japonskem veliko število korejskih beguncev, med katerimi sumijo privrženice Severa.

Številni Japonci so danes prepričani, da bo nova politična policija prej ali pozneje prekorčila krog svojih nalog in se bo zopet razvila v staro »kontrolno mišljenje«.

Kronika

V ladjedelnici Felszegy nimajo več nobenega naročila. Zato so za 14 dni suspendirali z dela večje število delavcev, ostali delavci pa delajo skrajšan delovni čas.

Tržačanka Silvana Martinoli je postala »mis tih Benečij«, kar je vsekakor velikega pomena za Trst, ki ne pozna vsaj ene krize, namreč krize lepih deklet.

Pri Sv. Kolombanu je padel v jama živega apna neki Marij Gracogna. Opeknel se je tako hudo, da bo moral ostati tri tedne v bolnici. 18-letni Sergio Zorzon, ki je zaposlen v tovarni mila »Adria«, pa je stopil z nogo v kotel, kjer se je kuhalo mlo, in se precej opeknel.

«L'Unita» piše, da so izključili iz kominformistične frakcije KPI znano mladinko Licio Kerševani, češ da je imela zveze s sovražnikom. Kdo je ta sovražnik, pa niso povedali.

Delavci podjetja »Montaggi Meccanici« so stavkali, ker niso ugodili njihovim mezdinim zahtevam.

Sodišče je obsodilo na 4 mesece in 20 dni zapora Lidijo Visintin iz ul. XXX. Oktobra, ker je dala ponarediti recept, da bi si nabavila neko mamilo. Lekarnarju pa se je zdel recept sumljiv in je stvar prijavil policiji.

Mario Susan, star 47 let, je rani zaradi ljubosumnosti 50-letno Erno Lorenzi, s katero živi že več časa skupaj. Pač stara ljubosumnost!

Julija meseca se je poročilo v Trstu 199 parov, med katerimi se je ožena tudi nekaj vdov in vdovcev, čeprav so že okusili sladkosti zakonskega jarma. Od vseh ženinov jih je bilo 155 starejših od nevest. V istem mesecu je umrlo 241 ljudi, od katerih 105 žensk in 136 moških. Rodilo se je 253 otrok.

Pošteni najditelji so redki, pa se vendarle še najdejo. Gospa Alberta Martin iz ul. Economu 6 je našla denarnico z 10.000 lirami in jo izročila na policiji.

Skupina petih mladeničev se je spravila na češplje v sadovnjaku 61-letno Amalije Koh in se ni dala pregnati. Mladeniči so se iz Kohove celo norčevali. Zena je poklicala na pomoč nekega policaja, ki stanuje v bližini, pa so ga mladeniči celo malce nabili. Končno je prišel policijski avto in policaji so enega mladeniča prijeli, drugim pa so na sledi.

Delavske zadruga so podaljšale rok za vpis povečanega zadržane. ga članskega deleža od dosedanjih 100 na 500 lir. Dosedanji rok je bil do 31. avgusta. Kdor ne vpiše povečanega deleža, ne bo imel volilne pravice na bodočem občnem zboru Delavskih združenj. Ob vpisu mora vsakdo prinesiti s seboj člansko in osebo izkaznico.

Iz počitniških kolonij se je vrnila druga izmena tržaških otrok iz Lesc, Kranja, Logatca in Viča.

Pretekli teden so šli trije mladi Tržačani Stelio Vecchiet, Tullio Russiniano in Stello Sellan raziskovat kraške jame. Blizu Proseka so se spustili v neko jamo, globoko okoli 40 do 50 metrov. Ko so bili že na dnu, se jim je utrgala vrvi in se niso mogli vrniti na površino. Klicali so na pomoč vso noč, končno jih je slišala naslednji dan Ivanka Lukša, s Proseka, ki je pasla tod krave, in je poklicala na pomoč Prosečane.

Uslužbeni glavne bolnice so v soboto stopili v protestno stavko od 10 do 12. ure, ker jim še niso povisali plač, čeprav so že junija meseca sklenili z ravnateljstvom o tem sporazumu.

Planinsko društvo Trst priredi 16. in 17. septembra zadnji visokogorski izlet v Trentsko dolino, od koder je izhodišče na Triglav, Razor, Prisojnik in Jalovec. Odhod bo v soboto 16. septembra ob 15 uri. Vpisovanje pri ZDTV do 4. septembra.

Pri skakanju v morje je 16-letni Claudio Colman s trga Sv. Jakoba št. 2 zadel z glavo ob skalo in se precej resno poškodoval. Moral se bo zdraviti v bolnici 25 dni.

Anglo-ameriška vojaška uprava je ustanovila komisijo za nadzorstvo nad cenami, v kateri so zastopane razne gospodarske ustanove. Z istim ukazom je določila tudi stroge kazni in globe za one, ki bi prodajali blago po višjih cenah, kakor jih določa ukaz.

SPREHOD PO TRŽAŠKEM VELESEJMU

Preteklo soboto je bila uradna otvoritev tržaškega velesejma, ki je končno dobil svoje lastne prostore. V primeri s prejšnjima vzorčnima sejnama ali bolje razstavama pomeni letošnji velesejem vsekakor korak naprej. Vendarle pa je na velesejmu opaziti še razne pomanjkljivosti ter neko prenatrženost.

Velesejem je otvoril general Airey, pri čemer je imel svoj govor v italijanskem jeziku. V tem govoru je povedal tudi resnico, da sta življenje in procvit tržaškega mesta odvisna od njegovega pomorstva, ladjedelništva in povezave z zaledjem. Vse to scveda ni preveč v skladu z njegovimi oguljenimi poročili, v katerih je doslej vedno trdil, da edino tesna povezava z Italijo lahko omogoči Trstu njegov obstoj.

Novost ob tej otvoritvi je bil tudi škofov blagoslov velesejmu, to pa morda zato, ker ima na njem ERP tako velik razstaveni prostor. Po bežnem ogledu razstave je bilo v prostorih ravnateljstva zakuska, kjer se je po svoji stari navadi razkričal župan Bartoli, medtem ko so številni gostje raje pospravljali pecivo in pijačo. Daljši govor o pomenu velesejma je imel njegov predsednik ing. Sospisio, ki je povedal sicer marsikaj pametnega vendarle ni mogel mimo običajnega poveljevanja italijanstva Trsta. Sploh so vsi mnogo govorili o civilizaciji, o kulturnem poslanstvu Trsta, o miru in o Trstu kot mostu in stičišču med Vzhodom in Zapadom. Lepih besed je bilo torej na pretek, dejanja pa so običajno drugačna, saj so nas že pred razstavo

presenetili s svojimi »trikolornimi« lepaki po Trstu, ki naj bi izrekli dobrodoščilo vsem tujim obiskovalcem.

Ne glede na vse te špekulacije z italijanstvom, ki pač v Trstu ne morejo izostati, je pobuda za tržaški velesejem vse hvale vredna ter je upati, da se bo v prihodnje ta pobuda le še bolj razvijala in krepi. Važno pri tem pa je, da ne ostane le pri nekaki razstavi raznih lepih in koristnih predmetov, temveč da bo ta velesejem res okrepil tržaško trgovino z inozemstvom, ki jo številne omejitve italijanske vlade tako utesnjujejo. Pri tem naj še dodamo, da je obiskal velesejem v ponedeljek tudi italijanski minister za industrijo Togni. Tudi ob tej priložnosti so bili številni govori, banket v hotelu »Excelsior«, župan Bartoli pa je ministru celo zelo teatralno objel.

Sejmišče je blizu dirkališča na Montebellu in njegova površina meri 22.000 kvadratnih metrov. Dolež sta izgotovljena dva večja paviljona, poleg katerih je še veliko število manjših. Del razstavljenih predmetov je na odprtem, zlasti večji stroji.

Takoj ob vhođu je lep avtobus ustanove »Italcable«, ki vzdržuje brzojavne, telefonske in druge zveze velesejma z zunanjim svetom. Podzemlje prvega paviljona je namenjeno mehaniki, prevozništvu in plovbi. Tu vidimo številne stroje, ki pa niso novost, ker so bili že razstavljeni v prejšnjih letih.

V prvem paviljonu razstavljajo svoje proizvode številne tržaške in italijanske tvrdke, obrtniki itd.

Močno zastopana je tu mizarska obrt s pohištvom. Videli smo tuči mnogo radioaparato, šivalnih strojev, kožuškovine. Od živilske industrije se odlikujejo zlasti testnine. Tvrdka »Stock« je razstavila svoje likerje ob lepem vodometu, ki osvežuje sicer zelo soparno ozračje v paviljonu.

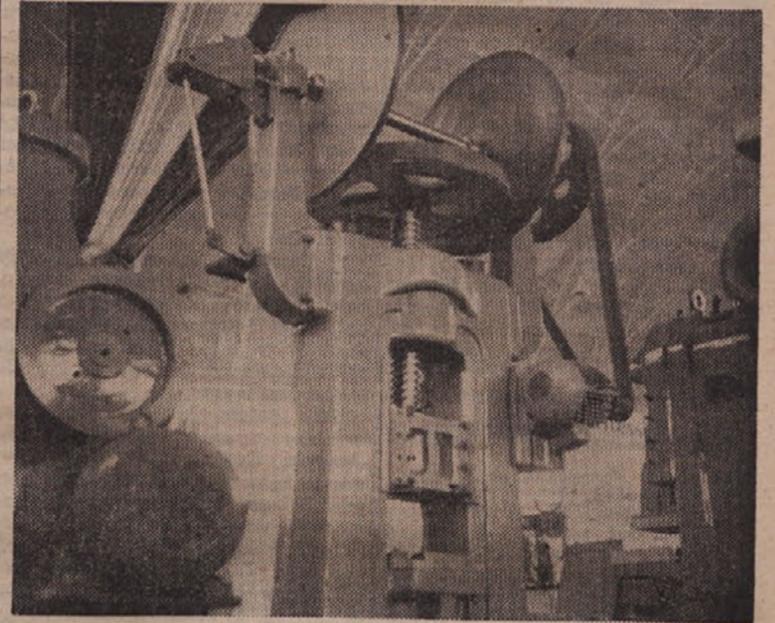
V drugem paviljonu razstavlja tudi Založništvo tržaškega tiska, ki je pokazalo lepo tehnično višino obeh tiskarn, knjigovežarice in klišarne.

Na koncu drugega paviljona ima

»Pobeda« iz Novega Sada itd. Tu vidimo kinoprojektor, dinamostroj, transformator, stružnico, frezo, 4 stiskalnice, zračno kladivo itd. Poleg tega je tu zbirka preciznega orodja in krogljnih ležajev.

Ves ta razstaveni prostor nam kaže velik napredek Jugoslavije v industriji in uspehe petletnega plana. Razstavljeni predmeti se izdelujejo serijsko in so namenjeni tudi izvozu. Zato pa vidimo ravno v jugoslovanskem razstavnem prostoru mnogo ljudi, ki iskreno občudujejo ves ta napredek, ter nekatere posameznike, ki jim vse to seveda ni pogodu in vihajo nos, ker je ta stvarnost vse drugačna kakor pa propaganda, ki jih je zastrupila.

Na odprtem razstavnem prostoru so razstavljeni številni poljedelski

Ogromni novi stroji v jugoslovanskem paviljonu

Minister Togni v jugoslovanskem paviljonu

svoj razstaveni prostor Jugoslavija. Dodelili so jo v paviljonu in na prostem skupno 600 kvadratnih metrov prostora. Brez vsakega pretiravanja lahko trdimo, da je najlepši del razstave ravno jugoslovanski razstaveni prostor. Tu je vse lepo skladno in zaokroženo, da se oči kar veselijo pogleda na ves prostor. Na sredi stoji stroji, ob straneh pa vidimo slike lepih krajev, tobačne izdelke, dovršene izdelke domače obrti, kožne in usnjene izdelke, kože, zóravilne rastline, preproge, steklene in lončarske izdelke, raznovrstne rude, les in lesne izdelke, izdelke živilske industrije, konzerve, sadje, vino, svinjino itd. Med stroji vidimo izdelke tovarni »Rade Končar«, »Ivo Lola-Ribar« iz Zeleznikov, »Prvomajska«, »Dju« in »Djakovič« iz Broda, »Iskra« iz Kranja, osiješka tovarna »Zmaj«,

stroji, dva traktorja, proizvod tovarni iz »Rakovice«, industrijska lokomotiva, dva kamiona mariborske tovarne avtomobilov: »Prvenca« in »Pionir«. Med poljedelskimi stroji so žetveni stroj, stroj za saditev in kopanje krompirja, trier, selektor za žito, avtomatska luščilnica za koruzo, Diesel motorji za kmečke stroje itd. Tudi ta del razstave nam kaže veliki napredek jugoslovanske industrije in spopolnjevanje razstavo v paviljonu v zaokroženo celoto.

Lep je tudi avstrijski paviljon, kjer vidimo zlasti lepo prikazano lesno proizvodnjo, proizvodnjo papirja in celuloze, hišne opreme ter proizvodnjo tkalnic in predilnic. Avstrijci so nam na okusen način pokazali, kateri so glavni predmeti njihovega izvoza. Zanimiv je tudi paviljon tržaških ladjedelnic CRDA in Tovarne strojev, dalje mali paviljon čistilnice rudninskih olj »Aquila«. Posebnost je tudi mlin na veter neke italijanske tovarne testenin in popolnoma opremljena lesena hišica podjetja »Zerial«, ki si jo zlasti mlade neveste brez stavanja poželjivo ogledujejo. Na sejmišču tudi ne manjka reklame za ameriško pijačo »Coca Cola« in juho »Luda«, ki jo ponujajo v pokušno obiskovalcem lepa plavalasa dekleta. Pri tem tuji ne smemo pozabiti jugoslovanskega bifeja, kjer se vedno gnete polno ljudi okoli okusnih kranjskih klobas, šunkarice, dobrega piva in kraškega terana.

Prečen gremo s sejmiščem, pogledamo še v paviljon ERP, ki zavzema 1000 kvadratnih metrov prostora. Tu je polno napisov in grafikov, ki hočejo prikazati, koliko je storil Marshallov plan za Trst in za Italijo. Iz napisov pri vhođu razvidimo, da je nudil ERP tržaškemu gospodarstvu od 3. aprila do konca tega leta 22.600.000 dolarjev. Od teh pa so nudili našemu kmetijstvu le 200.000, kar dokazuje, da se kmetijstvo podcenjuje, morda prav zato, ker je večina kmetov na Tržaškem Slovenec. V Italiji so namreč dodelili kmetijstvu iz teh fondov morda večji delež. Ravno iz teh napisov smo tudi videli, da je v Trstu še vedno 19.295 brezposelnih, kar vsekakor ni velik uspeh. Na steni je narisana tudi zemljevid Tržaškega ozemlja in videli smo, da se pri ERP-u še niso naučili, da se Basovizza imenuje Bazovica in San Pelagio Sempolaj. V tem paviljonu je tudi kinodvorana, kjer delajo reklamo za Marshallov plan.

Proč z diskriminacijami!

Kakor vsako leto tako so tudi letos učitelji in profesorji vložili pri tukajšnjih šolskih oblasteh prošnjo za namestitev na slovenskih šolah z vsemi potrebnimi dokumenti. Toda tudi letos so odklonjeni prav tisti vzgojitelji, ki so bili zavrnjeni že prejšnja leta. Komisija za nastavitve naveda pri odklonjenih prošnih navadne administrativne vzroke, kot n. pr. da so nekatere dokumente vložili po določnem roku. (Rok za vlaganje prošnje je zelo kratek, dokumenti pa ne smejo biti starejši od treh mesecev). Že pri tem se nam vsiljuje vprašanje, kako pridejo pravočasno do dokumentov razni belogardisti-begunci, izmed katerih skoraj nihče ni odklonjen. Verjetno veljajo zanje pri šolskih oblasteh in VU drugačni predpisi.

Komisija pa je poleg navedenih birokratičnih motivov poslala slovenski učiteljski naslednjo rešitev na njeno prošnjo za namestitev: »Sporočam vam, da je bila Vaša prošnja za namestitev na slovenskih osnovnih šolah v šolskem letu 1950-1951 odklonjena, ker je iz kazenskega lista razvidno, da ste bili obsojeni na zaporno kazen z vsemi zakonskimi posledicami.«

Odklonjeno učiteljsko je fašistično vojno sodišče v Ljubljani obsodilo leta 1943 na 15 let težke ječe. Komisija za prednostno isticvo pri slovenski šolski upravi se opira na sodbo fašističnega okupacijskega sodišča in ima zato učiteljsko za nevedno, da bi poučevala slovenske otroke.

Slovenska šolska uprava je s tem

dokazala, da odobrava početje rimskega vojaškega sodišča, ki hoče v primeru dr. Sfiligoja iz Gorice izpolnjevati obsodbe izrednega fašističnega sodišča.

Angloameriška uprava pa je s tem svojim novim korakom dokazala, da STO istrveti z Italijo ter da tudi na našem ozemlju veljajo fašistične obsodbe in celo tiste, ki jih je italijansko fašistično sodišče izreklo v Ljubljani za časa okupacije.

To dela ZVU, čeprav niti angleška vlada niti vlada ZDA nista priznavali okupacije Ljubljane niti fašističnega okupacijskega sodišča, pač pa sta vse Slovence pozivali na upor proti fašističnim razbojnikom.

Namesto da bi imeli antifašistični borci prednost, jih ZVU odklanja in še tako nesramno te odklonitve motiva.

Vse demokratično prebivalstvo našega pzemlja odločno obsoja take ukrepe in zahteva, da VU daje Slovence, otsojenim po fašističnih okupacijskih sodiščih, prednost, ne pa da fašistične kazni naveda kot vzrok za odklonitve.

Dr. Sfiligoj na začasni svobodi

je naprej sporočil, da so dr. Sfiligoja Avgusta, ki je bil aretiran 31. julija t. l. po ukazu vrhovnega obrambni odbor odvetnikov nam vojaškega sodišča v Rimu, odpe-

ljali v zloglasne zapore v Portolongone na otoku Elbi. Dan kasneje pa nam je isti odbor poslal sledeče poročilo: »29. avgusta popoldne ob 16. uri je obramba dr. Avgusta Sfiligoja dobila uradno obvestilo, da je prizivni dvor v Benetkah v soglasju s predlogom višjega državnega pravdnika sklenil sprejeti zahtevo obrambe, da dovoli dr. Sfiligoju po zakonu predvideno začasno svobodo.«

Prizivni dvor je o tem brzojavno obvestil kaznilnico v Porto Azzurro na otoku Elbi, kamor je bil, kot včeraj javljeno, odvetnik Sfiligoj prepeljan.

Obrambni odbor

S tem sklepom prizivnega dvora je bila le delno popravljena krivica, ki jo je storila klerofašistična oblast. Ni dovolj, da se nekoga pusti na svobodo, temveč je treba razveljaviti vse obsodbe zločinškega fašističnega sodišča, ki so pravi posmeh vsaki demokraciji in človečanstvu.

Odbor za proslavo bazoviških junakov, ki je od 1. 1945 dalje organiziral proslave, nima nič skupnega z »Odborom za proslavo bazoviških žrtvev«, ki so ga ustanovili kominformisti šele pred kratkim in ki organizira proslavo 3.9. t. l.

Istrski delavci se pripravljajo da prevzamejo vodstvo tovarn

V vse večjih tovarnah in podjetjih Istrskega okrožja so se sestali delavci in so razpravljali o vprašanju prenosa vodstva podjetij na delavske svete. Okrožni ljudski odbor bo kmalu sprejel odlok, s katerim bo uvedena ta popolnoma in naprednejša oblika upravljanja tovarn. To je že napovedal na zadnjem sestanku istrskih udarnikov tovariš Julij Beltram, predsednik Istrskega okrožnega ljudskega odbora, pod geslom: Zemljo kmetom, tovarne delavcem!

Kaj to pomeni? Pri volitvah delavskega sveta sodelujejo vsi delavci podjetja. Delavski svet pa izvoli upravni odbor, ki odgovarja za izpolnitev plana in za vse delo v tovarni. O važnih zadevah odločajo sami delavci: oni sestavljajo načrt proizvodnje, razporejajo delovno silo, urejajo plače in določajo nagrade najboljšim. Književstvo in bilanca podjetja sta tudi njihova skrb. To je napram dosedanjemu načinu vodstva podjetij sprememba dalekosežnega značaja, ki pomeni uresničenje socialističnega načela, da mora biti proizvodnja neposredno v rokah samih proizvajalcev-delavcev.

V tovarnah Arrigoni in Ampelea v Izoli, v piranskih ladjenicah, v sečjolskem rudniku in še pri drugih gospodarskih obratih, so sestanki delavcev pokazali, da delavci dobro poznajo zakonodajo v Jugoslaviji. Čeprav v Istrskem okrožju prenos uprave tovarn na delavce še ni izveden, so delavci razpravljali o tem, kako bi povečali storilnost dela v podjetjih. Najbolj izkušeni so postavili predloge, kako bi uredili potek dela v posameznih oddelkih, da bi prišli do čim večjega uspeha. To je dober začetek, ki pomeni, da bo z delavskimi sveti dosegla industrijska proizvodnja Istrskega okrožja organizacijsko obliko, ki najbolj ustreza vodstvu gospodarstva pod ljudsko oblastjo.

PRED TRETJO RAZSTAVO GOSPODARSKE DEJAVNOSTI JUGOSLOVANSKE CONE

Od tretje razstave gospodarske dejavnosti jugoslovanske cone Svobodnega tržiškega ozemlja nas loči malo več kot mesec dni. Letos bomo razstavljali na prostoru, kjer bo kmalu stala koprška tržnica in ribarnica. Prikazali bomo uspehe, ki smo jih dosegli v zadnjem letu in nakazali perspektive za bodoči razvoj našega ozemlja. Naši ljudje pripisujejo razstavam, ki so postale v zadnjih treh letih tradicionalne, velik pomen. Prikazujejo nam, kaj smo dosegli v gospodarski izgradnji naše dežele in nam kažejo pot za bodočnost.

Kakšna je razlika med gospodarsko razstavo, ki jo prirejamo pri nas in vzorčnim sejmom v drugih krajih? Vzorčni sejem, ki ga imajo na primer sedaj v Trstu, prikazuje blago, ki je namenjeno izmenjavi, predvsem pa izvozni trgovini posameznih držav. Naša razstava pa ima popolnoma drugačen namen: prikazati hoče uspehe našega dosedanjega dela v kmetijstvu, industriji, obrti, ribištvu, gradnjah in v vseh ostalih panogah gospodarske dejavnosti. Prikazati hoče, kaj so dosegli npr. naše obdelovalne zadrugne, kaj smo dosegli v industriji in kaj hočemo doseči z velikimi investicijami, ki smo jih vložili v obnovo naših gospodarskih virov.

Odbor, ki prireja gospodarsko razstavo v Kopru, nam je dal na razpolago idejni načrt tretje razstave. Iz njega posnemamo, da bo v prvem halu prikazana kulturna vrednost naših krajev s slikami in drugimi predmeti iz folklorne in običajev našega prebivalstva. Tu bomo spoznali značaj italijanskega primorja in slovenskega zaledja. S tem prikazom bomo uvedeni v okolje našega gospodarskega dogajanja.

Jedro razstave bo v drugem halu, v katerem bo prikazana naša gospodarska perspektiva. Tu bomo videli, kako skrbi ljudska oblast za intenzivni razvoj gospodarstva, kako povečuje zemljiški fond z melioracijami dolin, ki so bile do sedaj zamoovirjene, kako dviga proizvodnjo naše industrije, kako skrbi z novimi gradnjami za dvig gospodarskega

in kulturnega življenja istrskega prebivalstva.

V tretjem halu bo prikazana naša najvažnejša proizvodnja, to je kmetijstvo. Iz paviljona vina, ki je najpomembnejši pridelek Istre, bomo prišli na dvorišče, kjer bo prikazano delo istrskih vrtnarjev, živinorejcev, itd.

Tudi ribištvo ima važno vlogo v našem gospodarstvu. V Istrskem okrožju imamo najmanj 800 ribiških družin. Brez ribištva bi se ne mogla razviti konzervna industrija, ki daje zaslužek stotinam delavcem. 90%

dustrija Istrskega okrožja temelji na ribištvu. Zato polaga ljudska oblast veliko pažnjo njegovemu razvoju. Na gospodarski razstavi bomo videli, kakšne uspehe smo dosegli do sedaj pri pospeševanju ribolova in kakšne so naše perspektive za bodočnost.

Istrsko okrožje je v sedanjih razmerah navezano na izmenjavo dobrin z Jugoslavijo. Jugoslavija nam je pomagala, da smo izšli iz začetnih težav in da smo polagoma gradili naše gospodarstvo. Z njenim materialom smo obnovili, kar je vojna uničila in smo dvignili gospo-

Istrski ribiči suše mreže.

plena, ki ga prinašajo istrski ribiči, gre v industrijo, kjer pridelamo velike količine konzerv za izvoz. In-

darstvo na sedanjo stopnjo. Obenem pa je Jugoslavija najvažnejši odjemalec naših artiklov, predvsem pa pridelkov istrskega kmetijstva. Zato bomo videli na razstavi, kaj nam daje Jugoslavija pri naši gospodarski izgradnji. Lani so bili prikazani samo nekateri predmeti široke potrebnosti, letos pa bomo videli kmetijske stroje in drugi tehnični material, ki jih izdelujejo jugoslovanske tovarne za naš gospodarski napredek.

V krajevnih odborih, zadrugah, industrijskih podjetjih, povsod so v teku priprave za tretjo gospodarsko razstavo Istrskega okrožja. Naši ljudje vidijo v tej razstavi dokumentacijo svojega dela in se zato nanjo temeljito pripravljajo.

ZVEZA

političnih preganjancev bo poživila svoje delo

Po resoluciji Informbiroja se je zaradi kominformistov vnesel razkol tudi v Zvezo bivših političnih preganjancev. Tajništvo izvršilnega odbora, ki so ga tvorili kominformisti, enostavno ni več povabilo na seje članov izvršilnega odbora, ki niso sprejeli linije Kominforma. To ravnanje vsekakor ni bilo upravičeno, ker pravila točno določajo, da je ta organizacija nad strankami.

Zaradi tega je delo Zveze zaspalo. Izjemo je tvoril le njen pravni odsek, ki je ves ta čas marljivo deloval v korist bivših političnih preganjancev in prrtizanov, ki so prišli pred angloameriška sodišča.

V tork zvečer so se zbrali na sestanku številni bivši politični preganjanci, da bi znova poživilo svojo organizacijo, kar je sedaj posebno nujno, saj se je začelo ponovno preganjanje antifašistov. Tov. dr. Dekleva je podal poročilo o stanju Zveze, tov. dr. Kukanja pa o pravnem položaju bivših političnih preganjancev. Tov. Jelencić pa je predložil v razpravo in odobritev resolucijo proti politiki Italije in VU v Trstu na škodo političnih preganjancev. Končno so navzoči kooptirali v izvršilni odbor ZBPP pet novih članov, ki so Boris Race, Franc Štoka, Tončka Bidovec-Colja, Mirko Obad in Marija Sonce.

CVETKE iz tržiških listov

«Delo» je tudi v svoji zadnji številki pozvelilo nekaj prostora znanim goriškim dogodkom in piše med drugim: «Titovce je izmodrila izkušnja iz Gorice, ko je ljudstvo podrla krivično mejo». To nedeljo pa se je pri Farnetičih zbralo na obeh straneh meje mnogo ljudi, ker je bilo javljeno, da bodo zopet odprli blok... Jugoslovonom pa je ojačena in z mitrami oborožena milica onemogočila, da bi zopet epodrl krivično mejo.

Ne zanimajo nas čenče «Delas» o omenjenem dogodku. Poudariti pa hočemo le eno stvar. Uredniki «Delas» stavlajo krivično mejo, ki so jo nam začrtali imperialisti, med narekovanjem in jo ironizirajo. Potemtakem je zanje ta meja pravična in so vsi protesti proti njej le zasmehovanja vredni. Tako so ti uredniki še enkrat pokazali, da pljujejo na naše nacionalne interese in da te interese z lahko dušo izdajajo. Za naše ljudstvo pa je sedanja meja krivična, pa naj pravijo ti gospodje kar koli.

Sindikalist Emilio Semilli piše v «Delu» o «titofašistih» in pravi tudi tole: «Titofašisti pa skušajo pridobiti ekstremistične delavce z razkazovanjem demagoških programov, s takozvano «revolucionarnostjo», s odkupovanjem ter, slovenske delavce, z nacionalizmom...»

Prav posebno pa morajo slovenski delavci poostriiti budnost proti titofašističnim aktivistom, ki se z bolj ali manj naivnimi argumenti skušajo preriiti v njihove vrste, da bi potem širili nezaupanje in dezorientacijo ter skušali pridobivati simpatizerje za fantomski sindikat špijona Bortola Petronija.

Res ne razumemo, «Petronijev» sindikat je fantomski, kljub temu je treba poostriiti proti njemu budnost! Torej le ni fantomski in bi le vi, gospodje, želeli, da bi bil. Zelje pa niso stvarnost. Tudi ne razumemo, zakaj se tako razburjate, saj ste vedno rekli, da smo «quattro gatti scottala». Sedaj pa se mora sam Semilli zganiiti in se vsak teden oglasiti v «Delu», da se bori proti titofašistom. Torej le velja oni stari pregovor, ki pravi, da pes zavili, če mu stopiš na rep.

«Il Lavoratore» piše o tržiškem velesejmu in seveda ni mogel zamolčati jugoslovanskega paviljona. Jasno je, da se je moral vanj obregniti.

Spadaro in Mitko sta sicer skoraj dirjala skozi ta paviljon ter sta obrabila glavo v stran, da ne bi bila videla strojev (kar bi škodovalo njunemu «socializmu»). Pogornik pa je bil bolj vreden in si je stvari malce boljše ovohal. In iz tega vohanja je vzklik naslednji odstavek: «Levi delez na tem velesejmu si je pridržala Jugoslavija, ki ima velik paviljon, ves zase poleg velikega prostora na odprtem. Da je v Jugoslaviji mnogo rud, smo vedeli. Vedeli smo tudi, da je zelo razvita konzervna industrija. Poznali smo tudi zelo dobro izdelke jugoslovanske obrti. Toda nekateri zelo popolni stroji in zelo moderni kamioni so nas osupnili. Zato smo začeli sumiti, kakor že pred dvema letoma, da so originalne samo kovinske napisne tablice, pa naj so še tako popolne. To pa toliko bolj, ker je razstavljena prava ozkotirna lokomotiva, ki so jo lepo obnovili in temeljito prepleskali.»

Cudimo se, da je «Il Lavoratore» posvetil toliko prostora jugoslovanskemu paviljonu. In pisec celo milosno dopušča Jugoslaviji nekaj poljskih pridelkov in obrtnih izdelkov. Toda strojev, tega pa bog ne daj. To je smrtni greh. Ko pa vsak dan pišejo, da je petletni plan popolnoma propadel. Zato so si izmislili, da to sploh niso jugoslovanski stroji in kamioni, kakor smo že čitali ob razstavi leta 1947 v «Messaggero Veneto». Samo, da je takrat «Il Lavoratore» še vedno hvalil vse, kar je bilo jugoslovanskega.

«L'Unita» je mnogo bolj spretno in elegantno rešila vprašanje jugoslovanske udeležbe na velesejmu. Ko našteva države, ki se ga udeležujejo, omeni Češkoslovaško, Madžarsko, Avstrijo, namesto Jugoslavija pa piše «itda». O jugoslovanskem paviljonu pa je napisala samo dve vrstici: «In na koncu drugega paviljona je jugoslovanska razstava, kjer ponujajo pljačo, ki pa je nihče ne sprejme.»

Zelo genialno, kajne?

LUČ BO ZASVETILA TUDI V ODDALJENIH VASEH

Elektrika je medvomno ena največjih pridobitev modernega sveta, toda redki prebivalci istrskega okrožja so se do prihoda ljudske oblasti lahko z njo okoristili. Do konca druge svetovne vojne je bila napeljana elektrika le v večjih obalnih naseljih, delno pa v Skofljah, Čežarjih in Pobegih. Drugim krajem so elektriko le obljubili. Tedanji oblastniki so imeli polna usta obljub, krasne načrte, do Smarij so očlo skopali jarke za električne drogove. Toda jarke so ostali vedno jarke, načrti pa samo načrti. Zelje vaščanov, ki so komaj čakali, da jim bo zasvetila električna luč, so zamrle, vedeli so, da od mestne gospoda nimajo kaj pričakovati.

Ob prihodu ljudske oblasti je poleg drugega prišla na dan tudi želja po napredku po udobnejšem življenju, kar pa skoraj ne more biti brez elektrike. Seveda je bilo prvo leto še težko, treba je bilo misliti najprej na porušene hiše, obnovo gospodarstva in druge skrbi. Kaj kmalu pa so pričeli vaščani na masovnih sestanskih razpravljati o možnosti napeljave elektrike. Zelje so se uresničevale in danes ima že velik del vasi Istrskega okrožja napeljano elektriko.

Letos bo zasvetila luč v Pomjanu, Smarjah, Gažonu, Sergašah, Pučah, Koštoboni. V teh krajih je napeljava pred izgotovitvijo.

V Krkavčah, Grintavcu, Sv. Petru, Kortah in Maliji pa bodo v kratkem trasirali vode; tudi tu bo letos zasvetila luč. Preostale vasi bodo dobile elektriko prihodnje leto.

Konec letošnjega zime, ko kmetje še niso imeli dosti dela na polju in v vinogradih, so sklenili, da bodo pospešili elektrifikacijo svojih vasi. V istrskem okrožju vsakdo ve, da pri njih delovne sile ni na pretek in zaradi tega tudi ni mogoče izvršiti vseh načrtov nankrat. Temu pa se lahko odpomože s prostovoljnimi delom. Ko so po vaseh planirali prostovoljno delo, so hkrati sklenili, da bodo napravili razna težaška dela za napeljavo elektrike, seveda le takšna, za katera ni potrebna kvalificirana delovna sila.

In tako se je po vseh vaseh začelo prostovoljno delo.

V Marezigah so prihiteli na delo prav vsi, celo stare ženiče so hotele prispevati. Tiisti, ki trdi, da so stari ljudje nazadnjaški in da nočejo novotarij, se je lahko prepričal, da to ne drži. Na delu je bila tudi stara ženica, ki ji moči niso dovoljevale, da bi posebno prispevala, a volja je bila velika. Z veseljem je pripovedovala mladini, da elektrika ni karsibodi. Spominja se še daleč nazaj, kako so sanjali o elektriki, ki je svstila v mestih, oni pa so svetili s trskami, ker niso imeli denarja za sveče in petrolej.

No, danes Istrskim vaščanom res ni treba svetiti s trskami. Vendar povsod komaj čakajo, da bo zasvetila električna luč in da bo v kinodvorani novega zadržnega doma, ki so ga v glavnem sami napravili, zaživelo na platnu. Sicer kinoaparata še nimajo, toda ko bo v zadržnem domu elektrika, bodo poskrbeli tudi za kinoaparat, saj jim gre ljudska oblast vsestransko na roko.

Tudi v Pomjanu je zadnje leto vse srečno, ko so zvedeli, da bodo dobili elektriko. Vse staro in mlado, je prihitelo na delo, celo tisti, ki se dotlej niso mogli pohvaliti s prostovoljnimi delom. Opravili so vsa nekvificirana dela in prihranili veliko delovne sile.

«Luč, luč!» to so bile besede, ki so razvnele vse vaščane. Zadržnik Peroša Franc, ki je imel glavno besedo in je seveda tudi največ napravil, se je gnal, kot da hoče v nekaj dneh opraviti vse delo. Sicer pa takih neugancev ni manjkalo, kar je čisto razumljivo. Glavno pa je, da bo letos tudi v Pomjanu zasvetila luč in takrat bo velik praznik.

Seveda bodo tudi po drugih vaseh praznovali dan, ko bo prvič zasvetila elektrika. Obenem bo to veselje vseh delovnih ljudi Istrskega okrožja, ki so zopet izbojevali del svojega načrta.

Prav res, elektrifikacija podeželja je le del tega, kar si je zastavila ljudska oblast za dvig vasi. Pod ljudsko oblastjo se morata razvijati mesto in vas, ne pa kakor je bilo prej in kakor je še v večini držav, da mesta napredujejo, podeželje pa ostaja skoraj na isti točki. Razumljivo je, da ob takim stanju kmetje nezaupno gledajo na mesto. V Istrskem okrožju skoraj ne moremo več govoriti o tej razliki, kajti komunalna politika ljudske oblasti je postopno odpravila te stare škodljive nazore. Po mestih rasejo nove zgradbe, kulturni domovi, vasi pa dobivajo elektriko, šole, prometne zveze in vse, kar je važno za napredek podeželja.

Kronika

V mariborski tovarni «Franc Leskoška» so izvoili delavski svet, ki ga sestavljajo udarniki in racionalizatorji.

V Lokvah je bil preteklo nedeljo velik partizanski tabor, na katerem so proslavili ustanovitev IX. korpusa.

Strokovnjaki so ugotovili, da je na Pljevaljskem polju v Crni gori nad 250 milijonov ton dobrega premoga.

V Starigradu na Hvaru gradijo že tretjo veliko vinsko klet. Dosele so zgradili že 14 kletern. Zmogljivost kleti bo 180 vagonov.

Na Kosmetu v Prištini so zgradili novo tovarno keramike, ki je poslala v prodajo že svoje prve izdelke.

Kolektiv «Brodospasa» z uspehom dviga iz morja parnik «Peter», katerega jembori so že nad morskno gladino.

Po vsej Jugoslaviji bodo slovesno praznovali 10. september, dan Jugoslovanske vojne mornarice, kot spomin na 10. september 1942, ko je bila ustanovljena po odredbi vrhovnega štaba narodnoosvobodilne vojske prva enota Jugoslovanske vojne mornarice.

Kolektiv «Remont-Ljubljana» je začel izdelovati najboljše gozdne žetnice.

V litvski predilnici tekmuje 15 brigad po turnirskem načinu.

Pri prevozu blaga po jugoslovanskih pomorskih linijah je sodelovalo v prvih šestih mesecih letošnjega leta za tretjino manj tujih ladij kakor v istem razdobju 1949. leta. V tem času pa je bilo prepeljanega 13,3% več blaga. Tujim ladjam, ki sodelovale v pomorskem prometu, je Jugoslavija izplačala 26,6% manj deviz.

V Makedoniji se naglo razvija tekstilna industrija. V Tetovu gradijo kombinat za proizvodnjo volnenih tkanin, ki bo eden največjih v Jugoslaviji. V Titovem Velesu gradijo kombinat za svilo, v Štipu tekstilno predilnico. Vrednost proizvodnje tekstilne industrije Makedonije je bila lani desetkrat večja od vrednosti proizvodnje v letu 1945.

Delavci tovarne «Rado Končar» bodo vpisali 3 milijone dinarjev ljudskega posojila.

V Obrovcu v Dalmaciji so začeli graditi most čez reko Zrmanjo. Novi most bo izredne konstrukcije. Spadal bo med redke mostove na svetu, ker bo imel cestnice iz armiranega betona dolgo v enem razponu 42 m brez kakršnih koli nosilcev ali ločne konstrukcije.

V Vipavi se je čebelar Franc Pregelj obvezal, da bo vpisal 200.000 dinarjev posojila. Njegov brat je po vpisalu za 100.000 dinarjev. Oba brata sta srednja kmetata in vzorna čebelarja. Skupaj imata 175 panjev. Ki dajejo povprečno po 30 kg medu. Zgled obeh bratov je potegnil 5 vrsto drugih gorških čebelarjev, ki bodo vpisali velike vsote.

V Raši so premestili 250 delavcev v proizvodnjo.

V Borski rudnik so letos investirali 80 milijonov dinarjev.

V tovarni športnih čevljev v Zireh se je letos vrednost proizvodnje povečala za 6,3%.

V tovarni železnih zlitin v Sibeni bodo zgradili tovarno električnih peči.

V Vučenici, kjer gradijo veliko hidrocentrale, vlagajo sedaj že sesalno cev za drugi turbinski stebel.

Zvezno pošto ministristvo bo dalo s 1. septembrom v promet nove redne in priložnostne poštne znamke. Nove redne poštne znamke bodo v 11 različnih vrednostih.

V sedmih mesecih letos si je v Osijeku 5.600 delavcev pridobilo udarniški naziv.

Iz dosedanjih podatkov je razvidno, da bodo pripadniki Jugoslovanske armade vpisali skupno nad pol milijarde dinarjev posojila.

V Crni gori v Nikšiću gradijo novo tovarno pivovarniškega sladu.

Pripadniki bolgarske narodne manjšine v FLRJ so imeli protestne zborovanja. Na njih so obsodili preganjanje jugoslovanske manjšine s strani bolgarskih kominformovskih oblasti.

Skupna izjava Jeana Cassouja, Johna Roggeja in Connyja Zilliacusa

Vse obtožbe Kominforma proti FLRJ so zlagane, zlobne izmišljotine

Javni delavci Francoz Jean Cassou, Američan John Rogge in Anglež Conny Zilliacus, ki so bili vsak zase v Jugoslaviji, so podali skupno izjavo, češ da je sovjetsko-jugoslovanski spor načelno vprašanje, ki zadeva jedro problema miru.

Vsi trije menijo, da so dolžni gledati na to, da so več let aktivno sodelovali v borbi za mir vsak v svoji državi in v mednarodnem okviru, javno opozoriti, zakaj bi morala borba za mir, če hočemo, da bo kronana z uspehom, upoštevati dejstva, ki zadevajo jugoslovansko-sovjetski spor, in na podlagi tega napraviti primerne politične zaključke.

V izjavi govore o nagli gospodarski socializaciji in socializaciji družbe v FLRJ.

V mednarodni politiki nasprotuje jugoslovanska vlada politiki blokov in paktov, pri čemer se naslanja na Ustanovno listino Združenih narodov, zlasti pa na načela enakosti, nevmešavanja v notranja vprašanja drugih držav in miroljubne rešitve vseh sporov. Jugoslovanska vlada ni prevzela ne političnih ne vojaških obveznosti niti ni dala katerikoli zapadni sili gospodarskih koncesij.

V nadaljnjem delu izjave obsojajo politiko sovjetskega vodstva proti Jugoslaviji in pravijo, da šefi Komunistične partije ZSSR, ki so hkrati šefi sovjetske vlade, ne zahtevajo samo to, da bi KP Jugoslavije morala sprejeti njihovo mnenje, temveč skušajo to zahtevo podpreti tudi z vsemi sredstvi predvsem z gospodarsko blokadno, delno razvezo diplomatskih stikov, odpovedjo prijateljskih in zavezniških pogodb in uradno propagando po vseh radijskih postajah Kominforma, ki pozivajo jugoslovansko ljudstvo, naj strmgolavi svojo vlado. Druge komunistične partije odobravajo to zahtevo in uporabljene metode, s katerimi bi radi prisilili Jugoslavijo, da bi se podredila.

Kominformska propaganda je zlasti gnusna zaradi tega, ker stalno ponavlja, da je Jugoslavija postala politična igrača in vojaško oporišče angloameriškega imperializma, da sprejema orožje in oficirje z Zapada, da se pripravlja na napad itd. Nekatere uradne oddaje pa so šle tako daleč, da so celo primerjale Jugoslavijo s Korejo in zagotile, da bi bil njen «napad» na sosedo prav tako strogo kaznovan, kot je bil južnokorejski «napad» proti Severni Koreji. Trdijo, da spremljajo to vojno propagando Informbiroja koncentracije čet, vojnega materiala in opreme ob jugoslovanski meji v sosednjih kominformskih državah, predvsem pa v Bolgariji.

Te zadnje trditve ni mogoče ne potrditi ne zanikati, kajti vlade Jugoslavije sosednih držav ne dovolijo tujcem, da bi neposredno na kraju ugotovili resničnost te obtožbe. Pod-

pisniki izjave opozarjajo na nasprotno stališče Jugoslavije in poudarjajo tole:

a) «Vlada je podprla poziv jugoslovanskega komiteja za mir, poslan mirovnim organizacijam in pristašem miru v drugih državah, naj pridejo in obiščejo Jugoslavijo ter se sami prepričajo, če so obtožbe Kominforma zlagane ali resnične, n. pr., da Jugoslavija daje dovoljuje drugim silam uporabo svojih vojaških pomorskih in letalskih oporišč ali pa jim omogoča graditev takih oporišč, da je sklenila ali da sklepa politične in vojaške sporazume z Zapadom ali da se pripravlja za napad na svoje sosedo ali da je dala oziroma daje gospodarske koncesije tujcem, da se vrača v kapitalizem, da postaja fašistična, da ustanavlja koncentracijska taborišča itd. itd.)»

b) Povsod, kjer so bile take obtožbe dovoji natančne in so omogočile kakršno koli ugotavljanje resničnosti ter raziskavo neposredno na kraju, se je pokazalo, da so brez

podlage, navadne zlobne izmišljotine in čudovita laž.

Podpisniki izjave so mnenja, da je Jugoslavija upravičena braniti svoje neodvisnost, Sovjetska zveza pa mora opustiti svoj pritisk na druge komunistične partije in vmešavanje v notranje probleme drugih držav. Stališče Jugoslavije omogoča razgovore za dosego sporazuma med narodi, s pogojem, če se opuste omenjeni poskusi ZSSR in s kominformovsko gonjo. Te države bi bilo treba pozvati, naj z Jugoslavijo vzpostavijo normalne gospodarske in diplomatske stike.

«Izražamo svoje trdno prepričanje», poudarjajo ob koncu izjave Cassou, Rogge in Zilliacus, «da bo prijateljstvo in sodelovanje med nami in jugoslovanskimi narodi, v prvi vrsti pa podpora in razumevanje naprednega javnega mnenja na Zapadu za mednarodni položaj Jugoslavije, za njena demokratična prizadevanja in socialistične uspehe, koristno služilo stvari miru.»

V Rim se je vrnila italijanska mladiska brigada «Giuseppe Tanassi», ki je mesec dni delala v zagrebškem študentskem naselju. Brigada je bila dvakrat proglašena za udarno.

V Jugoslavijo bodo prišli v kratkem Jean Cassou, Martin Chauffier, Marcel Arland, Claude Avelin, Clara Marlot, Edite Thomas in Divignaux. Poleg teh francoskih naprednih književnikov, bodo prispele tudi belgijski kulturni delavci Max de Auville, De Backer, Richard Dupierret in Leon Devosse. Njim se bo pridružil ameriški novinar Stone.

Skupina 38 študentov iz Avstrije, ki je končala svoje delo na gradbišču zagrebškega študentskega naselja, je obiskala vzorno kmečko zadrugo «Aleksander Rankovič» v Banskem Gabrovcu.

Na Bledu se je 27. avgusta zaključil seminar inozemskih slavistov, ki je trajal od 7. do 27. avgusta. Seminarja so se udeležili slavisti iz 13 držav. Udeleženci seminarja so izjavili, da ne bodo nikoli pozabili dni, ki so jih preživeli na Bledu. Ob koncu seminarja so šli na turnejo po Jugoslaviji.

GOSTA AVIJSKA MREŽA V JUGOSLAVIJI

1947. leta, po končani obnovi dežele, je vzpostavila Jugoslavija potniški zračni promet. Ze tega leta so letala prevažala potnike na progah Beograd-Zagreb-Ljubljana, Beograd-Skopje, Zagreb-Sarajevo in Zagreb-Zader. V inozemstvo pa so vozila letala na progi Beograd-Praga-Varšava. V 1947. letu so potniška letala izvozila 3 tisoč in pol potetov in preletela 6000 km ter prepeljala 26.000 potnikov.

Za leto 1948 so bile predvidene tri nove zračne linije: Beograd-Split, Beograd-Ljubljana-Trst in Zagreb-Sušak-Pulj. Promet na teh linijah pa ni bil vzpostavljen, ker Sovjetska zveza in Romunija, čeprav je bilo po gospodarski pogodbi sklenjeno, niso dobavljale Jugoslaviji avionskega bencina. Kot posledica informbirojske gospodarske blokade je bila tudi ukinitve nekaterih že obstoječih prog, ki so uspešno delovale v letu 1948.

V tem času je še delovala jugoslovansko-sovjetska mešana družba «Justa», podjetje za civilni zračni promet. Vse do svoje likvidacije, je ta podjetje kontroliralo vse jugoslovanske aerodrome in od jugoslovanskega aero-transporta pobiralo tudi posebne takse na leto.

Tako je po zaslugi Informbiroja zračni promet v Jugoslaviji bil zmanjšan na eno samo linijo, vse dokler niso v letu 1949 domače rafinerije petroleja začele proizvajati avionski bencin in dokler se niso domači tehniki usposobili, da sami vrše revizijo avionskih motorjev.

Velika stanovanjska hiša v naselju pri ladjedelnici «Vicko Krestulovič» v Splitu. Požobne delavske stanovanjske hiše grade ob vseh večjih tovarnah, rudnikih itd.

Po enem letu odmora so zopet zabrneli avioni na linijah Beograd-Praga, Beograd-Titograd, Beograd-Sarajevo-Dubrovnik, Beograd-Skopje in Beograd-Zagreb-Ljubljana. Središča ljudskih republik so tako dobila odločne zveze z glavnim mestom. Kako je ta zveza uspešna, kaže n. pr. zveza Ljubljana-Zagreb-Beograd-Skopje, ki veže dva skrajna republiška centra. Avion gre iz Ljubljane ob 6 uri zjutraj in je ob 8,45 v Beogradu. Ob 16,30 vozi avion z Skopje. V tem vmesnem

času potnik lahko opravi svoje posle v glavnem mestu ob 6 uri popoldne je že v Skopju. Naslednji dan ima svoje opravke, drugo jutro pa se lahko zopet ob 7 uri odpelje v Beograd, kamor pride ob 8,30, kjer lahko zopet izkoristi čas do 15,45, ko avion odpelje proti Ljubljani, kamor dospe ob 18,30. S potovanjem z avionom je potnik porabil le tri dni, a bil od tega časa le 9 ur na potovanju.

Nameščenci, ki n. pr. prihajajo lužbeno v Beograd iz Sarajeva, Zagreba, Ljubljane ali Skopja, se lahko v enem dnevu pripeljejo v Beograd, izvrše svoje opravke na ministrstvu in se še isti dan zopet vrnejo domov.

Teh zvez z avioni so se posluževali posebno razni strokovnjaki, ki bi sicer izgubili na dolgih vožnjah z vlaki preveč dragocenega časa. Pri izsuševanju Skadrskega blata je bilo potrebno sodelovanje mnogih strokovnjakov, prav tako koordinacija dela med republiški in zveznim ministrstvom, ki vodijo ta dela. Če bi morali ti razni hidrotehnični strokovnjaki potovati z vlaki v Titograd, bi potrebovali za vožnjo v kombiniranih brzih in potniških vlakih po 50 ur, medtem ko so se pripeljali v Titograd v 90 minutah in bili tako še isti dan sposobni za delo. V letošnjem letu je na tej važni letalski progi Beograd-Titograd potovalo 3300 potnikov, ki so skupno porabili za vožnjo 4850, medtem ki bi z vožnjo z vlakom potovali 165.000 ur.

Danes deluje v Jugoslaviji 10 notranjih avionskih prog, na katerih se prevozi dnevno povprečno po 500 potnikov, avioni pa prelete do 4000 km. Te številke dokazujejo, da je Jugoslavija vstopila v vrsto držav z gosto notranjo avionsko mrežo.

Nova tovarna kablov raste pri Svetozaru

Po vsej Jugoslaviji grade močne hidrocentrale, ki bodo s svojo električno energijo upravljale v pogon številne nove tvornice, ki bodo razsvetljevale nove šole, delavska naselja, mesta, vasi. Zato pa je treba na stotine km novih daljnovodov, generatorjev, transformatorjev, električnih motorjev itd. Za vse te stroje so potrebni zavoji tanke in debele žice, po katerih se pretaka električni tok. To so kablovi. In kakor je važna industrija električnih strojev, tako je važna proizvodnja sestavnih delov teh strojev - kablov.

Za uvoz kablov je dajala in še daje Jugoslavija v inozemstvo velikanske vsote, saj je samo za eno srednje veliko tvornico potrebno nekaj desetstisočev metrov kablov. Razen jute in gumija ima Jugoslavija vse potrebne surovine za proizvodnjo kablov doma. To so baker, polivinil, svinec, jeklo, olje za impregniranje in bitumen. Prav zaradi teh surovin in važnosti tega sestavnega dela električnih strojev je Jugoslavija sprejela v svoj petletni plan zgra-

ditev velike tvornice kablov.

Z gradnjo so začeli ob koncu leta 1947. Ko bo ob koncu prve petletke popolnoma dokončana, bo dajala vse vrste kablov jugoslovanski industriji. Po pogodbi bi morala Madžarska izročiti svo opremo za tvornico, toda od vsega je prišla le ena tretjina. Inženirji in delavci pa so se hitro znašli in največji kolektivni težke industrije, kolektivni tovarne «Rado Končar», «Prvomajska» in «Jastrebac» so začeli izdelovati stroje za to važno tovarno.

V glavni dvorani, ki bo obsegala 55.000 kv. metrov, bodo vsi stroji urejeni po procesu proizvodnje. Cela dvorana bo razdeljena na bloke, v vsakem izmed njih pa bodo izdelovali po eno fazo proizvodnje kablov. Poleg kablov za električno energijo izdelujejo tudi telefonske kablice, Grade tudi oddelki za proizvodnjo kablov izoliranih z gumo.

Poleg glavnih oddelkov bodo v tovarni tudi oddelki za impregniranje jute, za pripravo papirja itd. Vsi oddelki bodo pod eno streho, kar je

zelo važno, ker sicer vlaga slabo vpliva na kablice med njihovo izdelavo.

Nedaleč od tvornice pa grade novo delavsko naselje. Končanih je že več večnadstropnih poslopij, med njimi pa je v načrtu velik park. Poleg modernih stanovanjskih stavb bo imelo naselje tudi svojo šolo, otroško zavetišče, jasko, bolnico, dom kulture, fizikturni dom, hotel in tržnico.

Od navadnega transportnega delavca pa do direktorja in inženirjev, ves kolektiv dela neumorno, da bi vsa tovarna čim prej delala. Ta delovni polet se čuti na vsakem koraku in dnevno opravljajo delavci najbolj neverjetna dela.

Ponos kolektiva je delavnica za popravila strojev. Osnovana je bila prav v času resolucije, ko so Madžari prekinili s pošiljanjem strojev. V delavnici je delalo takrat le 10 delavcev, in vendar so se obvezali, da bodo sami izdelali potrebne stroje. Danes izdeluje delavnica veliko število strojev, kot avtomat za brušenje diamantnega kamna, stroj za izolacijo telefonske žice s papirjem, in bombažem, stroj za izoliranje kablov itd.

Tako dela ves kolektiv. Vsakdo želi, da bi tovarna čim prej začela s polnim obratom in tako pripomogla k neodvisnosti domovine tudi v tej važni proizvodnji.

Jugoslavija danes uresničuje najvažnejše geslo delavskega gibanja: tovarne prevzemajo delavci. To je po Maxsu in Leninu nujna faza v razvoju in prehodu v tisto stanje, ki je cilj komunizma in ki predstavlja komunizem. Lenin je dejal:

Proletariatu je potrebna državna oblast, centralizirana, organizirana sila, organizacija nasilja za zadušitev odpora izkoriščevalcev in za vodstvo velikih množic prebivalstva kmetov, drobne buržoazije, polproletariata in prav tako za vzpostavitve socialističnega gospodarstva.

Takoj nato pa pravi Lenin tudi naslednje:

«Ne sme se pa pozabiti, da je proletariatu potrebna samo država, ki edmiraa.

Državna lastnina ne sme biti najvišji tip socialistične lastnine

Najvažnejša in najpozitivnejša posledica procesa izumiranja države je v tem, da se zmanjšuje neproduktivni državni aparat, da se ne uporablja več tako velik del presežkov dela za vzdrževanje tako velikega dela uradništva, temveč se vsa ta sredstva lahko uporabi za izboljšanje življenja proizvajalcev, delavcev. To pa ne pomeni, da prenehajo vse državne funkcije v doglednem času. Potrebna je še dolga doba, po Engelsovem nauku, da bo državni stroj postavljen tja, kjer je njegovo pravo mesto: v muzej starih, poleg kolovrata in sekire iz bronu. Toda treba je pričeti v gospodarstvu, ker je Marx pravilno dejal, da je največji sovražnik proletariata, poleg odstavljenega razreda, v sami materialni osnovi, v odnosih proizvodnje. V Sovjetski zvezi pa imajo državno lastnino kot najvišji tip socialistične lastnine, a to je v osnovi pogrešeno in tu je največja ovira uresničenju tistega položaja proizvajalnih sil, proletariata, ki jih marksizem-leninizem ima za cilj revolucije. Državna lastnina ni in ne sme biti najvišji tip socialistične lastnine. Podržavljen je in idealiziran državne lastnine in državno upravljanje gospodarstva omogoča, da se ustvarja, razvija in jača državni aparat, ki stoji nad družbo in ki živi na račun družbe, v konkretnem primeru na račun in na velikansko škodo proletariata približno tako, kakor je stal kapitalistični razred.

FLRJ je na pravi poti

V Sovjetski zvezi se ne ozirajo na Leninov nauk o načinu prehoda v višjo brezrazredno družbo, o postopnem izumiranju države, o odpravljanju državnega aparata.

«O popolni odpravi uradništva naenkrat in povsod ne more biti niti govora. To je utopija. Toda razbiti takoj stari uradniški aparat in takoj začeti z gradnjo novega aparata, ki naj omogoči, da se popolnoma odstrani staro uradništvo — to ni utopija, to je izkustvo Komune, to je neposredna, prva naloga revolucionarnega proletariata. Socializem poenostavlja funkcije državne uprave, omogoča, da se ukine hierarhija in da se vse zmanjša na organizacijo proletarcev (kot vladajočega razreda).

To je edina prava pot, in Jugoslavija je na začetku te poti, je tam, kjer drugi se niso in kamor ne hamečavajo. Zato je tudi zakon, katerega je Ljudska skupščina FLRJ sprejela 27. junija, zgodovinski in revolucionaren.

Kako so sprejeli v Moskvi ta korak

Popolnoma razumljivo je, da v Moskvi niso sprejeli z navdušenjem tega velikega jugoslovanskega koraka. Kako se je mogel nekdo predzniti, da gre po svoji revolucionarni poti in da izvaja stvari, ki jih oni tam niso odobrili, ki jih oni celo negirajo in odlagajo v muzej ignoriranih teorij.

Treba je bilo, da mineta dobra dva tedna, dokler so v Moskvi napravili načrt, kako bi reagirali na ta jugoslovanski revolucionarni akt in šele tedaj so začeli z ofenzivo. V svoji mržnji so tako zaslepijeni, da niti ne vidijo, da streljajo v prazno. To kar oni pravijo o tem, da so tovarne in podjetja v Jugoslaviji prevzeli delavci v svoje roke, ima lahko nekaj efekta v Sovjetski zvezi, pri nepoučenih množicah, morda tudi v deželah aljudskih demokracij, toda v Jugoslaviji vzbuja to le smeh. Tako je v kominformi-

Večkratni udarniki in ljudski poslanci v Skupščini FLRJ rudar Matovič, tekstilna delavka Senja Piladžić in znani ustanovitelj gibanja za večjo delavno storilnost, rudar Alija Sirotanović so sedaj skupno z drugimi delavci izvoljeni kot člani delavskih svetov v upravnih tovarnih. Ker upravljajo danes jugoslovanske tovarne in podjetja taki ljudje, je napredek gospodarstva zatovljen.

DELAVCI PREVZEMAJO URRAVE TOVARN

MOSKVA IN JUGOSLOVANSKA STVARNOST

stičnem glasilu «Za trajni mir in ljudsko demokracijo» izšel članek, ki ga je prenesel tudi radio Moskva, in v katerem je rečeno:

Kolikor besed - toliko neumnosti

«Tito je napravil korak v restavracijo kapitalizma v Jugoslaviji... Zdej, na poti restavracije kapitalizma izroča industrijo, rudnike, železnice v privatne roke... na zahtevo anglo-ameriških imperialistov, ki so zahtevali, da se obnovi privatna lastnina in privatna iniciativa».

Uresničevati osnove marksizma-leninizma, to je za zakrknjene in zaklete sovražnike Jugoslavije obnavljanje kapitalizma, izročanje tovarnih in upravljanje delavcem — to je kapitalizem! Morda se zato v Sovjetski zvezi to nikoli ne bo dogodilo, ker menijo, da bi delavci postali «kapitalisti», ko bi dobili tvornice v svoje roke, ko bi jih birokracija izpustila iz svojih rok. Toda v tem besu so tudi težje besede:

«To ni nič novega in originalnega, kajti podobno je kakor jajce jajcu Mussolinijevemu načinu. Delavske korporacije so bile prikriti fašizem. S socialističnimi gesli hoče Titov režim vse prikriti in prav s tem prikazuje slabost fašizma. Nov zakon, ki ga je sprejela Ljudska skupščina FLRJ, je sličen Hitlerju in Mussoliniju, trockistom in ostalim sovražnikom delavskega razreda».

Kolikor besed — toliko neumnosti, pa še več. V prvi vrsti, fašistični korporativizem ni niti formalno uvedel delavcev v upravo tovarnih in podjetij, in to v Moskvi prav dobro vedo, a ena slepa beseda več ali manj ne igra vloge. Nasprotno, to kar je izvajal fašizem, je bilo precej podobno tistemu, kar se danes ponekod proizvaža pod geslom socializma. Fašizem je dvignil državo do skrajnosti, pod fašizmom je bila država iznad vsega in v njenem imenu se je ne le delavski razred temveč vse ljudstvo podrejalo največjemu izkoriščanju, centralističnemu nasilju in birokraciji. Kapitalistični razred je bil sodelavec in zaslonba tega sistema, kakor je na drugi strani danes razred državnih in partijskih hierarhov, visokih uradnikov, profesionalnih ekonomistov in upraviteljev.

Ne vedo kam bi

Mnogo dokazov je že bilo, da je kominformistična propaganda in agitacija zabredla temeljito v vozel brez izhoda. Za primer vzemimo samo dejstvo, da dan za dnem pripoveduje preko vseh svojih radijskih postaj, da v Jugoslaviji že vstajajo «zdrave sile», da je revolucionarni val zajel že vso deželo, da so povsod sabotaže itd. Tudi če je v Jugoslaviji kakšen kominformist, mo-

ra tudi on v svoji mišji luknjici pokati od besa, ko poslušata take protipropagandne neumnosti, izmed katerih je največja prav ta najnovejša, da jugoslovanske tovarne, rudnike in celo železnice dobivajo v roke kapitalisti.

V času pisma VKP(b) CK KPJ pa tudi še neposredno po resoluciji, so v Moskvi poskušali, da bi nekako rešili formo in so odkrivali nekakšne jugoslovanske «zabode» in «odkone», n. pr. v kmečkem vprašanju in drugod, posluževali so se celo «teoretiziranja», da bi nekaj «dokazali». Šeasoma so to popolnoma opustili, tako tudi najnovejšem primeru niti ne poskušajo citirati nekaj apokrifnega, da bi dokazali, da je Jugoslavija teoretično in praktično na krivi poti. To je razumljivo, saj bi potem bilo še bolj očitno, da Sovjetska zveza nazaduje in da je v njej zavladao revizionizem. Najbolj enostavno je zato neodgovorno in neumno kričati o fašizmu in fašističnemu korporativizmu, o vstajanju kapitalizma itd.

Dokaz kje je danes kapitalizem v FLRJ

Z ničemer se ni mogla bolj manifestirati moč in odpor proti vsem sovražnikom s katere koli strani kot s tem novim zakonom o upravljanju tovarnih in podjetij. To je dokaz, da je kapitalizem v Jugoslaviji stvar preteklosti in da je delavski razred na taki stopnji zrelosti, da lahko prevzame bistvene naloge, katere je prehodno izvrševala država. Dežela, v kateri se to dogaja, ne očituje le neko svojo namišljeno moč in silo, temveč te kvalitete stvarno tudi ima.

Pri vsem tem nas zanima tole: Bo Moskva napadla tako tudi Maočetungovo Kitajsko? Tu vprašanje postavljamo zaradi naslednjega:

Nevarnost za «pravovernost», tudi na Kitajskem?

V kitajskem časopisu «People's China» je izšel članek pod naslovom «Demokratična uprava v javnih podjetjih», ki ga je napisal Čeng Jung Ven urednik pekingskega «Delavskega dnevnika». V tem zanimivem članku govori pisec o potrebi, da se gospodarstvo Kitajske postavi na podobne osnove, na kakršnega je postavila Jugoslavija. Pravi, da so tovarne in druga gospodarska podjetja v začetku, po

prevzemu oblasti upravljali direktorji, ki jih je postavljala ljudska vlada in izbrala med najboljšimi. Toda pojavile so se težave, in končno takaka ureditev tudi ni cilj revolucije.

«Da bi se izognili pomanjkanju izkustva pri delavcih, da bi se oni zavedali svoje vloge kot vloge gospodarja in da bi se povečala njihova iniciativa in proizvodna moč, se mora v vseh podjetjih, ki so javna last, uvesti sistem demokratične uprave. Glavna politika pri tem je, naslanjanje na vse delavce in člane osebja posameznih tovarnih, da bi oni igrali aktivno vlogo pri proizvodnji in upravljanju. Kmalu po Oktoberski revoluciji je Lenin dejal: «Prvenstvena naloga je oživljanje industrije... toda tega ni mogoče doseči, če se ne zagotovi podpora delavskemu razredu in njegovim sindikatom». Sistem demokratične uprave v tovarnah, ki ga bodo uvedli v podjetja nove demokratične Kitajske, je osnoven na Leninovih principih, prilagojenih konkretnim pogojem, ki vladajo v Kitajski. Demokratična uprava na Kitajskem se bo izvedla na dva načina v obliki tovarniških administrativnih odborov (ali administrativnih odborov podjetja) in v obliki predstavnih svetov tovarniškega osebja in delavcev».

Čen Jug Ven tolašči, da mora administrativni odbor v tovarni služiti kot koordinacijsko telo. Istočasno pa je politični organ in izvršni organ v vprašanih, ki zadevajo proizvodnjo in delo tvornice. Tako se razlikuje ta odbor od parlamentarnega tipa industrijskih posvetovalnih svetov, ki so v buržoaznih deželah. Višji vladni industrijsko-administrativni urad sestavlja splošne proizvodne načrte in daje osnovne direktive. Svet pa je ves čas v ozkem stiku s pogoji v tovarni, opazuje in rešuje vsa vprašanja v zvezi s proizvodnjo in upravljanjem v danih pogojih. Proizvodni načrti, način poslovanja, metoda upravljanja, organizacija proizvodnje, personalni problemi, skrb za delavce, mezde itd., vse spada v pristojnost tovarniškega administrativnega odbora. Odbor bo sestavljal direktor, namestnik, inženir in druge osebe iz proizvodnje; te večje število demokratično izbranih predstavnikov osebja, delavcev in nameščencev. Volitve so enkrat ali dvakrat letno. Itd.

Razmere na Kitajskem verjetno še niso take, da bi se lahko izvedla taka demokratizacija upravljanja tovarnih in podjetij kakor v Jugoslaviji. Toda že iz tega je videti, da tudi tam pričenjajo hoditi po tisti poti, po kateri se mora iti. Vsekakor pa je Kitajska šla dalje kot Sovjetska zveza in kot dežele aljudskih demokracij. Zakaj torej bi tudi to ne bilo «vršanje h kapitalizmu in fašizmu»?

KOMINFORMIADI

MOSKVA MORA POTRDIITI

V madžarski vladi so bile izvedene nekatere spremembe, nekaj jih pa še pričakujejo. Madžarski pravosodni minister Istvan Risz je bil interniran, odstavljen in interniran je bil tudi minister za lahko industrijo Gyeorgy Marosan. Pravijo, da je zdaj na vrsti pravosodni minister Bodnar in da bi iz sedanje vlade izpadel tudi njen predsednik Istvan Dobi. Njegovo mesto bosta zasedla ali Nacosi, sedanji podpredsednik, ali Farkas. Čakajo le še, da bo Politbiro VKP (b) izjavil, koga naj aljudska republika Madžarska dobi za ministrskega predsednika.

REVIZIJA POLJSKEGA PLANA

Šestletni gospodarski plan Poljske republike je bil sprejet na Kongresu združitve leta 1948. Pred kratkim pa je bil v Varšavi sklican plenem CK Združene delavske partije, na katerem je član Politbiroja Hilarij Minz poudarjal nekatere spremembe v planu. Proizvodnja se mora preusmeriti predvsem v tiste panoge, ki delajo za izvoz v ZSSR.

Do revizije gospodarskega plana je prišlo neposredno po skienitvi osemletnega trgovinskega sporazuma z ZSSR, ki je bil sklenjen v znamenju epiglobitve medsebojnih gospodarskih odnosov na temelju gospodarskih planov obeh držav. ZSSR ima popolno kontrolo nad poljsko zunanjo trgovino, ki se je s tem sporazumom še povečala. V glavnem je zunanja trgovina Poljske vezana na Sovjetsko zvezo, na drugem mestu je ČSR, trgovina z ostalimi vzhodnimi državami je malenkostna. Po novem sporazumu pa se je Poljska obvezala, da bo povečala menjavo s SZ za 60 odst. v primeri s povprečno doseženo menjavo v letih 1948-1950.

Pritisk SZ na Poljsko povzroča, da se slabša njen trgovinsko-politični položaj v svetu. Na eni strani mora Poljska izvažati čim več kapitalnih dobrin v ZSSR, v zahodne države pa mora izvažati živila. Glavni poljski izvozni artikel premog pa zadeva na čedalje večje težave zaradi nemške konkurence in prinaša čedalje manj deviz. Poleg tega pa ima Poljska ogromne stroške za vzdrževanjem celega kadra strokovnjakov in delavcev iz Sovjetske zveze. Samo v velikem metalurškem kombinatu v Krakovu je od 100.000 delavcev 60 odst. ruskih strokovnjakov in delavcev.

DRUGAČE BI NITI NE BILO KOMINFORMISTIČNO

Samo od 1. julija do 7. avgusta so albanski obmejni vojaki 12 krat prešli na jugoslovansko ozemlje in streljali na jugoslovanske obmejne organe. Jugoslovansko zunanje ministrstvo je zaradi teh incidentov izročilo albanskemu poslanstvu v Beogradu protestno noto, na katero pa albansko ministrstvo ni odgovorilo, pač pa je albanska kominformistična propaganda kar naprej, kakor smo že vajeni, govorila o napadalnih pripravah Jugoslavije na Albanijo, med katerimi je bila najgroznejša laž o vojnih načrtih nacističnega generala von Kleista, kar je Jugoslavija z dokumenti ovrgla.

Čez 14 dni pa je jugoslovansko zunanje ministrstvo končno vendarle dobilo odgovor na svojo noto. Albansko ministrstvo je namreč noto vrnilo s pripombo, da se jugoslovanski granicarji od 6. julija do 7. avgusta uprizarili na albanski meji toliko in toliko incidentov.

Drugače albanska vlada ni mogla odgovoriti, ker bi sicer ne bilo kominformistično: Najenostavneje je, svoje prestopke zvečeli na Jugoslavijo, kar je tudi najbolj učinkovito.

ČERVENKOVA KNJIGA O DIMITROVU

Viktor Červenkov, predsednik bolgarske vlade in sekretar partije je napisal knjigo z naslovom «Na poti Georgija Dimitrova». Knjiga vsebuje govore Vilka Červenкова od leta 1948 do 1950.

Naslov je res zelo karakterističen, ker je bil Červenkov res na poti Dimitrova, pravzaprav Dimitrov Červenkovu. Škoda le, da ni v knjigi tudi tistih člankov, ki jih je pisec napisal pred 1948, v katerih kleveta Dimitrova...

Počastitev spomina bazoviških junakov ob dvajsetletnici smrti bo 10. septembra dopoldne in popoldne v BAZOVICI

M O D A

Praktične in okusne jopice, ki jih lahko nosimo v prvih hladnih večerih na poletne obleke in ki nam jeseni s krilom drugačne barve lepo izpopolnijo našo garderobo

TVOJ OBRAZ STARI

Ce pomislimo na veliko število lepotilnih in pomlajevalnih sredstev, ki jih priporoča reklama, bi pač morali biti prepričani, da je skrivnost, kako si ohranimo mladostno svežost in lepoto, že davno rešena. Vse mogoče pomade, kreme in kozmetične vode bi naj brezpogojno ohranile to svežost in nas naredile takšnega, da bi vzbujali v opazovalcu vtis estetičnega ugodja.

Brez dvoma se da z lepotili mnogo doseči, toda umetna lepota, ki ne stoji na zdravju, ne ugaja, ker je nenaravna in izumetničena. Čarobnega sredstva, ki bi nam kar tako brez truda in muke podarilo mladost in lepoto, človek ne bo nikdar odkril. Zunanja sredstva ne morejo pomladiti wvel obraz, pri obnovi mora sodelovati ves človek. Ker je pa zdravje temeljni pogoj lepote, je edino pravilen logičen zaključek, da mora biti osrednje pravilo pri negi lepote smotrna skrb za zdravje, tako v telesnem kakor tudi v duševnem oziru. Vedeti moramo, da pri pomore bistveno je mladostni svežosti samo vesela in zdrava notranjost, telesne bolečine in razne bolezni pa zapuščajo neizbrisne sledove na zunanosti, posameznika. Človekov obraz je odsev urejenega notranjega življenja. Vse naše misli in želje, zavestne in podzavestne, se zrcalijo v obrazu. Sovražnost, maščevalnost, ljubosumnje, zavist, pohlepnost, vse to se odraža na našem obrazu. Duševno trpljenje in potrnost, žalost, skrb in udarci usode, razna razočaranja ter strah so prav pogosten vzrok izmučenega obraza. Vsaka večja duševna nevarnost resno ovira organsko dogajanje: tek je slabši, spanje nemirno, utripi srca neredni, koža postaja uvela, oči brezizrazne; notranja depresija uničuje polagoma življenjsko moč.

Vsako nezadovoljstvo s samim seboj in težko tuhanje je tako rekoč greh nad življenjem, vedrost in veselje, ki dajeta človeku pogum, sta za mladostno svežost in čilost neobhodno potrebna. Mlade se čutimo v toliko, kolikor smo dovezetne za vse vrste veselja, ki nam ga nudi življenje. V veselem razpoloženju nam zažarijo oči veselja, v napetem mišičju se vidno kaže telesna moč in srce teži po dobrem. Bodi vesel,

išči veselja povsod, kajti veselje ti ohranja mladostno razpoloženje in svežost ter ti podaljšuje življenje. Brez veselja bi bilo življenje nesmišeln in dolgočasje. Žalost je prav za prav le bolešno hrepenenje po veselju.

Na lepoto obraza pa vpliva v veliki meri tudi telesno počutje. Splošno znano je, da vplivajo prebavne motnje zelo neugodno na kožo in povzročajo na njej razne izpuščaje. Tudi tedvične, jetrne in srčne bolezni povzročajo spremembe na koži in obrazu. Neurejeno delovanje žlez z notranjim izločevanjem je pogosto vzrok temnomodrim pegam pod očmi. Takšne pege se pojavljajo pogosto tudi v času mesečnega perila ter pri nekaterih trebušnih boleznih. Življenjske nerednosti, kakor čezmerno kajenje in pitje ter bivanje v neprimernih prostorih, izpodbijajo svežost obraza. Razumljivo je tudi, da dolgotrajni glavoboli in hude nevralgije sčasoma skazijo obraz.

Kaj sledi iz gornjih izvajanj? Da je pravilen način življenja podlaga mladostne svežosti in čilosti. Uživanje sadja, sočiva, krompirja, črnega kruha in mleka boji naša poglavitna hrana, skrbeti moramo za redno prebavo, kajti zaprtje je velik sovražnik svežosti. Zelo priporočljivo je zdravljenje z različnimi zdravilnimi zelišči, ki blagodejno vplivajo na presnavljanje. Svežost polti ohranimo, če se umivamo z mrzlo vodo, če je pa koža uvela so izvrstno sredstvo kratkotrajni topli obkladki ali pa umivanje obraza z vodo, v kateri smo kuhali kamilico. Marsikateri nevarnosti, ki ogrožajo lepoto obraza in lepoto sploh, se izognemo s smotrnim, zdravju primernim urejenim življenjem, saj je lepota estetičen izraz zdravja.

Nasveti

Barvasto volнено blago bo ohranilo svežo barvo, če bomo primešali deževnici malo belega vinskega kisa.

Madežev na barvstih tkaninah ne smemo drgniti, temveč pritiskati na madeže, pod katere smo stavili čisto krpo.

HRANA DOJENČKA ko mati ne more dojiti

Materina bolezen, ki izčrpuje njen organizem, preprečuje dojenčku, da bi se prirodno hranil na materinih prsih. Tedaj se mora dojenček hraniti na prsih druge žene — dojljke, z izbrizganim mlekom iz dojke dojljke, s kravjim ali kozjim mlekom.

Za nedonošenega ali slabotnega dojenčka je nujno potrebno da je naravno hranjen vsaj dva, tri mesece. Dojenček in dojlja morata biti predhodno zdravniško pregledana, da se ugotovi zdravstveno stanje obeh, da bi se ne okužila drug od drugega. To je posebno nevarno, če dojenček ali dojlja bolujeta za sifilisom. Če dojljke ni pregledal zdravnik, se lahko da otroku nje, no izbrizgano mleko, katerega so prej prekuhali in pustili vreti tri minute.

Ce je novorojenček zdrav in dobro razvit, t. j. da je bil ob rojstvu težji od treh kilogramov in daljši od 50 cm, tedaj se ga lahko, zaradi pomanjkanja materinega mleka, hrani z naravnim kravjim ali kozjim mlekom. Ta način prehranjevanja otroka je umeten, medtem ko je na materinih prsih hranjen otrok naravno hranjen. Umetno prehranjevanje dojenčka je lahko zelo nevarno. V kravjem mleku otrok ne dobiva vseh snovi, ki jih vsebuje materino mleko, otroški želodček mora prebavljati mleko, ki je namenjeno teletu ali kozličku. Poleg tega pa je pot od vime na do otroških ust mnogo daljša in polna nevarnosti, ker se v mleku razvijajo klice, medtem ko pri naravnem hranjenju sprejema mleko neposredno, brez klic na materinih prsih.

Pri prehranjevanju z živalskim mlekom je glavno, da je mleko od zdravih živali, da je pomolzeno po vseh higienskih predpisih in da je popolnoma ohranjeno pred okužbo preden pride do dojenčka. Mleko mora biti sveže pomolzeno od jutranje ali večerne molže. Krave morajo biti pod stalnim nadzorom veterinarjev, morajo biti dobro hranjena, posebno s svežo krmo, gibati s merojo mnogo na soncu in zraku, ker ima tedaj mleko več vitaminov. Hlev mora biti

čist, vime vedno pred molžo oprano, tisti, ki molže mora biti čist, kakor tudi posoda, v katero molže. Mleko mora takoj nato precediti in ohladiti. Koristno bi bilo, da mleko takoj na licu mesta tudi pastilizirajo, t. j. segrejejo do 70 stopinj C, nato ohladi na deset do petnajst stopinj, nato pa prevažajo v skrbno umiti in dobro zaprti posodi. Važno je, da pride mleko zdravo, brez klic, ki povzročajo razne bolezni kakor tifus, tuberkulozo itd, po najrajši poti in najhitreje od krave do hiše dojenčka.

Doma je treba mleko precediti skozi čisto krpo, da se tako izločijo vse primesi nečistoče. Nato ga je treba takoj prekuhati in pustiti da vre 3 do 5 minut, da se tako uničijo vse klice, ki povzročajo okvaro mleka, kakor tudi morebitne bolezni. Ce je bilo mleko že pastilizirano, naj vre doma le eno do dve minuti. Mleko je treba nato takoj ohladiti, in sicer tako, da se postavi posoda z zavetim mlekom v velik lonec z mrzlo vodo, ki jo je treba večkrat menjati. Ohlajeno mleko postavimo na hladno mesto. Ce ga lahko postavimo na led, je najbolje, drugače pa ovij posodo v krpo, namočeno v mrzli vodi. Ce pripravimo za otroka umetno hrano iz živalskega mleka ali kondenziranega ali mlečnega prahu, jo hrani na ledu ali vsaj na hladnem prostoru.

Kakor je potrebno, da je mleko zdravo in čisto, prav tako je treba paziti tudi na čistočo steklenice, cuceljev in ostalih posod, ki jih za dojenčka potrebujemo. Steklenice za mleko morajo biti znotraj gladke, brez vsakršnih zarez ali izboklin, da se tam ne ohranijo ostanki mleka, kar bi otroku škodilo. Stekleniče moramo prati s toplo vodo in ščetko. V vodo lahko stavimo malo sode. Izpiramo z vročo in nato s hladno vodo, nato jih postavimo narobe, da se odcedi in posuše. Cucelj mora biti iz enega kosa in ves iz gumija. Pred in po hranjenju se mora cucelj oprati v prekuhani vodi, enkrat dnevno pa ga je treba prekuhati. Čist cucelj je treba držati v zaprti posodi. Luknjico na njem napravimo s prežgano iglo samo tako

veliko, da mleko curlja.

Ostale posode, t. j. lonec, v katerem kuhamo mleko, stekleni emajlirani bij, kozarec za merjenje mleka in žličica za mešanje, morajo služiti le za pripravljeno otrokovo mlečno hrano. Poleg rednega čiščenja v vreli vodi, je treba vsa to posodo od časa do časa prekuhati. Hraniti jo moramo na poseben čistemu mestu, ki je zaščiten pred muhami.

Da bi umetna hrana dala dobre rezultate, jo moramo tako pripraviti, da jo čim bolj približamo prirodni hrani tako po kvaliteti mlečne mešanice, kakor tudi po količini obroka, po presledkih in po načinu hranjenja.

Kravje mleko, ki ga naravno uporabljamo, ima v enem gramu enako hranilno vrednost kakor materino, toda posamezne snovi, ki nahajajo v drugačnem razmerju. Kravje mleko ima dvakrat več beljakovin, trikrat več mineralnih soli, a tretjino manj sladkorja kakor materino mleko. Poleg tega se beljakovina pri prebavi strdi v večjih kepicah kakor v materinem mleku. Zaradi tega se mora kravje mleko redčiti z vodo, hranilna vrednost pa se ohrani z dodatkom sladkorja. Tako pripravljena mešanica se mora dajati otroku v tisti količini, kakor bi jo otrok dobil pri materinih prsih. Pri tem je treba paziti na to, da količina mlečne mešanice točno odgovarja potrebni dojenčka, raje naj bo nekoliko manjša, ker predstavljajo sestavine kravjega mleka večji napor pri otrokovi prebavi. Presledki med obroki so na začetku tri ure, pozneje tri do štiri ure, kar je odvisno od prebave in teka dojenčka. Mlečno mešanico dajemo otroku v nagnjeni steklenici, tako da dete med dvignemo, podobno kakor pri dojenju. Ko ga hranimo, mora biti okoli popeln mir, tako da se otrokova pozornost osredotoči le na sprejemanje hrane. Hranimo ga 10 do 15 minut, nato dete dvignemo, da se mu zakolene ter ga polagoma položimo na njegovo ležišče.

(Nadaljevanje)
Dr. M. G.

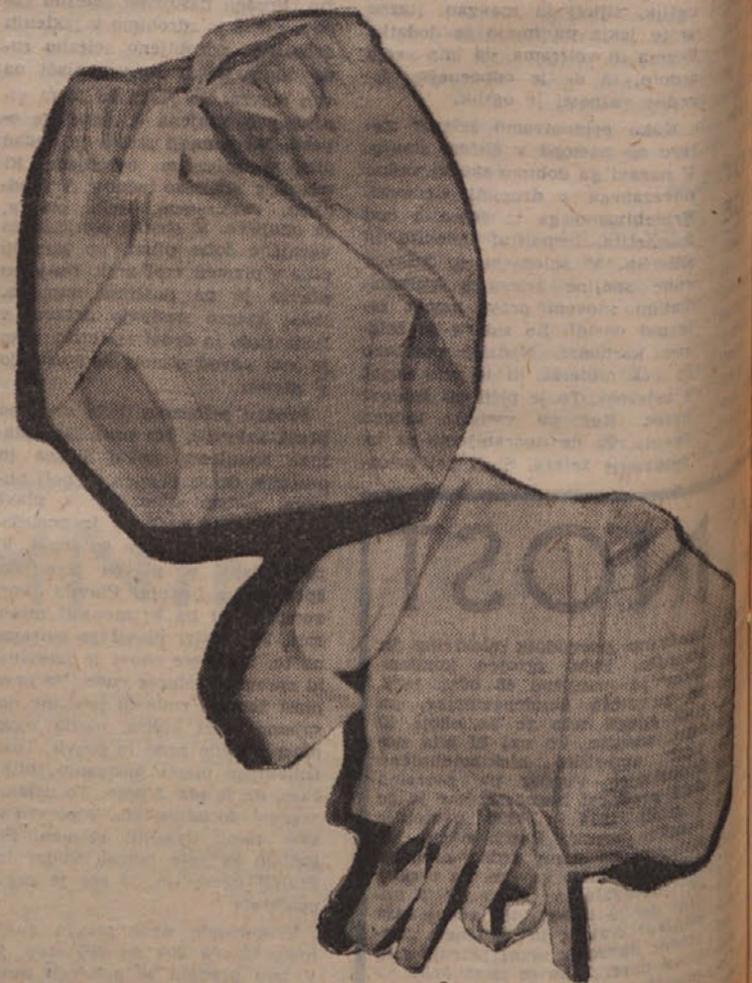
Pripravimo sadje za zimske mesece

Hruške v okisanem sladkorju. Dozorele, pa še trde hruške zlahke vrste olupimo, razrežemo na 2 ali 4 dele in jih stekljamo. Za 2 kg hrušk kuhaj 1 l vinskega kisa in 70 dkg sladkorja. Zavrelo vlij na hruške in dodeni v tanki kerpici zavezane klinčke in kosček cimeta. Vse naj vre, dokler se hruške ne zmehčajo. Potem poberi hruške na rešeto, da se tekočina, v kateri so se kuhale, odteče, nato jih zloži v steklenice. Sok, ki se je natekel od hrušk, vlij v kozico k ostalemu soku, da še nekaj časa vre in se malo zgosti; hladnega vlij na hruške. Steklenice zaveži.

Česplje v okisanem sladkorju. Pripravi kis in sladkor z dišavami kakor za hruške. Tudi česplje stekljaj. Ko kis s sladkorjem zavre, stresi vanj umite, malo nabodene česplje pa pazi, da začno počasi vreti, da ne razpokajo.

Zelene slive (ringloti) v okisanem sladkorju. Pripravijo se kakor česplje.

Sadje v rumu. Za 4 kg različnega sadja se porabi 1/2 l ruma. Kuhaj 1/4 sladkorja v 1/4 l vode, da se očisti; potem deni vanj 1/2 kg sadja katere koli vrste, da nekajkrat prevre, če je kako trdo sadje, malo dalje. Nato ga odstavi; hladnega deni v steklenico in prilož 1/16 l ruma, rahlo premešaj in dobro zaveži. Ko bož imela kako drugo sadje, stori z njim prav tako ter deni seveda mrzlega med prvo sadje. Tako stori tolikokrat, da spraviš v steklenico 4 kg sadja. To lahko delaš od pomladi do jeseni ter spraviš vsakovrstno sadje, ki je medtem dozorelo.

Za dojenčka bomo spetle lepo jopico in hlačke, kakor nam kaže slika

O SHRAMBAH IN SHRANJEVANJU KROMPIRJA

Krompir dozoreva in treba je niti ali na izkopavanje. S tem v zvezi pa je nujno potrebno, da si po svojih močeh tudi uredimo shrambo za krompir v toliko, da bodo vsaj delno ustrezale dobri krompirjevi kleti. Kakšnega pomena je dobra in kako usodna utegne postati slaba krompirjeva shramba, o tem smo se že lahko dostikrat prepričali v hudih zimah, ko je krompir v vseh slabih shrambah zmrazil in ko so samo nekatere kleti očuvale kalitno sposobnost semenskega krompirja.

Ne smemo misliti, ko spravljamo krompir, da ne bo hude zime letos. Torej vsakdo je dolžan, da pred zakladiščenjem letošnjega krompirja kleti tako priredi, da bo krompir v najhujšem mrazu varen pred zmrzovanjem. In ne samo to. Klet za shrambo krompirja mora biti tako prirejena, da ostane v njej krompir zdrav, da ne gnije, da ne začne prehitro in nepravilno kleti in da je mogoče posamezne sorte medsebojno ločiti.

Klet za shrambo krompirja mora biti brezpogojno varna pred zmrzovanjem. Da večina naših kmetov iz sedaj tej zahtevi ne ustreza, vemo iz izkušenj preteklih hudih zim. Zato je treba naže že obstoječe kleti za krompir v dovoljni meri zavarovati pred mrazom.

Preden začnemo klet v tem oziru popravljati, moramo ugotoviti vzrok, zakaj krompir zmrzuje. Vzroki so bodisi pretenke ali iz nepravilnega gradiva zgrajene stene, bodisi pomanjkljivo izdelana ali nameščena okna in vrata, ali pa nezadostna oziroma nepravilna kletna oprema.

Najbolj varne pred mrazom so krompirjeve kleti, katerih stene so dočela v zemlji. Cimbolj pa se dvigajo kletne stene izpod tal, tem večja je nevarnost zmrzovanja, posebno se, če so stene kleti iz morda komaj pol metra debelega kamnatega zidu ali celo iz betona.

V takih primerih je brezpogojno potrebno, da kletne stene zavarujemo ali izoliramo proti mrazu. To opravimo lahko na različne načine. Najenostavnejši od teh je, ako debelino stene povečamo. V ta namen prizidamo ob notranji strani kletnih sten iz volne zidne opeke še eno zidno plast ali oblogo. Kako debelo plast ali oblogo moramo prizidati, to je, kakšno (navadno volno zidno ali samo tanko posebno izolirano) opeko moramo uporabiti, je odvisno od debeline prvotne stene.

Nameste da bi klet izolirali pred mrazom z opečno zidno oblogo, lahko obložimo stene s primerno debelimi izolirnimi ploščami.

Krompir lahko zmrzuje v kleti tudi ob dovolj močnih in mrazovarnih stenah, ako na primer okna (ali morda šip v njih) sploh manjkajo ali če se okna ne dajo dočela zapreti. Vsekakor morajo biti na kleti za krompir dvojne oknice, od teh naj bodo notranje snemljive, to pa zato, ker so potrebne samo pozimi. V času, ko je treba klet stalno zadržati bi nam bile samo v napotje.

Tudi vrata v kleti za krompir morajo biti brezpogojno dvojna, ako je vhod neposredno iz prostega. Se bolje je v takem primeru, da predidamo zunaj ali vzdramo znotraj malo predklet, kar brani, da se zrak v kleti ob vratih ne shlaja preveč, še posebno, kadar v mrzlem trenutku prihajamo v klet. Da morajo biti kletna vrata dovolj močna, to je dovolj debela, in se morajo dati tesno zapirati, ni potrebno posebno poudarjati.

Vse kar sem navedel kot značilno za zavarovanje kleti pred zmrzovanjem, služi istočasno tudi kot zavarovanje kleti pred visoko toploto. Razen tega je mogoče toplino zraka v kleti za krompir izdatno uravnati tudi z zračenjem ob primernem času, marveč takrat, ko je toplina zunanjega zraka najbližje zahtevani toplini krompirjeve kleti.

Klet za krompir ne sme biti vlažna, ker vlaga povzroča gnije krompirja. V obrambo proti vlagi je treba stene in betonska tla izolirati, najbolje tako, da stene in tlak namažemo s primernim vlagoozdravnim sredstvom, kakršnih je več na razpolago. Tudi primerno zračenje zmanjšuje vlažnost kleti.

Klet za krompir mora biti primerno svetla, to se pravi toliko, da onemogoča krompirju, da bi začel prekmajati kaliti in da, kadar začne kaliti, ne dela dolgih belih, marveč kratke, močne, rdečkaste ali zelene kalii. Nadalje mora biti klet toliko svetla, da je mogoče ob zaprtih vratih krompir prebrati in pri tem razločevati različno barvan krompir posameznih sort. Ker pa presvetla klet z neposredno sončno svetlobo zopet ni dobra, smemo, če so okna velika, na južni strani, v takih primerih šipe namazati z apnom.

Klet za krompir mora biti snažna. To pomeni: stene morajo biti gladko ometane in vsako jesen pred spravljanjem pridelka sveže prebeljene; tlak mora biti betonski ali iz opeke. V kleti za krompir ne sme biti shranjena vsa mogoča šara itd.

Končno mora biti krompirjeva klet za shranjevanje krompirja primerno opremljena. Vodilo pri urejevanju te opreme naj nam bo za vest, da ostane krompir v shrambi zdrav samo, ako je k vsem goinjiljem omogočen svežemu zraku prost dostop in slabemu zraku odhod. Z drugo besedo, omogočeno mora biti kroženje zraka okrog in skozi krompirjeve kupe.

To kroženje zraka omogočimo, ako krompirja ne nasipujemo neposredno na tla, marveč na oder ali pograd, katerega dno naj bo vsaj 15 cm dvignjeno od tal in napravljeno iz močnih latev ali ozkih desk, med katerimi naj bo približno 3 cm špranj. Enako se ne sme krompir dotikati stene, marveč moramo postaviti ob steni pokonci približno 12 cm široke stebre, na katere pribijemo počez latev z enako širokimi špranjami. Ta opaž iz latev mora biti tako visok, kolikor visoko bo segel kup krompirja. Na ta način ostane med steno in latvasto pregrajo tako širok prazen prostor, kot so stebriči debeli (n. pr. 12 cm).

Po potrebi pripravimo deske tudi za zgraditev krompirjevega kupa na srednji strani. Kdo bo morda vprašal, kako visoko mora biti krompir v kleti na tak oder nasut? To je odvisno od več okoliščin. Če shranjujemo dovolj suh in ohlajen krompir v shrambo, kjer bo ostal samo čez zimo, ga smemo nasuti meter, da celo poldrugi meter visoko. Vendar moramo v tem primeru postaviti v kupe na vsakih nekaj metrov površine po en oddušnik. Take oddušnike napravimo iz latev,

ki jih nabijemo na okvirje primernih izmer (na primer 25x25 cm) tako, da so med poedinimi latvami tako široke špranje kot znaša širina latev.

Če pa moramo spraviti v klet moker krompir, ga ne smemo nasuti nad pol metra visoko. Istotako ne sme spomladi, ko se zbudi v krompirju zopet življenje, biti krompir nasut nad pol metra višine. Zato moramo imeti na razpolago tolikšne kleti za krompir, da lahko krompir, ki nam ostane v zalogi spomladi, ko začneja kleti, razgrnemo, ne da bi moral biti nad pol metra nasut. Prav priporočljivo je, napraviti na vsak poldrugi meter kletne širine še po en ležeči oddušek, enako iz latev, vendar obijemo okvir samo od treh strani, s četrto leži namreč okvir na odru. Okvir naj bo pri ležečem oddušku pravokoten, na primer 13 cm širok in 45 visok. Taki ležeči odduški nam služijo razen za prezračenje krompirja tudi kot merilo višine krompirjevega kupa. Nasujemo ga enostavno do višine gornjega robu oddušnikov. Nadalje lahko po ležečih oddušnikih hodimo kot po stezicah med vrtnimi gredami, ne da bi krompir kaj poškodovali.

K opremi kleti za shranjevanje krompirja spada tudi brezpogojno

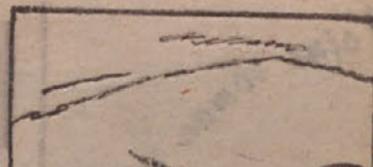
Nadaljevanje na 14 strani

Začetni prijem palca in kazalca pri molži s pestjo.

Pravilen prijem vseh prstov pri isti molži.

Pravilen prijem seska.

Masiranje vimena pred molžo

a. leva stran - b. desna stran.

TVORBA MLEKA IN MOLŽA

Mleko se tvori v grozdastih žlezah-jagodah ali alveolah iz snovi, ki pridejo po krvi v vime. Alveole imajo podolgovato hruškam podobno obliko, so pa zelo majhne (v en kubični milimeter jih gre okrog 400). Celotno število alveol v vimenu znaša nekako dve milijardi. Dobre molznice jih imajo več, slabe manj. Vsaka alveola je obdana s krvnimi žilicami dovodnicami in odvodnicami, ki donesajo snovi, iz katerih se tvori mleko, odnašajo pa odpadline. Te žilice se združujejo v veliko žilo dovodnico in odvodnico, ki se vidi na vampu že od zunaj. Notranja stena alveol je obdana s majhnimi celicami, ki predelujejo sestavine krvi iz meze v mleko.

Nastalo mleko se zbira v notranjosti mehurčka in steče po fini cevčici v večjo, te se združijo v glavno cevko, ki vodi v zbirališče ali cisterno. Ta pa se zožuje v seskov kanalček, ki ga zapira mala mišica, sfinkter imenovana.

Vime drži dva do tri litre mleka. Ker ga namolžemo pri dobrih kravah pri vsakem obroku okrog 6 do 8 litrov, je to znamenje, da se tvori mleko v glavnem med molžo. Zato moramo molsti krepko in nepretrgoma.

Dobre molznice imajo veliko in mehko vime, ki je pred molžo napeto, po molži pa ohlapno. Če tako vime potipljemo, se čuti pod prsti zrnat; v njem so namreč dobro razvite mlečne žleze, ki predstavljajo velik in izvrsten aparat za proizvajanje

mleka. V mesnatem in mastnem vimenu je premalo prostora za mlečne žleze.

Mastno in mesnato vime po molži le malo ohlapne in je skoro zanesljivo znamenje slabe mlečnosti.

Mleko pridobivamo z molžo. Naše gospodinjice molžejo navadno z rokami, v velikih obratih pa molžejo tudi s stroji. Stroji za molžo so po največ na električni pogon. Z uvedbo elektrike v kmečkem gospodarstvu se nam tudi v tem pogledu odpirajo nove možnosti.

Prav molžemo, če posnemamo sesanje teleta, ki seskov ne vleče, ampak iz njih mleko le stiska. Najboljši način je švicarski način molže, kjer molžemo s celo roko. S palcem in kazalcem primemo sesek zgoraj, da mleko ne more nazaj v vime, z ostalimi prsti pa ga krepko izstisnemo. Najprej izmolžemo prva dva, nato pa še zadnja dva seska. Molsti moramo krepko in brez odmorov. Nazadnje izmolžemo s krepkim posegom navzgor z obema rokama še vsak sesek posebej, da ne ostane nobena kapljica mleka v vimenu. Če molžemo površno, oslabi delovanje žlez. Mlečnost se zmanjša; zaostalo mleko pa povzroča tudi obolenje vimena (voldič). Dokazano je tudi, da so zadnji curki mleka najbolj mastni. Kdor slabo molže, pokvari lahko najboljše molznico, oškoduje se pa tudi gospodarstvo, ker dobi malo mleka in še to slabe vrste.

Molžemo vedno ob doležen uri

trikrat na dan. Če mislimo, da bomo dobili z dvakratno molžo več mleka, se motimo, kajti čim manjši so presledki med posameznimi molžami, tem več mleka dobimo, ki je tudi bolj mastno.

Pred molžo oskrbimo, da je hlev snažen. Krmiljenje, nastiljanje ali krtačenje živine med molžo ni umestno. S tem živali vznemirjamo in zaprašimo mleko. Preden sedemo k živini, ji umijemo z mlačno vodo vime in ga obrišemo s snažno suho krpo. Ko vime brišemo, obrišemo tudi okolico vimena, da se nam ne natrosi med molžo prah in diaka v mleko. Roke imejmo snažne in suhe. Molžemo sede, da odpravimo delo hitro in temeljito. Neposredno pred molžo vime z roko podražimo, da krvava mleko pripusti. Prve curke mleka pomolžemo v posebno posodo, ker je navadno polno bakterij in nesnage. Nikoli pa ne storimo tega v steljo, ker s tem število škodljivih bakterij v hlevu še pomnožimo.

Krava mora imeti med molžo prijeten občutek. Če se premika ali brca, je največkrat kriva slaba molža ali pa boleče vime. Če imajo krave razpekane seske, jih pred molžo namažemo s čisto masleno mastjo ali pa s posebnim vazelinom. Med molžo naj bo v hlevu popoln mir. Vpitje in surovo ravnanje živali vznemirja in kaj rade pridržujejo mleko.

Oseba, ki molže, naj bo zdrava, snažna, pokrita, če le mogoče naj ima za molžo poseben predpasnik, ki ga po delu odloži.

DOVOLJ POVRTNINE ZA ZIMO

Ker vsebujeta zelenjava in sočivje važne sestavine, razne soli in vitamine, je nujno potrebno, da imamo v vsakem letnem času, še posebno pozimi in v zgodnji pomladi, ko hranilnih snovi najbolj primanjkuje, dovolj vrtnin. Naše gospodinjice naj zato skrbno, da pridelajo zlasti obilo take zelenjave, ki bo izpopolnila in izboljšala prehrano v zimskem času.

Po zgodnjem krompirju in zgodnjih solatah je treba predvsem posaditi s kapusnicami, posebno z brstičastim ohrovtom, ki napravi do zime v pazduhah listov majhne zeljke podobne glavice, ki dajejo odlično prikuho. Ker prezimi na prostem, v ostrih zimah pa v stavbah pod lahko odejo, je zelo priporočljiv.

Izdatnejši kakor brstičasti ohrovt je glavni ohrovt. Posebno priporočljiva je zimska vrsta vertus, ki ga pa moramo zlasti v suhem mrazu pokriti s slamo ali podobnim.

Ohrovt pa lahko posadimo tudi med kasni krompir, ko je ta izkopan. Sadike okopljemo in obsujemo. Do zime napravijo še prav ustrezne glavice. S to pridelavo zemljo temeljito izrabimo.

Kodrasti ohrovt je kapusnica, ki je za prehrano izredno velikega pomena. Je več vrst visokega in nizkega kodrastega ali listnega ohrovt. Visokega pridelujejo večinoma za krmo, nizek pa daje pozimi, ko primanjkuje zelenjave, prav dobro prikuho. Mraz mu ne škoduje, še celo bolj je, če pregrzne. Sadike posadimo po zgodnjem krompirju, solati, fižolu in sploh po zgodnji zelenjavi kakih 40 do 50 cm. drugo od druge. Za zemljo ni izbičen. Med rastjo mu pomagamo z gnojnico ali ga zalivamo z raztopljenimi umetnimi gnojili. V 100 litrih vode raztopimo po pol kg superfosfata in amonijevog sulfata in pol kg kalijeve soli. S to mešanico zalivamo rastline večkrat. Ker ta ohrovt ne napravlja

glav, izrežemo pozimi za kuhinjo srednje liste, pustimo pa spodnje. Spomladi odženo od kosenov novi sočni odganjki, ki nudijo prav dobro prikuho v času, ko najbolj primanjkuje zelenjavi.

Najbolj pa si želimo spomladi osvežujočih solat. Endivija vzdrži pri dobrem vzmljenju najdalj do februarja. Potem začne navadno pomanjkanje zelenih solat, če izvzamemo zeljne in ohrovtove rezane solate, rdečo peso in zeleno. To vrzel bomo izpopolnili z izdatnejšim pridelovanjem motovilca in radiča.

Motovilec je izmed solatnih nadomestkov najodpornější proti mrazu, kakor tudi najbolj varen pred različni škodljivci. Dobro uspeva v zemlji, ki je bila za prejšnji pridelavek na primer krompir, solate, čebulo i. dr., dobro pognojena. Prav ustrezna je tudi zemlja po zgodnjem fižolu in grahu.

Priljubljena, pa tudi zdrava vrtnina je radič, ki najustrezneje nadomestka pozimi in v zgodnji pomladi solate. V glavnem imamo dve vrsti radiča: zeleni solatni in rdeči gorški.

Solatni radič sejemo v čisto in nezapeveljeno zemljo na široko, sicer pa v 10 do 12 cm oddaljene vrste, od meseca marca do avgusta. Mlade liste žanjemo za solato od pomladi do jeseni. Ko prezimi na prostem in začne zgodaj spomladi znova odganjati, ga žanjemo lahko, dokler ne začne siliti v cvet. Da zemljo izrabimo, ga sejemo po vseh zgodnjih pridelkih.

Rdeči radič pridelujemo za siljenje pozimi in v zgodnji pomladi. Sejemo ga od marca do junija v 20 do 30 cm oddaljene vrste. Med rastjo ga ne žanjemo, da napravi debelejšo korenino, ki daje večji in sočnejši pridelavek.

Jeseni korenje populimo, ga vložimo v zemljo in pokrijemo s prstjo, slamo ali listjem, da zemlja ne zmrzne in da ga lahko v vsakem času izkopljemo in na toplim silimo. Lahko ga tudi vrste obsujemo zgodaj spomladi, preden začne odganjati, kar na mestu s prstjo.

Radič lahko prezimi na prostem, če se ni bati miši, zlasti pa voluharja.

Vojni roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽIHOU

VORANC

XXVII

Tam je torej bila voda. To je užgalo in vrglo kosti s tal. Zeja, ki so jo vojaki trpeli, je bila strašna, samogoltna, podobna žeji zemlje, s katero in za katero so in nj ugasnili niti takrat ko so bili možgani in živci se borili. Pekoča strast je neumorno žgala noč in dan otrpli, mrtvi. Ta žejna borba za večno žejni, razpokani, suhi votli sveti!

Ze se je vsula rjava, ilovnata procesija čez koritašti prelaz. Šele potem ko je že polovica ljudi izginila za njim, so začeli nekateri sarži vpiti:

«Za hudiča, zakaj pa hodite v tropah kot ovce? Naprosili boste artilerijo...»

Toda njihovo vpitje je pogoltnilo rožljanje čutar in skodel. Izza prelaza so se kmalu oglasili kriki, zmerjanje, klevete.

«Ali ste živinala, je vpil nekdo. To ni mogel biti nihče drugi kakor Erdkoenig.

Zivina! Komaj so ušli smrti in komaj se je nehala pod nogami tresti zemlja, pa že živina... Vpitje je prenehalo. Erdkoenig jih je vendarle ugnal in napravil red. Prvi se že vračajo s polnimi posodami, njihovi obrazi so bolj živi, bolj človeški, njihovi koraki manj podršavajo. Poljak Zinko nosi poln žehhtar. Takoj so ga obstopili. Toda Zinko ne da.

«To je za naš roj!»

Tudi Ručgaj in Palir sta poiskala posodo.

«Veš kaj?» je predlagal Ručgaj; «jaz bom šel za oba po vodo, ti pa pripravi ogenj, da si skuhaš kavo.»

Ručgaj je odšel skozi korito, Palir je stopil za gorivom. Komaj se je prevrtal po kamenitem žlebu do vrha planote, ko se je visoko nad kotanjo razpočil šrapnel. Bel, nedolžen oblačen se je prikazal pod nebom. Palir se je sklonil, toda pričakovano skrabljanje šrapnelovega drobiža je izostalo; snop je šel čez kotanjo tja proti etapi. To je bil prvi šrapnel, drugi bi utegnil biti že bliže. Toda vojaki so se zastojni vznemirjali; za njim ni prišel nobeden več, beli oblaček se je staljal v čistem, sončnem ozračju in bleščeč mir je znova zakraljeval nad soldaškim mravljiščem.

Palir se je vrnil v kotanjo z nabranim gorivom, pripravil nad dvema kamnoma majhno ognjišče in čakal na Ručgaja. Nekam dolgo ga ni nazaj.

Meglič se je pravkar vračal z vodo. Postal je, potem pa rekel:

«Čakaš Ručgaja?»

«Da! Po vodo je šel!»

«Potem ne čakaj več, njega ne bo. Je že dober...»

Palir je odprl usta, Meglič pa je nadaljeval:

«Ne čakaj ga več, ti pravi. Tam na cesti leži za prelazom.»

«Kaj pa je?»

«Nihče ne ve. Kar na lepem je padel in obležal. Menda od šrapnela.»

Palir je malo pomislil, potem se je pa zagnal proti sosednji kotanji.

Vrh prelaza je nenadoma obstal, sklonil glavo, a se koj nato počasnih korakov vrnil nazaj v kotanjo.

Ručgaj, kmetič s Pohorja, tisti, ki ga niso mogli požreti velikaški sosedje, tisti, ki je še nocojšnjo noč videl umiraj psa na hribu, pa je ležal petdeset korakov stran razpetih rok in vprašujočih oči, kot bi gledal sinočno vizijo tudi zdaj, v svojem poslednjem trenutku življenja...

XV.

«Ne, tako ne gre več dalje. Nekaj se mora zgoditi...»

Tako so govorili pred Rainerjevimi šotorom zbrani vojaki. Prednja stran šotora je bila široko odprta in na pragu sta sedela Amun in Rainer, medtem ko so na travni pred njima čepeli Palir, Davtovič, Demark, Barfuss in Meglič. Bilo še ni poznno, a navzlic jasnemu, zvezdnatemu nebu, ki je bilo na zahodnem obzorju še ožarjeno s poslednjjo, pojemajočo zarjavo, je bilo taborišče že pokrito z dolgimi, črnimi sencami, iz katerih se se le motno odražale vrste belih šotorov. Tu in tam je po temni planoti prabežal soj žarometov, ki so svetili po fronti, ležeči tam nekje na koncu planote. Nocoj je bila videti mirna.

Spet so se vrnili iz jarkov, kjer so prebili nekaj tednov. Brez posebnih bojov so pri prvem roju izgubili kar tri tovariše: Janodo, Ježka in Zugmeistera. Janodo je težko ranilo, druga dva je ubilo. Razen tega je bilo še več izgub, ranjen je bil tudi Grum, dalje Skobir, Poznik pa je zbolel. To pot je doseglo tudi Kopajnika, ki ga je pošteno kresnilo granatno frčalo. Najbolj skeleča je bila izguba Janode. Ne je zato, ker jih je zapustil star tovariš, s katerim so toliko časa delili vse hudo in vse dobro. Izguba dobrega tovariša je bila zmeraj skeleča, toda če ga je rešila trpljenja na fronti kakaa razmeroma lažja rana, so mu vsi privoščili. Pri Janodi pa ni bilo tako. Njihov Janoda je dobil za vse življenje dovolj...

Od starih so poleg korporala Almerja, ki se ga menda sploh ni prijel, ostala je še Demark, Rainer, Amun, Palir in Barfuss.

«Ne — jaz imam po vsej božji pravici dovolj», je spet povzel Palir strmeč tja po grobljasti okolici, kjer se je izpod temačnega plašča zgrinjajoče se noči belinkalo mrtvo kamenje.

«Jaz tudi!» je poudaril Demark.

«Jaz tudi!» je ponovil za njim Amun in vsi drugi. Meglič in Davtovič sta edina molčala. Seveda, ta dva še nista bila predolgo tu.

Zadnji čas jih je nestrpnost zelo mučila in njihove misli so neumorno vrtale za kakršnim koli izhodom. Če bodo kot doslej čakali, bodo pričakali to, kar se je zgodilo drugim — vsak svoj grob. Fronta je postala trda,

neizprosna — tam zunaj je skoraj vsak strel pomenil pohabljenost ali smrt. Cilji so bili izmerjeni na milimetre. Vrh tega se je pričelo šušljati o novi italijanski ofenzivi...

Cez nekaj časa je dejal Demark:

«Leča je bil še najbolj pameten!»

Leča, ta lahkomišelni, vedno vedri mehač si je nekega dne položil na desno stopalo hleb komisa in si je pognal skozi kruh kroglo v nogo. Izkušeni vojaki so namreč trdili, da strel skozi kruh onemogoči ugotoviti samo poškodbo. Toda Leča se je kljub temu zmočil. Stabni zdravnik ga je obdolžil samopoškodbe. Toda kaj so mu mogli? Nazaj so ga morali poslati, a obesiti ga zaradi tega tudi ne morejo. Življenje si je pa le podaljšal.

«Primojduši, da napravim kakor Leča!» se je rotil Palir.

Demark, ki je kljub svoji velikosti po turški čepel na zemlji, je po kratkem molku dejal:

«Se ena pot je...»

«Katera?» so ga vprašali vsi hkrati.

«Tam zadaj nekje, ne predaleč od tod, sta baje dve babnici, kjer se lahko dobi kapavica. Ponoči hodijo tja cele procesije. To gotovo pomaga...»

Stvar o kapavici so čuli tudi že drugi, vendar niso še nikoli globlje premišljali o tem. Nocoj se jih je oprljelo. Njih duše, prazne in mrzle so bile pod vplivom otožne pokrajine in brlinkasteva odseva fronte, ki je včasih zaplahotal sem po Doberdobu.

«Ali bi ti to storil?» je vprašal Palir Demarka.

«Bi!» je rekel po kratkem premisleku. Tudi drugi so pritrtili.

Njihovi glasovi so bili zmedeni, skoraj obtožujoči. Obrazov ni bilo zaradi teme mogoče razpoznati, toda glas jih je izdajal, kako se v tem hipu vsi skupaj zavedajo, da je vojna večje, hušje zlo, kakor pa golo umiranje po strelskih jarkih...

«Bi — ako bi nobenega drugega izhoda ne bilo...» je nato pristavil Amun, kot bi se prebudil iz omotice.

«Da!» je isto ponovil Palir.

Poj ure pozneje je nad taboriščem ležal globok mir, ki ga je le sem in tja motilo razburljivo dihanje iz posameznih šotorov. Rainer in Amun, ki sta delila šotor, sta skušala zaspati. Amun se je zastojni mučil z odganjanjem raznih misli, ki so ga ta večer tako trdovratno oblegale. Ne — to se mora končati, tako ali tako! Končati se mora še pred napovedano ofenzivo. Saj nima nobenega smisla nositi glavo naprodaj! Saj je popolnoma vseeno, kako, ali ustreza čustvom ali ne. Delati je treba, dokler je čas.

Zadnje dni je v njem naglo dozoreval sklep, ki se mu je sicer že davno porodil in ki se je doslej kakor senca plazil za njim — da s pobegom k sovražniku napravj konec vsem negotovostim vojne. Bilj so časi, ko je na to misel pozabljaj, ko se je umikala raznim vplivom in raznim okolnostim. Toda misel se je zopet vračala... Res je, da se je najprej, in sicer iz neke prešerne zaupljivosti obrnil do Rainerja. Takrat ga je njegova ideja zagrela in to mu ga je približalo. Pozneje se je stvar nekako ohladila in nikdar več nista govorila o tem. Medtem se je tesneje navezala na druge. Poskusil je z Demarkom. Ta mu je stvar odbil iz mržnje do italijanske požrešnosti po naši zemlji. Demarkov odpor ga je tako učaril po glavi, da se je dolgo obotavljaj. Seveda, saj je bil Demark poštenjak in mu ni mogoče zameriti... Nato sta se dogovorila s Štefaničem. Z njim bi gotovo šla gladko, toda Štefanič je nehote našel drug, mogoče boljši izhod. Tako je ostaj sam... Ne, sam ni ostaj, tu je bil še Palir. Palir je bil skrajno nezadovoljen. Ali bi mu rekel? Isto je z Megličem, z Davtovičem. Oba bi mogoče bila voljna, toda oba sta nekako premlada, preokorna ali kaj... Tudi Barfuss je bil še tu — od stare garde. Ta se je neverjetno spremenil, toda mož je vendarle Nemeec in kdo ve, kakšen obraz bi napravil...

Da, ostaj bo pri Rainerju. On je zaveden socialist in bo ostal trden, ker ve, za kaj gre, kaj je vojna. Kljub temu da se mu je njegov nauk zdel preveč praznoten in se zaradi nečesa ni mogel ogreti zanj z ognjem vsega svojega srca, je vendar slutil v njem neko brv, ki je navzlic vsemu le vodila k nekemu cilju.

Obrnil se je k svojemu tovarišu, ki se je tudi še premetaval po ležišču, ter hlastno rekel:

«Ti, ali se še spominjaš, kaj sva govorila lani pri garnizijskih vajah? Takrat, ko so streljali na Roma in na Heigotta? — Jaz sem se odločil in naj bo kar hoče. Ali si ostaj trden...?»

Na tovariševem ležišču se je zganilo, kakor bi se bil Rainer z zgornjim delom života dvignil in se naslonil na komolec desne roke. Minilo je nekaj hipov pričakovanja polnega molka, nato se je začul Rainerjev odločni, hladni glas:

«Dragi prijatelj, sicer te imam rad, vendar te prosim, da mi kaj takega nikdar več ne omeniš!»

Amuna je mrzlo spreletelo po hrbtenici. Tovarišev glas je bil tuj, popolnoma spremenjen Dobro da zaradi teme ni mogel videti njegovega obraza. Toda saj ga je videl — celo njegove trde poteze in njegove tope oči je natančno razločil... V srce mu je planila skrb... Potem se je skušal zasmejati, toda to, kar mu je privrelo iz prsi, je bilo prisiljeno, nenaravno. Nato je hotel stvar popraviti:

«Ah kaj! Le tako za žalo sem rekel. Resno tudi jaz nisem mislil na to...»

Rainer mu ni več odgovoril, temveč se je obrnil od njega, ne da bi zaspal.

Amun je bil sam nase jezen, ker se je dal od tovariša tako dober kup speljati na leč. Prej na dnu srca ga je

zaskrbelo, da bi ga ne izdal. Toda prav kmalu se je tega otresel: Ne, izdal me ne bo, tega se mi ni treba bati! Ali se je Rainer res tako spremenil? Res je, da nista takrat pri kadru nikoli več govorila o tem. O takih stvareh se itak ne razpravlja, na fronti sta se pa oba rahlo prepričala, da za dogovorjeno namero nikoli ni bilo prave priložnosti... To je bilo res!

In zdaj ga je Rainer tako razočaral? Naj bo, on pojde svojo pot, če Rainer misli, da prav dela, naj gre svojo...

Stirinajst dni pozneje je bataljon bil spet v ognjeni črti na Doberdobu. Komandant prvega roja ni bil več Almer, ki je prevzel posle ranjenega Kopajnika, temveč ga je vodil — Rainer. To je prišlo popolnoma nepričakovano. Sicer — pa je bilo kaj čudnega? Nekdo od starih je moral prevzeti to mesto. In kdo? Almer se je moral odločiti za tistega, ki je bil najbolj trden. Ali naj bi postavil širokoustneža Barfussa na to mesto? Rainer je postal nekam okornejši, govoril so tudi, da bo po višan za frajtarja.

Zdaj je Amun šele popolnoma razumel, zakaj se je Rainer skujal. To je torej bila tista cena, dragi tovariš...

Amun je s prvimi mrakom moral na stražo. Nadrobno si je bil že prej ogledal teren pred linijo. Ze dva dneva je posvetil temu vsi svojo pazljivost. Vedel je na pamet za vsak kamen pred jarkom, za vsako grobljo in za vsako rogovilo žičnih ovir, ki so bile razmetane po svetu med obema linijama. Kakor nalašč je prvi vod prišel na mesto, kjer je dan poprej divjala huda kanonada ter obe vrsti žičnih ovir poškodovala, stopila in razmetala, da zadeli njih ni bilo mogoče brez posebnih težko priiti od enega do drugega jarka. Sicer sta bila pa oba jarka zelo blizu skupaj. Kanonada je bila že priprava na bližajočo se ofenzivo. Petnajst korakov za ovinkom je stražil Meglič, vsi drugi so se pa trudili z motanjem žice v jami za jarkom. Z njimi je bil tudi Rainer.

Nocoj ali nikdar! To je bilo geslo za Amuna, pa naj se zgodi, kar se ima zgoditi. Italijani so sicer nasprotniki tega, kar je drago njemu, toda ali naj brani enega nasprotnika pred drugim. Naj se sama pretepeata, naj se uničujeta. Nekaj mu je reklo, da je to, kar namerava, izdaja ali strahopetnost. Tako bodo mogoče govorili za njim. Toda kaj ga to briga. On ne izdaja nikogar, ker svojega nasprotnika ne more izdati pač da lahko izdaja sebe, če temu nasprotniku služi. Tudi iz strahopetnosti ne bo storil tega; strahopetec bi bil le tedaj, če bi se ne upal končati tega, kar je prisiljen vršiti... V tem hipu ga je obšel bridek spomin na starše, na domače. Preganjali jih bodo zadeli njega. Očrnjeni bodo, da so vzgojili izdajalca. — To je res... Toda, kaj vedo doma, kakvo je tukaj? Odpustiti mu bodo, večno pa to ne bo trajalo... Nocoj ali nikdar...

Za njim sta se pojavili dve temni postavi; bil je Rainer in nova straža. Moral mu je odstopiti mesto. Skoraj vroče mu je postalo. Ali sta pretekli že dve uri? Dve uri je že premišljeval in odlagal, namesto da bi se odločil.

Jezen sam nase je tiho postopal za Rainerjem, ki ga je vodil na delo. Toda kmalu se je prepričal, da prilikosti še ni zamudil. Začeli so nositi žične rogovile pred jarek. Nosili so trije pari, drug za drugim. On je nosil z Dervodelom. Ze dvakrat so se vrnili brez škode, tretjič se mu je pa le posrečilo, da sta prišla zadnja na vrsto.

Odeček je bil nenavadno miren, niti ene puške ni bilo slišati niti ene rakete videti. Skoraj premirno je bilo... Prva dva para sta se že vračala v jarek, ko sta se z Dervodelom šele bližala mestu, kjer je bilo treba odložiti rogovilo. Naposled sta jo sunila k začetemu plotu. Dervodel je bil zadnji in je torej prvi začel lezti nazaj proti jarku.

Amun je običal, kjer je bil. Trenutno je začutil neko osamljenost in nekaj ga je priganjalo, da bi pridržal tovariša in mu razodel svoj namen. Imel bi tovariša, če bi oni šel z njim... Toda hitro se je predramil in rešil te abotvisti. Dervodel — ta? — Ta bo rajši pustil svoje kosti tukaj. Škoda ga je, saj je dober fant, škoda je tudi drugih, ker so vsi ljudje. Toda kaj — ali naj še čaka na tovariše, da bodo zazorili toliko, kakor on? Saj čaka že skoraj leto dni, saj je sam svojo lastno zazoritev moral čakati skoraj dve leti... Ne — dovolj je vsega, čakati ne more, on noče umreti za Avstrijo.

Sklonjen, z glavo nizko pri zemlji, tipaje z nogami in z rokami, se je spustil proti italijanskim jarkom. Variovala ga je temna noč.

Eden izmed milijonov, ki so to noč stali v jarkih, se je predramil, prisluhnil svojemu srcu, prisluhnil svojim možganom, nato pa preskočil ograjo, ker ni hotel biti več suženj...

LEBRING

I.

Jesenj 1917. leta se je v baraki št. 6 zbiralnega oddelka centralnega vojaškega taborišča v Lebringu pri Gradcu začela tako imenovana «težka ura». Tako se je namreč imenoval čas, ki se je pričel nekako ob osmih zjutraj in se končal proti deveti uri; tedaj se je v taborišču vsak dan razdeljeval kruh. Okrog 400 vojakov, stlačeni na osmih dolgih, golih pogradih, jo je pričakovalo s stisnjenimi zobmi in trepetajočimi srci.

Koj po osmih so se odprla vrata barake in med postboji se je prikazala krušna kolona; najprej je vstopil komandant barake, četovodja Zagust, takoj za njim dva vojaka z nasajenima bajonetama in šele za njima so nosili štirje vojaki nekaj čez šestdeset hlebov kruha v veliki plahti. En sam pogled proti vходу uprtih oči je zadostoval, da je štirj sto prej trepetajočih src na mah otrpnilo...

(Nadaljevanje sledi)

SLOVENSKA MLADINSKA GLASBA

Reprezentativni slovenski mladinski zbor, naslednik »Trboveljskega slavčeka«
vodi Avgust Suligoj. Letovaj je letos v Koprčini

Toplo postane človeku pri srcu, kadar prislunke lepó ubrani pesmi, prihajajoči iz otroških grl. Neka posebna milina je v tem petju, neka prisrčnost in neposrednost, s katere nam naši mali podajajo svoja preprosta, a zato tem bolj iskrena občutja in doživljanja. To pa tudi daje otroškemu petju posebno mikavnost. Zaradi česar so otroški oziroma mladinski pevski zbori že od nekdaj zelo priljubljeni in se jim zato z veseljem posvečajo mnogi vzgojitelji; pa tudi skladatelji so obogatili glasbeno literaturo z vrsto otroškemu svetu primernih pesmi, od katerih predstavljajo nekatere pravcate bisere.

Petje v zboru pa ima za otoka tudi velikanski vzgojni pomen. Ob lepi pesmi spoznava otrok resnične glasbene vrednote in si s tem vzgaja svoj estetski čut, ob petju se mu široko odpira pogled v kulturni svet, v svet umetnosti. Vzgojni pomen mladinskih zborov postane tem večji, če pomislimo, da le-ti ne obsegajo le izbranih posameznikov, temveč da zajemajo večje število otrok, da petje ni privilegij tako imenovanih boljših slojev, temveč da je dostopno vsakomur, pa naj bo to v mestu ali na deželi.

To pa terja tako od zborovodij kakor tudi od skladateljev precej odgovornosti. Žal so prenekateri izmed njih večkrat zašli na stranpota in tako so se poleg kvalitetnih, v vsakem pogledu neoporečnih skladb, pojavila v sporedih mnogih mladinskih zborov tudi dela dvomljive kvalitete ali pa taka, ki po svojih tehničnih zahtevah ali vsebini niso ustrezala mladim pevcem.

Prvo brazdo v dokaj neobdelano ledino slovenske mladinske glasbe je pred kakimi 30 leti zaoral zborovodja bivšega »Učiteljskega pevskega zbora« Srečko Kumar. Ko je zadnja leta pred prvo svetovno vojno s prijatelji zbiral šolsko mladino v tržaški okolici in z njimi prirejal mladinske nastope s petjem in igrami, ki naj bi bili vzorni in neoporečni s pedagoškega stališča, obenem pa kolikor mogoče na umetniški višini, je pri sestavljanju sporedov spoznal, da to, kar so imeli na razpolago, ne ustreza povsem postavljenim zahtevam. Ta nepotrebna revščina mu ni dala miru, sklenil je uporabiti vse svoje sile in najti pot iz zagate. Obrnil se je na mnoge slovenske skladatelje, jim objasniti to stanje in jih naprositi, naj poleg ostalih svojih del napišejo tudi za otroke kaj novega, lepega, zanimivega. Njegovo prizadevanje ni bilo zaman: odziv je bil velik in plod vsega je bila pesmarica »Otroške pesmi«, ki je izšla leta 1924 v Trstu. V njej so bile zbrane pesmi skoraj vseh tedanjih pomembnejših slovenskih skladateljev, med katerimi sta se otroškemu svetu zlasti lepo približala Emil Adamič in Marij Kogoj. Iz te zbirke je pel »Učiteljski pevski zbor«, njegovi člani pa so te pesmi prenašali na svoje šolske zборе.

Iz vrst »Učiteljskega pevskega zbora« je izšel tudi Avgust Suligoj, ki ga je vodila učiteljska pot od sončnih kraških brd, preko Reteč pri Škofji Loki, do Trbovelj. Tu je zbral krog sebe mladino, ki je dorasčala v bedi in trpljenju, in ji vcepil ljubezen do petja. Tako je nastal najboljši predvojni slovenski mladinski zbor »Trboveljski slavček«, ki je ponesel svojo pesem tudi preko meje.

»Trboveljski slavček« pa ni ostal osamljen. Njegovemu zgledu je sledila vrsta mladinskih zborov, ki so zrasli malodane v vseh večjih krajih širom po Sloveniji. Nekateri od teh so dosegali večje, drugi manjše uspehe, vsi pa so stremeli k istemu cilju: doseči čim večjo popolnost in se približati »Trboveljskemu slavčku«, da, nekateri no gojili celo drzno željo preseči ga. In res so mu postali nekateri že kaj resni tek-

meji. Ta porast mladinskih zborov je zgodno vplival tudi na ustvarjalnost naših skladateljev, ki so se — navzven nad uspehi »Trboveljskega slavčka« in drugih dobrih zborov — vedno večjo vnmemo posvečali komponiranju skladb za tovrstne zборе. Značilno je, da se je marsikateri modernno usmerjeni skladatelj, ki se je predajal novim stilnim tokovom in

iskal novih poti, ob dotiku z otroškim svetom odtegnil suhi tonški konstrukciji, odmaknil ostrim disonancam in pričel oblikovati iz iskrenega čustva.

Toda kako bi vsi ti zbori najlaže prišli do svojega gradiva? Spet je priskočil na pomoč Srečko Kumar s svojo zbirko »Grlica«, ki je v 7 zvezkih prinesla blizu 200 pesmi raznih jugoslovanskih skladateljev, med katerimi prednjači po številu in kvaliteti objavljenih pesmi Emil Adamič.

Vzporedno z zborovski pa se je — čeprav v mnogo manjši meri — razvijala tudi mladinska instrumentalna glasba. Ponekod so se ustanovili celo mladinski orkestri, vendar pa naši skladatelji z izjemo Emila Adamiča in še nekaterih drugih zanje niso mnogo prispevali. Več pozornosti so posvetili skladbam izrazito didaktičnega značaja. Iz potreb naših glasbenih šol, ki so bile dolgo časa navezane predvsem na skladbe tujih skladateljev in so dobesedno kričale po dobrih domačih mladini namenjenih delih, je nastala vrsta drobni, lahkih, vsebinsko ne preveč problematičnih skladb, v prvi vrsti klavirskih. Večina izmed njih se je otrokom tako priljubila in tako prišla v stalno prakso naših glasbenih šol, bodisi kot učno gradivo, bodisi za javne nastope njihovih gojencev ter tako vršila svojo nalogo: razvijati otroku smisel za dobro in lepo glasbo in ga seznanjati z deli domačih skladateljev.

Mladinsko glasbeno gibanje je bilo na slovenskih tleh v polnem razmahu, ko je nastopilo usodno leto 1941. Na mah so utihnila naši mladinski zbori, pa tudi večina naših skladateljev je na poziv Osvobodilne fronte obmolnila. Kljub temu pa je izšlo med vojno nekaj zbirk mladinskih klavirskih skladb, s katerimi so naši glasbeni vzgojitelji mogli premostiti vedno občutnejše pomanjkanje notnega materiala sploh.

Medtem pa je raslo v osrčju partizanskih bojev, na osvobojenem ozemlju, novo življenje, ki je zajemalo vsa področja, med njimi v nemajhni meri tudi glasbeno, zlasti ko je stopilo v partizanske vrste tudi več pomembnejših slovenskih glasbenih ustvarjalcev in poustvarjalcev. Nedo dolgo zatem se je začela zlasti v

Belih Krajini in na Primorskem spet oglašati mladinska pesem. Vsepovsod so se ustanovljali pionirski zbori, ki so zahtevali tudi od naših partizanskih skladateljev določen davek. Tako je nastala vrsta novih mladinskih pesmi, ki so zajemale v glavnem tematiko narodnoosvobodilne borbe. Nekateri so dobile svoje mesto tudi v ciklostiranih pesmaricah in so tako prišle med najširše plasti takratnih pionirjev. Žal pa po teh pesmih naši povojni pionirski zbori vse premalo posegajo, zato so mnoge izmed njih prešle že skoraj popolnoma v pozabo, čeprav so otroškimi grlom in otroški duševnosti mnogo primernejše kot večina partizanskih pesmi, ki jih sicer prepevajo naši pionirski zbori.

Osvoboditev je prinesla marsikaj novega. Vse naše življenje se je premaknilo in to ne za majhen korak, temveč za velik skok. Nove, napredne ideje se odražajo na vseh področjih, tako na političnem, socialnem in ekonomskem, kakor tudi na kulturno-umetniškem. Umetnost je doživela silen razmah in se s smotrno organizacijo kulturnih prireditev po vseh večjih in manjših krajih, pa tudi po podeželju, vedno bolj širi med slovenskim ljudstvom. Kljub bohotnemu razraščanju našega glasbenega življenja pa zaenkrat še ne moremo s prepričanjem trditi, da stoji slovenska glasbena kultura že na taki višini, kot bi si želeli. Čeprav vidimo pred seboj jasne glasbene cilje, proti katerim streme skoraj vsi naši skladatelji in se jim bolj ali manj približujejo, vendar še nismo dosegli tega, kar želimo: novim idejam ustrežajoče glasbene govorice. Nekateri skladatelji se še vedno — pa čeprav pogosto nevede in nehote — gibljejo, v ljudski večini nedostopnih glasbenih obzorjih, pišejo glasbo, ki v svojem bistvu ni zdrava in napredna, čeprav na drugi strani v nekaterih njihovih delih že čutimo poteze, ki bi jih mogli imenovati poteze novega glasbenega izraza.

Tem bolj se je treba torej danes zavzeti za glasbeno vzgojo naše mladine in ji nuditi to, kar se nam zdi zares dobro in zdravo, od vsega početka jo navajati k razumevanju resničnih glasbenih vrednot. Edino na

ta način jo bomo lahko obvarovali, da ne bo zabredla v močvirje, v kakršno so zabredli mnogi slovenski glasbeniki preteklega časa in iz katerega si nekateri še danes s težavo krčijo pot.

Kmalu po osvoboditvi so pričeli vsepovsod delovati pionirski zbori, med katerimi je zbor »Ivan Cankar« iz Ljubljane dosegel precejšno umetniško popolnost, tako da je bil zmogel dostojno predstavljati tudi zahtevnejša dela sodobnih slovenskih skladateljev. Na njegovo mesto je stopil lansko leto mladinski zbor Slovenske filharmonije. Ta zbor naj bi predstavljal vzor ostalim tovrstnim združenjem, ki so zrasla širom po slovenski domovini. Njihova kvaliteta raste iz leta v leto in — kot je pokazalo — zadnje tekmovanje mladinskih in pionirskih zborov v Ljubljani — so nekateri dospeli že do precejšnje stopnje popolnosti, čeprav višine predvojnih zborov na splošno še ne dosegaajo.

Kljub tako lepi rasti pionirskih zborov pa moramo z obžalovanjem ugotoviti, da je bilo v vprašanju mladinske glasbe pri nas zelo malo storjenega, da se z njo v glavnem bavijo le zborovodje, medtem ko stoji vrsta naših skladateljev ob strani, pa tudi naši vodilni glasbeniki krogi se temu tako važnemu problemu vse premalo posvečajo. To, kar so napisali slovenski skladatelji po osvoboditvi, še zdaleč ne more zadostiti vsem potrebam naših pionirskih zborov, zlasti če pomislimo, da mnoge pesmi izpred vojne zaradi neaktualnega besedila zanje ne prihajajo več v poštev. In tako srečavamo v njihovih sporedih namesto pesmi, katerih vsebina bi bila otroku tako blizu, da bi se moglo nje-

govo čustvo vanjo popolnoma vživeti, vse pogosteje pesmi, ki so mu po svoji vsebini tuje. Take pesmi otrok sicer prepéva, vendar pa čutimo, da mu ne prihajajo iz srca: poje jih mehanično, ne da bi vedel, za kaj gre, zato tako petje ni iskreno, pa tudi ne prepričljivo.

Nič manj pa nam ne manjka primernih skladb na področju mladinske instrumentalne glasbe. Kljub temu da nam tovrstnih del močno primanjkuje in da si naši glasbeni vzgojitelji pogosto belijo glave z vprašanjem, kaj naj bi nudili svojim učencem, ker so z njimi vse dostopno gradivo že neštetokrat predelali, od naših skladateljev ne dobimo novih mladinskih skladb za klavir, še manj pa za violino ali ostala glasbila, ki si vedno bolj utirajo pot med našo glasbo se učečo mladino. Tudi šest albumov slovenskih mladinskih skladb za klavir, ki sta jih zbrali in uredili Zorka Bračičeva in Silva Hrašovčeva, je prineslo sorazmerno zelo malo novih del, čeprav sta obe urednici vložili v stvar obilo truda in se obrnili pismeno ali osebno na marsikatero skladatelja. Vsi naši glasbeni ustvarjalci so vse preveč zaposleni z delom na večjih glasbenih stvaritvah, zato jim za komponiranje krajših, mladini primernih skladb ne preostaja mnogo časa. In če se vendarle kdo loti česa takega, se žal prepogosto čuti, da je skladba nastala v naglici in da zato ni tako dognana in kvalitetna, da bi mogla z vzgojnega stališča pozitivno vplivati na otoka.

Skrb za mladinsko glasbo je zaenkrat prepuščena posameznim glasbenim vzgojiteljem in zborovodjem

Nadaljevanje na 14 strani

Nekaj novih prevodov

IVANA CANKARJA

Nadaljevanje iz zadnje številke

Drugi del knjige je v prvi vrsti posvečen literarno — kritičnim člankom, ki se odključujejo po svojih duhovitih domislicah in intuitivnih sodbah. Knjigo zaključujeta dva umetnostno — kritična esejca, ki govorita o dunajski (1904) in ljubljanski (1910) razstavi slovenskih modernih slikarjev, na katerih so ti priborili slovenski upodabljaški umetnosti priznanje in potrdilo za njen obstoj. Izbor člankov je prav tako obločila dr. M. Boršnikova, prevedel jih je prof. D. Vučenov, komentar zanje pa je priredil prof. F. Dobrovoljc.

V zborniku za pionirje »Jugoslovanski pripovedači« (Beograd 1949) je pri isti založbi Novo pokolenje izšel ponatis »Hlapca Jerneja in njegove pravice« s kratko beležko o Cankarjevem delu in življenju. Tekst je nekoliko skrajšan, prevajalec pa ni podpisal. Primerjanje kaže, da je ponatisen po prvem prevodu Djure Radoviča, ki je izšel pri Novem pokolenju 1946 kot 2-3. sn. »Jevtine biblioteka«.

Zanimiva pa je dramatisacija Cankarjeve novele »Hlapec Jernej in njegova pravica« (Sarajevo 1949), ki jo je priredil Slovenec Miro Kopač, bivši ravnatelj sarajevskega narodnega gledališča. To je poleg M. Mitrovičeve že druga srbska dramatisacija Cankarjeve novele. Prireditelj si jo je zamislil kot »dramo iz ljud-

skega življenja v treh dejanjih«. Spočetka se precej dobesedno drži znane Skrbničkove dramske prireditve, ki so jo dajali pred prvo svetovno vojno tudi razne dramske družine v Gorici in Trstu, v drugem in tretjem dejanju pa je dramatisator ubral svoja pota, ki ne gredo čisto natančno po Cankarjevem izvorniku. Poenostavil je dejanje morda z namenom, da bo prikazal Jerneja bolj realistično, kakor pa Cankar s svojo simbolično: odpadli so nekateri prizori, tako srečanje s kmeti, z otroki, z gosposkim človekom in romanje v Ljubljano in na Dunaj. Prizor s sodnikom je prenesel kar v domačo kremo, zastopnika cesarskega Dunaja je pa našel v dvornem svetniku, ki se slučajno muči na obisku pri domačem župniku. V delu je izrecno poudarjena vloga študenta in vagabunda Gostačevega, ki se pojavlja vselej, kadar je treba dejanje potisniti naprej in svetovati Jerneju novo pot pri iskanju pravice. Dramatisacija je v glavnem posrečena in mnoge bosanske kulturno-umetniške skupine so jo že z uspehom uprizorile (n. pr. KUD »Vladimir Perić-Valter« iz Sarajeva in KUD »Abrašević« iz Mostarja). Na kraju je knjižica opremljena z režiserskimi opombami na 6 straneh. Med tekstom je 8 skic za scenske osnutke in glavne vloge, za katere je treba reči, da nekatere niso kaj posebno posrečene, kajti takih noš ne nosijo naše ženske na kmetih, kakor jih ka-

žejo te skice. Prireditelj stavlja dejanje v devetdeseta leta preteklega stoletja, kar je precej samovoljno, kajti danes vemo, da je Cankar napisal novelo na osnovi resničnega dogodka, ki ga je doživel 1907 v Ljubljani na stanovanju svojega prijatelja Etbina Kristana. Naslovno stran, ki močno spominja na Smrekarjevega hlapca Jerneja, je izdelal akademski slikar Vojo Dimitrijević.

V hrvaškem prevodu je nedavno tega izšel »Hlapec Jernej in njegova pravica« (Zagreb 1950, Seljačka sloga), delo Stanka Tomašića, ki je izboljšal ponatis njegovega prvega prevoda iste novele v sklopu zbirke »Izabrane novele« (Zagreb 1946). Knjižica je prav lično opremljena s hrvaškimi kmečkimi narodnimi motivi.

Makedonskemu prevodu »Hlapca Jerneja«, ki je izšel 1947 v Skopju, se je letos pridružila druga Cankarjeva knjiga, »Kralj na Betajnovi« (Kralot na Betajnova, Skopje 1950) v prevodu I. Milčina in M. Godine ter s predgovorom in režiserskimi opombami dr. Bratka Krefta. To delo, ki so ga v Skopju predvajali že pred vojno v času stare Jugoslavije, je izdala Drž. založba Makedonije.

Zelo zanimivo je, da so posegle po Cankarjevem delu tudi jugoslovanske narodne manjšine, ki uživajo pri svojem kulturno-izobraževalnem prizadevanju vso podporo naše ljudske oblasti. V prvi številki italijanske kulturno-pro-

svetne revije »Arte e lavoro« (Zagreb-Reka 1949) je izšla črtica »O domovina, ti si kakor zdravje!« (Ritorno) izpod peresa nepodpisane prevajalca. Romunska kulturno-umetniška revija »Luminas«, ki izhaja v Vrhu že četrto leto in tudi sicer pazno zasleduje slovenske literarne dogodke ter poroča o njih, je v svojem tretjem letniku (1949) prinesla v prevodu kar dve Cankarjevi deli: Hlapca Jerneja v Delakovi prireditvi (Sluga Jernej, alegorie in opt tablouri) in v prevodu nekega A. G., ter njegove »Hlapce« (Slugile, Drama in cinci acte) v prevodu M. Molenta. Madžarska narodna manjšina si je oskrbela ponatis prevoda »Hlapca Jerneja« (Novi Sad 1949), ki ga je 1937 prvič izdal v Budimpešti prekmurški Slovenec in madžarski učitelj dr. Pavel Avgust, ter Delakovo dramsko prireditev po isti Cankarjevi noveli (1949). Leto 1949 je prineslo tudi prvi prevod iz Cankarja na šiptarskem (albanskem), jeziku. To je Delakova dramatisacija »Hlapca Jerneja« (Priština 1949), s katero dosegaajo šiptarske kulturno-umetniške skupine v Kosmetu prav lepe uspehe med ljudstvom.

Tako je Cankarjevo delo dobilo čisto posebno funkcijo v novih razmerah: postalo je sredstvo za spoznavanje med jugoslovanskimi narodi in njihovimi narodnostnimi manjšinami in s tem tudi posredno z njihovimi matičnimi narodi.

Nazadnje naj omenimo še slovaški prevod Cankarjeve drame »Kralj na Betajnovi«, ki jo je izdal J. Irmiler (Kralj na Betajnovi). Drama v 3 dejstvih, Bratislava 1949) kot 5. zvezek zbirke »Dramatiška literatura«. Ta prevod še enkrat dokazuje, da je »Kralj na Betajnovi« v resnici Cankarjevo najboljšo odrsko delo, vredno, da se igra na svetovnih odrih.

FRANCE DOBROVOLJC

ŠAHOVSKA OLIMPIADA V DUBROVNIKU

Jugoslavija še vedno na prvem mestu

Šahovska olimpiada v Dubrovniku se nadaljuje. V vodstvu so ves čas države, ki so tudi veljale za najboljše reprezentance na tekmah. V ospredje pa se je plasirala v prvih kolid tudi Belgija, ki je posebno presenetila z zmago nad Nizozemsko.

Jugoslavija je do sedaj nabrala največ točk in vodi po šestem kolu z 19 in pol točke pred Nemčijo, ki je dosegla 16 in pol, ZDA ki ima 15 in pol točke in Nizozemsko z enakim številom točk. Sledi Argentina 15 (1), Čile 12 in pol (1), Švedska 12, Finska 11 in pol, Peru 10 (1), Francija 10, Avstrija 9, Italija 8 in pol, Danska 8, Norveška 7, Grčija 3 in pol.

Jugoslovansko moštvo je igralo v vseh dosedanjih srečanjih zelo dobro. Vendar pa je imelo do sedaj manj močne nasprotnike, kakor druga moštva, ki imajo izgleda na prva mesta. Zato upajo predstavniki ZDA, Zahodne Nemčije, Nizozemske in Argentine, da bodo lahko še dosegli jugoslovansko ekipo in jo prehiteli. Odločilni rezultati bodo v sredini olimpiade, ko se bo Jugoslavija srečala z močnejšimi nasprotniki. Posebno solidno igro kažejo mojstri Nizozemske in ZDA, ki so med seboj igrali neodločeno. Jugoslovanski mojstri na drugi in tretji deski kažejo neko nesigurnost in sta Pirc in Trifunovič v matchih s Čilom in Švedsko izgubila partiji, na katere je Jugoslavija z gotovostjo računala.

Zapadna Nemčija, ki je sedaj na drugem mestu ima, razen Jugoslavije pred seboj najmočnejše nasprotnike in je zelo verjetno, da se ne bo mogla obdržati na tem mestu. Z Jugoslavijo je Zapadna Nemčija izgubila z 3:1, točke pa sta ji prinesli zmagi nad moštvi Švedske in Grčije (4:0), ki sedita med šibkejšje reprezentance.

Moštvo Argentine ni dobro začelo, čeprav velja za enega izmed favoritov. V poznejših kolid pa je doseglo dobre rezultate in se je po šestem kolu že približalo vodilni skupini.

V četrtem kolu se je Jugoslavija srečala s Švedo in dosegla rezultat 3:1. Presenečenje je bil poraz Trifunoviča, ki je izgubil z Berquistom. Pirc je prvi zmagal nad Johanssonom, kmalu nato pa je Gilgorič zmagal na prvi deski proti prvemu igralcu Švedov Skoeldi. Rabar pa je v lepi igri premagal N. Berquista.

Ostali dvoboji so dali naslednje rezultate:

- Argentina:Nizozemska 1 in pol:2 in pol;
- Čile:Italija 3:1;
- Danska:ZDA 1:3;
- Belgija:Avstrija 2:1 (1);
- Finska-Peru 2:2;
- Nemčija:Francija 2:1;
- Norveška-Grčija 3 in pol:pol.

Rezultati petega kola so naslednji: Jugoslavija je igrala proti Grčiji in odnesla vse štiri točke. Prvi je zmagal ing. Milan Vidmar. Tudi prvi Gilgorič ni imel težkega dela. Rabar je kot črn držal oster napad belega in z izmenjavo nekaj figur končnico dobil. Pirc je partijo prekinil in jo pozneje tudi odločil v svojo korist.

V petem kolu je švedska igrala neodločeno s Čilom 2:2, dvoboj Francija:Norveška se je končal z zmago Francije s 3 in pol:pol. Peru in Zapadna Nemčija sta tudi igrali neodločeno, tekma med moštvi Avstrije in Finske pa se je končala z zmago Finske 2 in pol proti 1 in pol. ZDA in Belgija imata še eno neodločeno partijo, ostale so končale z rezultatom 1 in pol:1 in pol. Nizozemska je premagala Dansko z rezultatom 3 in pol:pol, Argentina pa je premagala Italijo s 3 in pol proti pol.

Filmska KRONIKA

Monakovsko filmsko podjetje «Klagemann» je sklenilo z rimskim filmskim podjetjem Campidoglio pogodbo, po kateri bosta snemali film «Italija zemlja ljubezni». Film bo organiziral Willy Szekelj, ki je že sodeloval pri filmu «Angeli brez paradajz» režiral pa bo Camillo Mastrocinque. Kot igralci bodo nastopili: Massimo Girotti, Paolo Stoppa, Ave Ninchi in drugi. Vsebinsko za film je napisal Amerikanec Huth.

Veliko senzacija vzbuja film «Chanel of a lifetime», delo neodvisnega angleškega umetnika. Ta film obravnava gospodarski problem, česar doslej v angleških filmih nismo bili vajeni in spominja na novi realizem italijanskih povojnih filmov.

V šestem kolu so igrali za Jugoslavijo Gilgorič, Pirc, Rabar in Puc. Velik uspeh je dosegel Gilgorič z zmago nad velemojstrom Tartakowerjem. Sijajno je izsilil prehod v končnico, si zelo spretno osvojil material in prisilil Tartakowerja, da se vda. Drugi igralec Pirc je imel precej kritično situacijo. Francoz Rossolino je imel ves čas kot beli iniciativo v svojih rokah, toda Pircu je le uspelo, da je izsilil remis. Rabar je igral na tretji deski in je v prekinjeni igri odločil partijo v svojo korist. Na četrty deski je igral prvičrat na olimpiadi mojster Puc, ki je končal partijo v lepi končnici v svojo korist. Tako je borba med Francijo in Jugoslavijo končala z zmago Jugoslavije 3 in pol:pol.

Ostali rezultati šestega kola so naslednji:

- Čile:Argentina 1:2 (1);
- Belgija:Nizozemska 2 in pol:1 in pol;
- Finska:ZDA 1 in pol:2 in pol;
- Zapadna Nemčija:Avstrija 2 in pol:1 in pol;
- Norveška:Peru 1:3;
- Švedska-Grčija 3 in pol:pol.

Izjava kapetana jugoslovanske reprezentance prof. Gabrovška.

Prof. Gabrovšek, kapetan jugoslovanske šahovske reprezentance, ki že več let z uspehom vrši to funkcijo in pod čigar vodstvom so jugoslovanski šahisti dosegli v zadnjem času odlične uspehe, je izjavil, da predstavlja uspeh južnoameriškega šaha največje presenečenje na olimpiadi.

Na vprašanje, ali misli, da se bo jugoslovanska reprezentanca obdržala na prvem mestu, je dejal, da čakajo

Jugoslavijo do 11 kola najtežje partije in če se bo po tem kolu obdržala na prvem mestu, potem ima najboljše izgleda.

O posameznih jugoslovanskih igralcih je prof. Gabrovšek izjavil, da so njihove igre na zavidljivi visini, edino rezultati dr. Trifunoviča (dosegel je le 50 odst.) ne odgovarjajo njegovim sposobnostim. Po prof. Gabrovšku ima najboljšo igro Gilgorič, ki je do sedaj dosegel 90 odst. možnih točk. Gilgorič bo nastopil v vseh 16 kolid, da se tako preizkusi sposobnost tega igralca, ki ima vse možnosti, da si pribori kmalu velemojstrski naslov. O Pircu pravi kapetan, da pričakuje, da bo na turnirju prišlo do izraza njegovo veliko teoretsko znanje, saj njegova igra na olimpiadi stalno kvalitativno raste. Prav tako so ostali igralci Rabar, ing. Vidmar in Puc pokazali v dosedanjih partijah mnogo sposobnosti, stratejske spretnosti in prodornost.

Na koncu je prof. Gabrovšek dejal: «Bilo bi zgrešeno gledati na olimpiado samo iz perspektive jugoslovanske reprezentance. Predvsem je treba v njej videti največje mednarodno ekipno tekmovalstvo, na katerem sodeluje vrsta držav z vsega sveta, razen držav, ki so pod kontrolo Kominforma in katerim so prepovedali udeležbo. V tem pogledu predstavlja olimpiada izredno priliko, da se spoznajo novi talenti, novi mojstri, ki bodo pozneje igrali važno vlogo v mednarodnem šahu. Tak talent je že odkrit in to je mladi igralec Zapadne Nemčije Unciker, ki ga je sicer porazil Gilgorič, a je premagal Kanala in dr. Tartakowerja, svetovnoznana šahista.

Svetozar Gilgorič

Brislav Rabar

Ing. Vidmar mlajši

Stojan Puc

NADALJEVANJE FESTIVALA V BENETRAH

Na beneškem filmskem festivalu so v preteklih dneh predvajali veliko število filmov. Med temi je bilo nekaj dobrih, ki pa vendarle niso presegli povprečja. Nekateri kritiki se pritožujejo, da na tem festivalu mnogokrat ne prikazujejo najboljših filmov ter da čisto prevladujejo pri izbiri filmov boji trgovski kakor umetniški nagibi. Med vsemi temi filmi sta vzbudila še največ zanimanja dva Rosselinijeva filma, pri čemer imajo pravo gotovo nekaj zasluge poslednje Rosselinijeve dogodivčine, zlasti nasprotnost ameriškega senata njegovim filmom. Za Američane pa je značilno, da so letos prikazali več kriminalnih filmov, ki so še precej dobri in ki ne zanemarjajo pri razpletu dejanja psihološki moment.

Po angleškem kriminalnem filmu «Modra svetilka», ki smo ga že zadnjič omenili so na filmskem festivalu predvajali dva nova policijska filma: «Nekoč tatica» in «Asfaltna jungla». Oba filma sta ameriška in njuna značilnost je natančno opisovanje tatvin. Film «Nekoč tatica» je gledalce precej razočaral.

Lep in dognan pa je bil drugi film «Asfaltna jungla». Povzet je iz romana pisatelja Burnettta, režiral pa ga je znani režiser John Huston. Čeprav gre za dogodek črne kronike, ni v filmu običajnih dramatičnih mest s ceninimi učinki. Vsebina filma ni pestra. Zbere se skupina sumljivih tipov, ki organizirajo veliko tatvino droguljev. Tatvino dobro pripravijo in jim popolnoma uspe. Krivce pa ženejo v propast njihova abnormalnosti, njihovi medsebojni spori in razvode in njihov tragičen konec ni zasluga zasledovanja policije.

Režiser se ni posluževal običajnih trikov, dramatičnih in nasilnih scen, temveč se je raje poglobil v psihologijo posameznikov in začrtal značilne in verodostojne like. Zanimiv je na primer tip odvetnika, ki je finansiral kriminalno dejanje, tip pravega činka in mrzlega računarja, ki ima bolno ženo in razkošno ljubimbo. Značilna je tudi aretacija starega organizatorja

tega tatvinskega podviga, ki se v boleštni čutnosti zamakne v divji in strastni ples mlade plesalke, da niti ne veži, čeprav ve, da ga bo policija kmalu prijela. Film se konča s prizorom, ko najmlajši član te tatvinske družbe, kmečki mladenič, ki ga je «asfaltna jungla» pokvarila, beži težko ranjen s svojo ljubico v avtomobilu z edinim namenom, da se vrne na svoj podeželski dom. Ko pride blizu doma, se opoteka po domačih travnikih, kjer je preživel svoja otroška leta, in pada na tla. Tedaj se mu približajo nekateri konji s paše, ki ga vohajo s svojimi vlažnimi gobci.

Istega dne so predvajali tudi meksikanski film «Človek brez obraza», čigar glavni junak je blazen zločinec. Film je bil slabše vrste.

Naslednji dan so prikazali angleški propagandni film «Državna tajnost». To je bil drugi angleški film, ki se pa zaradi svoje plehke propagandne in tendenciozne vsebine ni nikakor posrečil. Film prikazuje razne neprijetne dogodivščine, ki naj bi jih doživel neki ameriški kirurg v namišljeni deželi Vosni, kjer naj bi umrl njen diktator. Film je bil tako prazen, da ni nikomur ugajal, pa čeprav publika tako rada hlasta za filmi, ki so naperjeni proti vzhodnim državam.

Na festivalu so istega dne prikazali še dva povprečna izraelska filma «Očetov dom» in «Onstran zlav», ki nista zbudila zanimanja.

V petek so predvajali ameriški film «Zgodilo se je v septembru», ki ga je režiral William Dieterle. Film prestavlja nekako turistično-ljubavno potovanje dveh Američanov po Italiji: pianistke Marine in priletnega inženirja Laurencija, ki se je ločil od svoje žene. Romantična idila traja le malo časa, dokler pač traja potovanje po Italiji. Inženirju se zopet stoji po svojem delu in po družini. Ko se vrne ljubimca v Ameriko, se zato razideta. Vsa stvar je plehka in osladna in prikazuje tudi italijansko ljudstvo v krivi luči. Film sta nekako režila dobra igralca Joseph Cotten in Joan Fontaine, sicer bi

bil doživel popolni fiasko.

Naslednjega dne so prikazali dva Rosselinijeva filma: film o sv. Francišku Asiškem in «Stromboli, božja zemlja». Prvi Film naj bi prikazal poetično bistvo zbirke sv. Franciška «Fioretti», kar pa Rosseliniju zaradi njegovega verističnega stila ni uspelo, tako da ni pravilno prikazan mistični moment. Le nekaj prizorov se je Rosseliniju vendarle posrečilo, kakor na primer oni, kjer menihi plešejo v noči pod dežjem, ali pa prizor, ko se sv. Francisek sreča z gobavcem.

Publika je najbolj zanimal film «Stromboli, božja zemlja». Ob navzočnosti režiserja in Ingrid Bergmanove je občinstvo temu filmu navdušeno ploskalo.

Ta film posega v problematiko rasnih nasprotij, ki so bila tako aktualna v zadnji vojni. Film so v Ameriki močno skrčili in spreminili. V filmu gre za tragiko severne ženske Karinove, ki poroči italijanskega ribiča le zato, da uide koncentracijskemu taborišču. Zaradi različnih značajev, vzgoje in

Tvorba mleka in molža

Nadaljevanje z 11 strani
toplomer in zabojev s prahom živega apna.
In še nekaj. Oder ali pregrad mora biti s pregradami — enako iz latev — razdeljen v toliko oddelkov, kolikor sort oziroma kolikor debelostnih ali kakovostnih skupin bomo morali ločeno shraniti. Seveda, če imamo na razpolago zadostno prostorne kleti, da nam ni treba krompirja nasipati več kot pol metra na debelo, lahko pregraje nadomestujejo ležeči dušniki, katere nadomestimo kot pregraje med posameznimi kupi.
Za shranjevanje semenskega krompirja pa je najbolje, da se poslužujemo nalašč napravljenih polic ali pa zabojev v izmeri 60x60x100 cm. Ti zaboji pa morajo imeti na vseh štirih vogalih po 10 cm visoke podstavke, tako da lahko položimo po več zabojev drugega vrh drugega.

okoja nastanejo nasprotja toboji, ko pride Karinova na Stromboli. Zena nima ničesar, ki bi jo razbremenilo. Zato misli na beg in celo na samomor, končno pa zmaga v njih materinski čut, ker je medtem nosila. Film ni posem psihološki dogan in nas vedno ne prepriča. Priznati pa je treba, da je Ingrid Bergman zelo dobro igrala svojo vlogo.

Na festivalu je nastal tudi malhen incident. Predvajati bi morali francoski film «Jean Delamare» «Bog potrebuje ljudi», pa so v nedeljo namesto tega filma prikazali film «La ronde». Ravnateljstvo namreč trdi, da ima film prostostanovski značaj in da je to v nasprotju s cilji festivala, ki je nepristranski. Končno so našli kompromis: film bodo predvajali poenepo, Cesare Zavattini pa mu bo moral napraviti italijanski uvod. Istega dne so prikazali tudi slovenski film «The dancing years» (Plešoča leta).

Ameriški režiser John Cromwell stika življenje v ženski kaznivost je prikazal uspeh film «Caged» v ZDA. Film je kritika tega življenja in dokazuje, kako se človek v ječi pokvari, ne pa poboljša. Isteletna Marie je po krivem obsodena, rodi v ječi otroka, ki ga odvozamejo, in zapusti ječo popolnoma zagrnjena nad človeško družbo.

Semenski krompir izkopljeni šele takrat, ko je krompirjevica že posušena. Izkopan krompir pustimo razgrnjen, da se doobira posuši. Spraviti ga smemo šele, ko je popolnoma suh in dovolj ohlajen, ne pa morda od sonca razgreto.

Slovenska mladinska glasba

Nadaljevanje s 13 strani
pionirskih zborov, dalje posameznim skladateljem — pri čemer je razveseljivo, da se tudi med mlajšo generacijo kaže zanimanje v tej smeri. In končno nekaterim redkim kulturnim ustanovam, ki se skušajo v tako važnim vprašanju načrtneje baviti. Vendar pa so njihova prizadevanja osemljena in zato ne dosegajo kakih večjih uspehov. Šele kadar jim bodo priskočili na pomoč tudi ostali glasbeni činiteљи, ko se bo pričelo za stvar intenzivnejše sodelovanja. Društvo skladateljev glasbeno založništvo, tedaj šele bodo mogla njihova prizadevanja roditi prave sadove pri glasbeni vzgoji naše mladine.

Plavalno prvenstvo na Dunaju končano

Nizozemska je postala prvak v vaterpolu in ženskih disciplinah, Francija pa v moških

Po osmih dneh borbe je bilo na Dunaju končano evropsko prvenstvo v plavanju, skokih in vaterpolu, ki je dalo nove prvake.

V finale na 400 m prosto je zmagal Francoz Janny, ki je dokazal, da je še vedno neprekosljiv na tej progi, čeprav je dosegel slabši čas kot pred 3 leti. (4:43.0) Drugo mesto je zasedel Boiteaux s časom 4:51.5. Jugoslovana Marjan in Mislav Stipetič sta zavzela 4 in 6 mesto s 4:51.3 oz. 5:01.7.

Prvenstvo na 100 m hrbtno je dosegel 17letni šved Larsson, ki je poleg Jannya najuspešnejši evropski plavec. Na 100 m prosto je dosegel 2. mesto. Dosegel je čas 1:00.4. Drugi je bil Nizozemec Kleiuit, tretji pa Jugoslovane Škanata s časom 1:10.8.

Na 200 m prsno je bila borba med največjim evropskim prvakom Kleinom in njegovim tekmečem Lusienom. Zmagal je Klein (Nemčija) s časom 2:38.0. Jugoslovane Barbieri je dosegel peto mesto pred Cererjem, ki je bil na prejšnjih evropskih prvenstvih na tretjem mestu.

Na 1500 m, najdaljši plavalni tekmovalni progi, je Lehman nepričakovano zmagal z novim nemškim rekordom 19:48.2, dve desetinki pred Boiteauxjem. Jugoslovane Branka Loparič s časom 5:38.5 ter tako izboljšala jugoslovanski rekord.

V skokih s stolpa je zmagal Nizozemec Haase pred Sodekom (tudi Nemčija). Med ženskimi pa je zasedla prvo mesto Francozinja Nicole Pelissard.

V štafeti 4x100 je bila najuspešnejša Nizozemska štafeta v postavi Massar, Themerion, Bernien in Schumacher s časom 4:33.9 pred štafeto Danske, švedske, francije, Italije in Jugoslavije.

Prvenstvo v vaterpolu si je osvojila Nizozemska in se pokazala močnejšo od vseh ostalih tekmoval-

nih moštev. V svojih vrstah je imela tudi najboljšega posameznika, strelca Van Feggelena. Dosedanji evropski in olimpijski prvaki Italijani so popolnoma popustili in dosegli šele četrto mesto s 6 točkami. Jugoslavija se je na tem tekmovalju izkazala kot ena najboljših držav v vaterpolu in je zasedla tretje mesto za švedsko, ki ima enako točk kot Jugoslavija. Ta uspeh jugoslovanskega moštva mu daje možnost, da tekmuje med šestimi najboljšimi državami sveta v vaterpolu in da nastopi kot nosilec skupine na olimpiadi.

TRŽAŠKI ŠPORT

Četrti dan tekem za "Kraški pokal"

V nedeljskih tekmah za "Kraški pokal" je Nabrežina premagala Sesljan z 2:0. Nabrežinci niso pokazali običajne uspešne igre, verjetno zaradi velike vročine, ki je ležala nad našim mestom.

Tekma Opčine-Kontovel je dala rezultat 5:1 za Opčine. Prvi polčas se je končal brez gola, toda v drugem polčasu se Kontovelčani niso mogli upirati vigranim Opčincem, ki so bili v tej tekmi dobro razpoloženi.

Po četrtem dnevu tekem vodi Prosek s 7 točkami pred Nabrežino, ki ima enako število točk, toda slabšo gol-razliko. Slede Opčine s 5 točkami, Kontovel s 3 in Sesljan brez točke.

DIRT-TRAK NA MONTEBELLU BREZ MRAKA

Borba na motorjih ni bila zanimiva, ker je starter že dal znak za start, ko je bil Vinko Mrak obrnjen se z motorjem v nasprotno smer. Spustil se je sicer za Diritom, pa se mu je zaradi prevelikega napora pokvaril motor, tako da je odstopil. Podobno smolo je imel tudi Vinkov brat Slavko. Tako je Dirit brez napora zmagal v vseh tekmah.

Evropski prvaki za leto 1950:

MOSKI:
100 m prosto — Jany Alex (Francija) 57"7.
400 m prosto — Jany Alex (Francija) 4'48".

100 m hrbtno — Larsson Goran (Švedska) 1'09"4.
200 m prsno — Herbert Klein (Nemčija) 2'38"6.
Štafeta 4x200 prosto — Švedska 9'6"5.

1500 m prosto — Lehmann (Nemčija) 19'48"2.
Vaterpolo — Holandska.

Skoki v vodo s 3 metrov — Hans Aderhold (Nemčija) točke 183.58.
Skoki v vodo z 10 metrov — Gerhard Haase (Nemčija) točke 152.13.

ŽENSKE:
100 m prosto — Schumacher Irma (Holandska) 1'06"4.
100 m hrbtno — Van Der Vorst Ria (Holandska) 1'17"1.

200 m prsno — Vergauwen Raymond (Belgija) 3'0"1.
Štafeta 4x100 m prosto — Holandska 4'33"9.

400 m prosto — Andersen Greta (Danska) 5'30"9.
Skoki v vodo s 3 metrov — Mady Moreau (Francija).

Skoki v vodo z 10 metrov — Nicole Pelissard (Francija).

RAZNE VESTI

Po enajstih letih si je Avstralija ponovno osvojila Davis cup za leto 1950. Zmaga avstralskega prvaka Sedgmana nad Američanom Brownom ni predstavljala nobenega presencanja. Toda mladi Avstralec Ken Mc Gregor, ki je zamenjal starega Bromwicha je premagal ameriškega igralca št. 1 Schroederja, ki je bil dosedaj neporažen v tekmah za Davis cup. Tako je že druga igra odločila zmago Avstralije. V tekmi parov sta Avstralec Sedgman-Bromwich premagala ameriški par, prav tako je Sedgman premagal Schroederja, Brown pa Mc Gregorja, tako da je končni rezultat 4:1 za Avstralijo.

JUGOSLOVANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Oigrano je bilo drugo kolo jenseskega nogometnega prvenstva. Po dveh tekmah vodi v prvi ligi Partizan s 4 točkami pred Hajdukom in Crveno zvezdo, ki imata po 3 točke. Slede Sarajevo, BSK, Budućnost, Lokomotiva z dvema točkama, Dinamo in Spartak z eno in Naša krila, ki so do sedaj brez točke.

V drugi zvezni ligi pa vodita Sloga in Napredak pred ljubljanskim Odredom.

Poročila v slovensčini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah 7.30) 13.00 19.30 in 23.05; Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah 7.15) 12.45 19.15 in 23.00; Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45; Pregled tiska v slovensčini vsak dan ob 14.45; Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30; Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30; Jutrnja glasba vsak dan ob 6.30 do 6.45 in od 7.15 do 7.30 (ob nedeljah od 7.00 do 7.15 in od 7.45 do 8.00).

Petek: 1.9.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.45 Ljudska univerza; Kemija in tekstilna industrija (slov.); 14.00 Pojo znani jugoslovanski peveci; 18.00 Sportni pregled (ital.); 18.15 Komorna glasba Ludwiga van Beethovna; 20.00 Uganite kaj igramo (ital.); 20.30 Slušna igra (ital).

Sobota: 2.9.50. 12.00 Lahek opofitanski spored; 12.30 Znanе klavirske skladbe; 13.15 Pevski koncert Vande Gerlovič, pri klavirju Pavel Sivič; 13.45 Gospodarski pregled (ital.); 14.00 Igra zabavni orkester Radia Ljubljana; 18.00 Pionirska ura (ital.); 19.45 Pesni borbe in dela; 20.00 Hrvaški kulturni pregled (hr.); 20.30 Pesmi jugoslovanskih narodov; 20.45 Politični pregled (slov.); 21.00 Večer sobotni večer (slov.); 21.30 Vedra glasba jugoslovanskih skladateljev; 22.00 Čje čstvo na pohodu (ital.); 22.15 Peter ilijč Čajkovski: Slavna uvertura 1812.

Nedelja: 3.9.50. 8.30 Kmetijska ura (slov.); 9.30 Kmetijska ura (ital.); 10.00 Pesmi in plesi raznih narodov; 10.45 Oddaja za Bujsčino (hr.); 11.15 Pojo in igrajo znani solisti; 11.45 Našim ženam (slov.); 12.00 Glasba po željah (slov.); 13.45 Igra veseli kvintet; 13.30 Pionirska ura: Andersenove pravljice (slov.); 14.00 Glasba po željah (ital.); 17.00 Oddaja za podeželje: Poje zbor pevovodskega tečaja iz Portoroža; Pogovor v narečju; Josip Jurčič: Smuk Vrbanova ženitev (predreba); Pred trgatvijo; 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.); 20.00 Rimsky Korsakov: Scherezada, simfonična suita op. 35; 20.45 Politični pregled (ital.); 21.00 Iz opernega sveta; 22.00 Sportni pregled (ital.); 22.10 Nekaj skladb Friderika Chopina.

Ponedeljek: 4.9.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.15 Poje baritonist Stjepan Sajfar; 14.00 Koncert godalnega kvarteta Slovenske filharmonije in violonista Uroša Prevorika, pri klavirju Marjan Lipovšek; 17.30 Sportni pregled (slov.); 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.); 19.45 Večer glasbeni spored iz domače zakladnice; 20.00 Čajkovski: Koncert za violini in orkester v D-uru; 20.45 Iz tržaškega ozemlja (slov.); 21.00 Vesela ura (ital.); 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv.).

Torek: 5.9.50. 12.00 Zabaven glasbeni spored; 12.30 Čajkovski: Italijanski capriccio; 13.45 Kulturni pregled (ital.); 14.00 Igra orkester Radio Ljubljana, dirigira Jakob Cipci; 17.40 Melodije Straussa in Lehajra; 18.00 Glas mladih (ital.); 18.15 Schubert: Smrt in deklica — kvartet v d-molu; 19.45 Kulturni pregled (slov.); 20.00 Pietro Mascagni: Prijatelj Fritz, opera v 3 dejanjih.

Sreda: 6.9.50. 12.00 Opoldanski koncert; 12.30 Arije iz Verdijevih oper; 13.15 Na saxofon igra Ercško Dražili; 13.45 Gospodarski pregled (slov.); 14.00 Pojo jugoslovanski zbori; 17.40 Melodije iz orientala; 18.00 Z našim ljudstvom (ital.); 18.15 Koncert violončelista Baera; 19.45 Pojo razni pevski ansambli; 20.10 Albens: Iberia — simfonična slika; 20.30 Radijski obzornik 1950 (ital.); 20.45 Dvorak: Stovaški ples; 21.00 Slušna igra (slov.); 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.); 22.15 Mozart: Simfonijska v D-uru.

Četrtek: 7.9.50. 12.00 Slavni pevec pojo arije iz francoskih oper; 13.30 Vesele melodije na harmoniki; 13.15 Glasbene slike; 14.00 Čajkovski: Tema z variacijami iz suite št. 3 v G-duru; 18.00 Samospeli za glas in klavir; 20.00 Male skladbe velikih mojstrov; 20.30 Poje tržaški komorni zbor p.v. Ubaldina Vrabca; 21.00 Radijski obzornik (slov.); 21.15 Operne uverture in fantazije; 21.45 Igra kitarist Segovia.

Novi evropski lahkoatletski prvaki

Lahkoatletsko tekmovanje za prvenstvo Evrope je dalo naslednje zmagovalce:

Tek na 100 m Bally (Francija)	10"7
Tek na 400 m Pugh (Vel. Britanija)	47"3
110 m z zap. Marie (Francija)	14"6
Troskok Serbakov (SSSR)	m 15.39
Met kroglice Huseby (Islandija)	m 16.74
Tek na 10.000 Zatopek (CSR)	29'12"
Hoja na 10.000 Schwab (Svica)	46'01"8
Hoja na 50 km Dordonj (Italija)	4 ure 40'42"6
Maratonski tek Holden (Vel. Brit.)	2'32'13"
Deseterboj Heinrich (Francija)	toč. 7364
Met diska Consolini (Italija)	m 53.75
Tek na 800 m Parlett Vel. Brit.)	1'50"5
Tek na 5000 m Zatopek (CSR)	14'03"
Skok s palico Lundberg (Švedska)	m 4.30
Skok v daljino Bringeresson (Islandija)	m 732
400 m zapreke Filiput (Italija)	51"9
Tek na 200 m Shenton (Vel. Brit.)	21"5
Tek na 1500 m Slichhimis (Holandska)	3'47"2
Met kladiva Strand (Norveška)	m 55.71
3000 zapreke Rudny (CSR)	9'05"4
Štafeta 4x400 Velika Britanija	3'10"2
Met kopja Hytjanen (Finska)	m 71.26
Štafeta 4x100 SSSR	41"5
Skok v visino Paterson (Vel. Brit.)	m 1.96

ZENSKE

Tek na 100 m Blankers Koen (Holandska)	11"7
Skok v daljino Bogdanova (SSSR) m	3.82
Met kopja Smetiskaja (SSSR)	m 47.55
Met kroglice Andrejeva (SSSR)	m 14.32
Met diska Dumbadže (SSSR)	m 48.03
Peterboj Ben hamo (Francija)	toč. 3204
80 m zapreke Blankers-Koen (Holandska)	11"1
Skok v visino Alexander (Vel. Brit.)	m 1.63
Tek na 200 m Blankers Koen (Holandska)	24"
Štafeta 4x100 Velika Britanija	47"4

Jugoslovanski tekmovalci so se v skorjo vseh tekmah plasirali v finale. Najboljši uspeh je dosegel Segedin na 3000 m z zaprekami, ki pa je imel obenem tudi smolo, ki ga je stala prvo mesto. Ves čas je vodil, pri zadnji zapreki pa se je zapletel in padel, tako da je izgubil dragocene sekunde in moral prepustiti prvo mesto Čehoslovaku Rudnyju.

Gubijan in Vujačić sta dosegla 4. mesto v metanju kladiva oz. kopja, Šarčević in Julija Matej sta bila peta v metanju kroglice in diska, Pacelj je bil 6. na 100 m, Marija Radosavljevič pa v metu kroglice. Prav tako je šesto mesto dosegla ženska štafeta 4x100 m, Ivanka Knez pa je v peteroboju dosegla nov jugoslovanski rekord.

Iz nedeljske tekme med Opčincami in Kontovelom

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

KVADRAT

1	2	3	4	5
1				
2				
3				
4				
5				

VODORAVNO IN NAVPIČNO:

- utrdba,
- drevo,
- stavbeno gradivo,
- mlaka (okva),
- industrijska peč.

Besednica

kolovoz
zamisel
spinača
krajina
delavec
akacija

Pomikaj te besede drugo pod drugo v vodoravni smeri tako, da dobiš v treh zaporednih navpičnih vrstah imena treh krajev v Jugoslaviji (1. v Sloveniji, 2. v Hrvatski, 3. v Bosni).

Rešitev

VODORAVNO: 1. vrb - Senit; 2. as - govodina; 3. ait - vir; 4. uzda - žep - ar; 5. zlo - Bar - Lea; 6. bor - ter; 7. stroj - Metod; 8. koja - rak - dr.; 9. ura - bon - kri; 10.

to Napoleon; 11. agras - norma.
NAVPIČNO: A. Vaduz - Skuta; B. os - Zlatorog; C. Ado - rja; C. igla - boa - na; D. Kot - boj - bas; E' Jar - rop; F. sever - Maton; G. Edip - tek - lo; H. mir - let - ker; I. in - aerodrom; J. Tatra - Drina.

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS. FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

HINTERLAND

General Airey je ob otvoritvi tržaškega velesejma dejal, da je gospodarsko blagostanje Trsta odvisno od njegove trgovine z zaledjem. Ker je bilo to zalednje zanj doslej vedno le Italija, se nam vrinja sum, da bi morda tudi on rad to zaledje razširil proti vzhodu, kakor so to poskušali že prenekateri blagopokojalci... Vsekakor pa prestavljanje škornjev ni hvaležen posel.

piše

PEPI

Draga Jucal! Vse te dneve nič ne vem, kaj se dogaja tja po svetu. Na dopustu človek nekam 'en postaja

za pisanje in za branje. Zvem le to, kar mi povejo res prijazni domačini. In če enkrat ti začnejo,

Pepa moja, lahko rečem, da smo se nakrohotali, bolj ko, celo leto v Trstu. Kakor pravijo, Vidali,

nekako po ruskem vzgledu prepričuje zdaj vse tiste, ki postajajo že mlačni da bo za kominformiste

molil papež v Vatikanu skupno z vsemi kardinali. To bo točno, ker so mnogi knezoškofi podpisali

ono znano spomenico. Dalje čujem, da imamo novo zvezdo Kominforma v Trstu. Res veliko damo,

da prevaža sam Vidali s svojo lepo limuzino po tržaških kopalščih. Kdo tolaži zdaj Marino,

ki je padla v pozabljenje, tega ne vedo vaščani, kakor ne vedo za vzroke, ki so Licio Chersovani

pravili iz Kominforma. Take in podobne zgodbe, ki jih širijo po Krasu, so dokaz vsesplošne sodbe

o nadutem Meksikancu. Bolj za šalo kakor resno jemljejo kominformizem ki mu že postaja tesno.

Med Slovenci naletijo na popolno pogorišče tudi «Unità» in «Delo». Najdeš ju, če greš v stranišče,

vendar tudi tam z rezervo, kajli večkrat se dogaja, da še zadnja protestira nad lažmi, ki jih navaja

kominformovsko berivo. Kraševci so res od vruga. Njih ne moti propaganda ne politična nesnaga

novopečenih škvaristov, ali poznamo te navade. Pod fašisti smo imeli prav enake pajacade.

To je sodba kraških kmetov. Pepa moja, tja do srede bom še tukaj. Le kaj piši in pozdravi mi sosede.

Albanska varianta

Albanska vlada je poslala Jugoslaviji protestno noto zaradi obmejnih incidentov na jugoslovansko-albanski meji. Ta protestna nota se nanaša na prejšnji incident, a ne na tistega, ki se bo zgodil prihodnji teden. Zaradi tega bodočega incidenta je nota že sestavljena, semo albanski granicarji, ki naj incident izvrše, še niso imenovani.

Vokl dlako menja

250 višjih oficirjev Vzhodne Nemčije so poslali v Bolgarijo, Madžarsko in na Češkoslovaško, kjer bodo delali kot vojni inštruktorji. Sovjetska vlada, ki jih tja pošilja, je gledala na to, da so med njimi samo taki oficirji, ki so si že pridobili izkustvo v teh deželah v zadnji vojni. Na ta način kaže sovjetska vlada veliko skrb za strokovno dviganje kadrov v prijateljskih deželah. Vsi ti oficirji so podpisali apel za mir. To je, še en dokaz, da vodi SZ povsod iskreno politiko miru.

(Naknadno smo zvedeli iz verodostojnih virov, da bodo ti oficirji nosili nove vzhodno-nemške-demokratske, in ne svoje stare SS uniforme).

Stara viža na novo pesem

«Na dan, ko se po želji naroda in po jasni odločitvi sodišča odpirajo vrata vaše nepravilne ječe, vam pošiljam svoj ljubeči in vdan pozdrav Julijci, ki so se pod vašim poveljstvom borili ob Soči, po afriških poljanah, po egiptovski puščavi in na najskrajnejših postojankah italijansko-slovenske meje. Vam, ki ste svetel simbol časti in dolžnosti, izpolnjene do skrajne zvestosti in ne-sebične žrtve, gre ginjeni in spoštljivi poklon tistih, ki na mejah domovine bijejo svojo vsakdanjo, temno in obenem trdo bitko za italijanstvo tega ozemlja, ki ste ga vi branili z obupom, z nepopustljivo stanovitnostjo in vzhličeno ljubeznijo preko meja vseh človeških možnosti.»

Ta bombastični slog ni zrasel na debilu, temveč je samo prevod. Tako veličasten je, da je kar zabaven. A še bolj zabaven postane, ko zvedemo, da je to letak, ki so ga v noč od 29. na 30. avgusta trosili po Trstu in ki je posvečen vojnemu zločincu maršalu Grazianiju, «vzoru časti in dolžnosti.»

Seveda: Dučejevemu hlapcu je treba govoriti v dučejevemu slogu.

Grazianij je tudi pokazal, da se na tak slog dobro razume: Prva njegova skrb, čim je zapustil ječo, je bila ta, da je rimljanskemu listu «Paese Sera», ki ga je bil napadel, pisal pismo, kjer zagotavlja uredniku, da mu pljuva tisočkrat v obraz in ga imenuje umazanega in smrdivega podleža. Seveda je tudi vložil tožbo. Očividno pričakuje Grazianij, da se bodo «jasni vidiki sodišča» tudi v tej tožbi obnesli. In vse to se dogaja 5 let po zgodovinskem prizoru na trgu Loreto v Milanu!

Novi znanstveniki

Pomočnik zunanjega ministra poljske vlade je tretji informbirojevski državnik, ki se je po svojem «menjanju» posvetil «znanstvenemu delu». Videti je, da se bodo vsi ti bavili z isto znanostjo — za kar jim bo njihova vlada preskrbela potrebno samoto in mir.

Enakopravnost

Z ozirom, da sta dosedaj v bolgarski armadi sovjetski kapetan Pančevski za ministra narodne obrambe in sovjetski general Asen Grekov za čefa bolgarskega generalštaba, menijo v Bolgariji, da bodo sovjeti v znamenju enakopravnosti poslali v svoji armadi enako število Bolgarov za — kaplarje. (Iz «Jež») »

Nepotrebna moč

Madžarska je na svojem ozemlju ustavila delavnost Mednarodnega fonda za pomoč otrokom. Za razlog navajajo, da je sovjetski ekonomist Varga (zdaj uveden na Madžarskem) izjavil, da morajo Madžari znižati dosedanji življenjski standard. Sprejemanje take pomoči pa bi bilo v nasprotju z instrukcijami SZ.

PREVIDNOST

Truman Mac Arthurju: «Veš, ni dobro, da preveč lajša o Formozu. Saj imamo že dovolj opravka s Korejci, pa bi nam priklical na vrat še Kitajce, s katerimi imamo tako slabe izkušnje»

Med vrstami

Druga trojanska vojna. Vse kaže, da bo na otoku Kreti izbruhnila nekakša druga trojanska vojna. Znaki so slični: Gre za ugrabitev lepe ženske, za stranko, ki brani ugrabitelja, in pa stranko, ki na vsak način hoče imeti žensko nazaj. Oj srečni otok Kreta, ki nima drugih skrbi kakor te, da ponavlja veselo klasično trojansko vojno, krez topov in bomb! Ime-

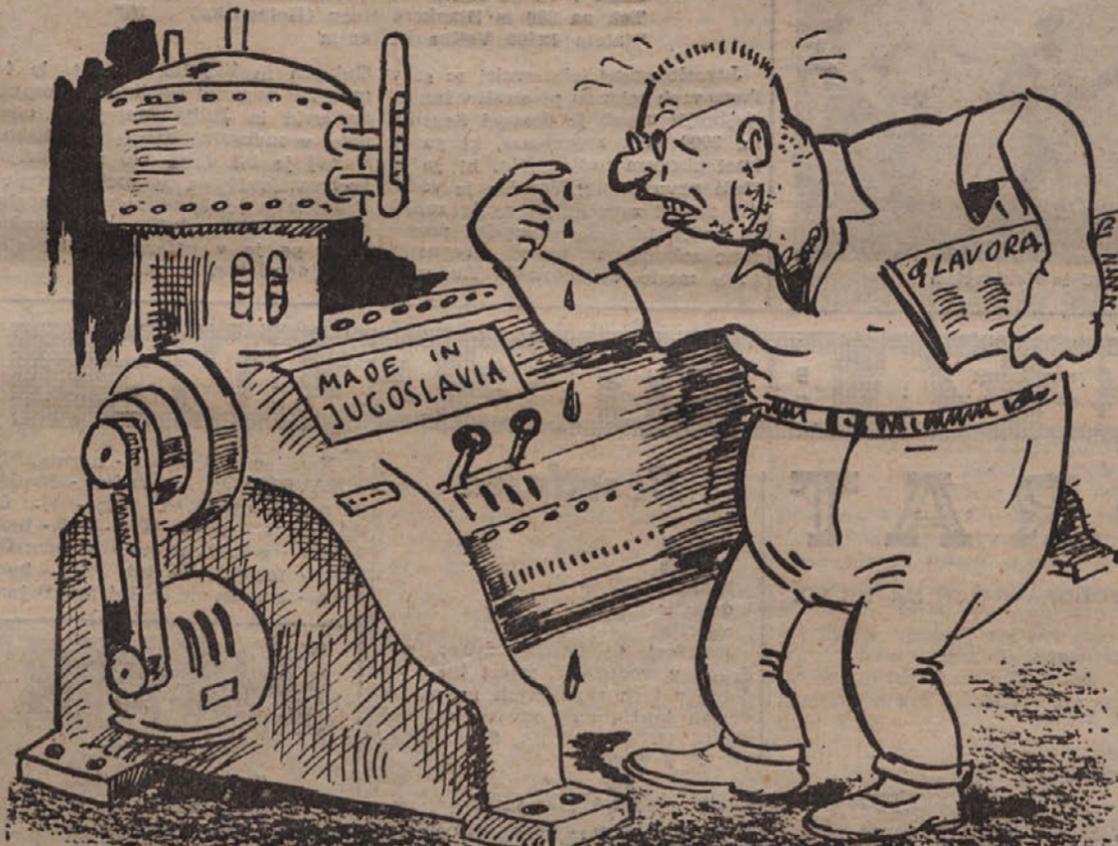
na sicer tu ne pomenijo bog ve kaj, toda ker so lepa in vredna, da si jih človek zapomni, jih navajamo: On — Kostas Kefalogianis je ugrabil njo — Tasulo Petrakorgiogi in oba sta pobegnila v hribe, da se tam poročita. Toda skrbna vlada kaj takega ne sme trpeti in poslala je kakih 3000 vojakov in policajev, da gorovje obkolijo in ujamejo oba zaljubljenca. Domače prebivalstvo pa se je odločno postavilo na stran beguncev in kakih 200 hribovcev je porabilo puške, da ščitit Kostasa in Tasulo. Vlada je na eni strani razpisala visoko nagrado za one, ki bodo pobegla zaljubljenca ujeli, na drugi strani pa je prepovedala vsako pisanje o tej akciji. Inozemsko časopisje je mnenja, da stojimo pred pravo mesečansko vojno na Kreti.

Med vrstami: Da, da! Dandanes je res težko najti pravi povod za vojno in zatekati se je treba kar k staremu Homerju, če se ljudi polasti želja, da se med seboj malo popraskajo. Vendar pa so tam na Kreti prenašli. Nekoliko bi počakali, da mine ples na Koreji, in potem ni izključeno, da bi začel ravno na Kreti ali pa vsaj v bližini.

Ubolgi Trst. Te dni je bil imenovan za višjega finančnega intendanta v Trstu dr. Tortorella, ki prihaja iz Verceili-ja. Nekateri listi so izrazili svoje upravičeno začudenje, zakaj je trebalo iti tja daleč v Verceili, da se najde primeren mož za to mesto. Ta pravilna opazka je hudo razkrdala urednike lista «Messaggero Veneto», ki piše: Ali naj bi šli mogoče v Novo Mesto ali pa v Wiener Neustadt po novega intendantu? Iskati ga je bilo samo v Trstu ali v kakem drugem italijanskem mestu.

Med vrstami: Prav je povedal «Messaggero». In mi nadaljujemo: Ker je Trst tako hudičevo revno in nazadnjaški, da v njem ni primernega moža, je novi intendant pač moral priti iz daljnega Verceili-ja.

ETIKETE

Ali Lavoratore je napisal, da so na razstavljenih jugoslovanskih strojih na tržaškem velesejmu le etikete jugoslovanske. Njegov urednik je te etikete praskal in praskal, da bi videl, kaj je pod njimi, pa jo je izkupil, ker so stroji iz dobre kovine.